T A R T U R I I K L I K Ü L I K O O L

Ajaloo-Keeleteaduskond
NSV Liidu ajaloo kateeder

T.Kerstna

T A R T U X 8-K L A S S I L I N E K O O L
A A S T A I L 1 9 4 4 - 1 9 6 5

Diplomitöö

NSV Liidu aj. kat.
inv. nr. 1929

Koostaja
Juhendaja
Ajalooteaduste kandidaat

Tartu 1966

Tartu X 8-klassiline Kool

S I S U K O R D .

Sissejuhatus 6

I PEATÛKK

Kooli ûldine areng aastail I944-I965 9

I.Kooli areng aastail I944-I956 9

2.Tartu X 7-klassiline Kooli areng aastail I956-I960 28

3.Tartu X 8-klassilise Kooli areng aastail I96I-I965 3I

II PEATÛKK

Õppe-kasvatustôôst aastail I944-I965 39

I.Õppe-kasvatustôôst aastail I944-I956 39

2.Õppe-kasvatustôôst aastail I956-I960 55

3.Õppe-kasvatustôôst aastail I96I-I965 62

4.Kâitumiskûsimusest 68

IIIPEATÛKK

Õpetajate parteiorganisatsiooni tôôst.

Õpilasorganisatsioonide tegevusest ja klassivâlisest tôôst 76

I.Õpetajate parteiorganisatsiooni tôôst 76

2.Pioneeriorganisatsioon 77

3.Kommunistlike noorte tôôst I00

4.Ringide tegevusest ja klassivâlisest Tôôst I06

Kokkuvõte I24

Kokkuvõte(vene keeles) I28

Allikmaterjalide ja kasutatud kirjanduse nimestik I37

LISA.

Lisa I. Tartu X 8-klassilise Kooli direktorid ja õppealajuhatajad aastail I944-I965 I39

Lisa 2. Tartu X 8-klassilise Kooli õpetajad aastail I944-I965 I40

Lisa 3. Autasustatud õpetajad I43

Lisa 4. Tartu X 8-klassilise Kooli silmapaistvamaid kasvandikke I44
Lisa 5. Õppevahendite nimekiri I945.aasta jaanuaris. I45
Lisa 6. Andmeid kooli koosseisu,lõpetajate ja õppeedukuse kohta. I46
Lisa 7. Andmeid pioneeri-ja komsomoliorganisatsiooni kohta I47
Lisa 8. Tartu X 8-klassilise Kooli kohustused kommunistliku tôô kollektiivi nimetuse taotlemisel I48
Lisa 9. Tartu X 8-klassilise Kooli piirkond I53
Lisa IO. Õpetajate koosseis staaži jârgi aastail I956-I965 I54

Sissejuhatus.

Kohalikest kultuuriasutistest võib tähtsamaiks pidada kooli.Nõukogude võimu perioodil on Eesti NSV koolid läbi teinud põhjaliku arengu,mis on tihedalt seotud meie maa majandusliku tõusuga.Koolide ajaloo uurimine annabhead materjali Eesti NSV-s toimunud kultuurirevolutsiooni põhjalikuks tundmaõppimiseks.

Eesti NSV haridusminister F.Eisen, esinedes Tartus pedagoogikaalasel konverentsil,toonitas,et me oleme võlgu oma kooli ajaloo ees. Ta märkis,et koolide ajaloo uurimise tähtsus seisab selles,et oskaksime anda hinnangu kõigele progressiivsele,mida tuleks edasi arendada.Koolide ajaloo uurimisel on poliitiline ja pedagoogiline tähtsus.[1]

Tartu Io.8-kl.Kooli ajalugu on senini uurimata.Tartu koolide kohta on avaldatud mõningaid andmeid,kuid Tartu Io.8-kl. Kooli osas on nad puudulikud.[2]

Kooli eelkäijaks tuleks lugeda Tartu linnakooli(nimetati ka Tartu I Riigialgkooliks),milline alustas tööd 24. augustil I889.a.[3]

Kool asus Tartu Kõrgema Algkooli hoones(asutatud I837.a.) Riia tänaval,[4]kus asub praegu Raudteetranspordi Tehnikum. Ühist hoonet jagati ainult kahe esimese aasta vältel. Koolis oli esimesel õppeaastal 23 poissi ja üks õpetaja-- koolijuhataja Mart Reinik.

Kahe kooli alatiste tülide tulemusena oli M.Reiniku algkool sunnitud kolima sama hoone õuel asuvasse majja. Remont teostati algkooli summadest.

Õpilaskontingent oli kõikuv.Alates oma asutamisest kujunes M.Reiniku algkoolist lihtrahva kool.

1Tartus,pedagoogilisel konverentsil peetud kõnest,2I.III I966.

2Tartu juht ja teatmik,Tallinn I965,lk.70-7I.

3ENSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv(RAKA),f.3505,nim.I,sü.2,9.

4Sealsamas,f.3505,nim.I,sü.9,l.5.

1901.- 1903.a. ehitati Aia (Vanemuise) tânavale uus koolihoone M.Reiniku algkooli tarbeks. Summad selleks olid osaliselt koolil ja puuduva osa kattis riik. Ühekorruseline hoone ehitati punastest tellistest ja oli mõeldud 3-klassilise algkooli jaoks koos koolijuhataja korteriga. 1929.-1931. aastani tehtud juurdeehituse tulemusena valmis võimla, teine korrus ja mansardkorrus. (Põhiliselt samasugune on koolihoone praegugi.) Uues hoones alustas tööd juba 6-klassiline kool.

Fašistlikul okupatsiooniajal koolihoones õppetöö ei toimunud, siin paiknes okupatsioonivägede laatsaret. Uuritav kool töötas siis Lesk-tânaval, praeguse 12. 8-klassilise Kooli ruumides.

Vanemuise tânaval alustas kool uuesti tööd Tartu 4. Mittetâieliku Keskkooli nime all 1. novembril 1944.a.

Koolis on peetud aastatel 1949 - 1956 kroonikat. Kroonikaraamatusse on kantud direktori aastaaruanded, kooli revideerinud inspektorite inspekteerimisaktid ja juurde on lisatud fotosid. Tâielikku ülevaadet koolielust nende andmete põhjal aga ei saa, sest kroonika on kirjutatud üldosas liiga kokkuvõtlikult ja üldsõnaliselt: sisaldab vâhe fakte, nimesid ja sündmuste daatumeid.

Diplomitöö kirjutamiseks olen kasutanud esmajoones kooli arhiivis leiduvat materjali: klassipâevikuid, õppenõukogude protokolle, ringide pâevikuid, sissetulnud kirju ja kooli majanduseluga seotud dokumente jne. Head materjali pakuvad õppenõukogude protokollid ja lastevanemate koosolekute protokollid. Kahjuks puuduvad õppenõukogude protokollid 1947/48., 1948/49. õppeaastate ja osaliselt 1954. kalendriaasta kohta. Huvitavaid andmeid leidub ka õpetaja Rein Pirgi poolt sâilitatud seinalehtede komplektides (tâielikult aastad 1944-1953).

Töö koostamise kâigus olen tutvunud Tartu Linna Arhiivis oleva fondiga "Tartu Linna Haridusosakond", milles leidub kooli kohta andmeid kuni 1958. aastani (inc.). Kahjuks on Tartu Linna Haridusosakonna arhiiv korrastatud ainult, osaliselt ja sealt saadud andmed on enamuses statistilist laadi.

Kooli vanema perioodi kohta leidub materjali Eesti NSV

Riiklikus Ajaloo Keskarhiivis.

Pioneeriorganisatsiooni ja komsomoliorganisatsiooni tegevuse kohta on andmeid saadud rühma- ja malevapäevikutest ja õppenõukogude protokollidest. Pioneeriorganisatsioonil on olemas kroonika,kuid enamuses üldsõnaline ja faktide osas puudulik.

Suhteliselt palju leidub kooli kohta materjali ajakirjanduses.

Huvitavaid mälestusi endiste lõpetajate ja kooli traditsioonide kohta on pakkunud õpetajad V.Marvet,R.Pirk, R.Sermat,H.Beiman,E.Paju jt.,kes on nimetatud koolis töötanud pikemat aega.

Käesoleva töö eesmärgiks on anda ülevaade kooli tegevusest sõjajärgsel nõukogude perioodil,sest alles siis sai kool oma arenguks vabad võimalused ja ta on muutunud kättesaadavaks kõigile lastele.

Käesolevas töös on püütud käsitleda kooli üldisi arenguetappe,mis on olnud lahutamatult seotud kogu meie maa arenguga.

Üsna huvitav on jälgida kooli õppeedukust,õpilaskontingenti,pioneeriorganisatsiooni ja pedagoogilist kaadrit statistiliste näitajate valgusel.Töös leiduvad tabelid ja ~~graafikud~~ joonised võimaldavad parema ülevaate saamist õppetöö olukorrast ja saavutustest.

I969.aastal saab kool 80 aastaseks. Käesolev töö oleks üheks etapiks kooli ajaloo kui terviku uurimisel.

I Peatükk.

Kooli üldine areng aastail I944-I965.

I. Kooli areng aastail I944-I956.

Saksa fašistlike okupantide väljakihutamise järel Eestist jäi neist pärandina laostatud ja purustatud rahvamajandus. Okupatsiooniaja vältel lammutasid nad kõik selle,mida suudeti korda saata Eestis nõukogude võimu esimesel aastal. Fašistide poolt suleti osa koole ja ülejäänutes hakati rakendama okupatsioonivõimude korraldusi,mille eesmärgiks oli õppe-ja kasvatustöö fašiseerimine ja progressiivsete õpetajate töölt kõrvaldamine.Palju koolihooneid võeti fašistliku sõjaväe alluvusse ja väljakihutatud koolidel tuli töötada juhuslikeskohtades. Selline saatus tabas ka 9.algkooli-praeguse kooli eelkäijat. Koolihoones asus fašistlike vägede haigla. 9.algkooli siiski ei suletud. Ta töötas Kesk tänaval,hoones,kus asub praegu Tartu I2.8-kl.Kool.

I944.aastal--pärast saksa fašistide väljakihutamist hakkas kool uuesti tööle oma endises hoones Aia tänaval, majas nr. 48.

Koolivõrgu reorganiseerimise järel sai kooli nimetuseks Tartu 4.Mittetäielik Keskkool.Järjekorranumber anti juhuslikult.

Tööd alustati poistekoolina. Õpilaskonna moodustasid endise I5.algkooli(millele hoone Riia tänaval oli purustatud), Tamme linnaosa,raudteejaama ümbruse,Riia tänava ja Aia tänava ümbruselapsed.Enamus õpilasi kuulus töölisperekondadesse.

Koolitööga ei olnud võimalik alustada kohe peale linna vabastamist Nõukogude Armee poolt,sest koolimaja oli saanud umbes I5% ulatuses kannatada[I],puudus õpetajate kaader ja koolitarbed.Kooli mööbel oli laiali tassitud,õppevahendid purustatud või samuti laiali tassitud. Koolihoonel oli purustatud veevarustussüsteem,aknad ja põrandad. Võim-

la põrand ja aknad olid täiesti lõhutud.Õppevahendeid peaaegu ei olnud(vaata:Lisa 5.).

Ametlikult hakkas kool tööle I.novembril I944.a.[I] Tegelikult ei saadud ka siis õppetööd alustada,sest kooliruume ei jõutud veel selleks ajaks korrastada.Korras ei olnud riietusruumid,põrandad ja klosetid nõudsid remonti.Kooli korrasolekut kontrollinud sanitaaralane komisjon lubas õppetööd jatkata nende puuduste kõrvaldamise järel.[2] Novembrikuus alustas tööd 7 klassikomplekti (I-7.kl.).Õppenõukogu esimene koosolek toimus I8.nov.[3] Sellest võtsid osa koolijuhataja Kaarel Kotsar; õpetajad Juta Anton(Kotsar),Liina Lehis,Valentin Marvet,Agu Peerna, Rein Pirk,Juhan Voites ja Ferdinand Tigane. Sellel koosolekul jaotati õppetunnid ja klassid õpetajate vahel. Võib arvata,et enne seda koosolekut täie pingega õppetööd ei toimunud.

Klassijuhatajateks määrati:

I.klass--Liina Lehis
2.klass--Juta Anton
3.klass--Glafiira Aidu
4.klass--Juhan Voites
5.klass--Valentin Marvet
6.klass--Ferdinand Tigane
7.klass--Agu Peerna

Sõjalise ala juhatajaks määrati Gerhard Beek ja tollal veel olematu õppekabineti juhatajaks Juhan Voites.

Õppetöö alustamine oli seotud raskustega: olid olemas küll kogemustega õpetajad,kuid puudusid õpikud ja õppematerjal.Õpetajate juhendamiseks toimus I4.novembril I944. aastal ülelinnaline õpetajate kokkutulek,kus selgitati nõukogude kooli õppe-ja kasvatustöö tänapäeva taotlusi.[4]

ISeinaleht"Meie" nr.2,2I.I I945.a.

2Kooli arhiiv.Sanitaarvoliniku akt,8.nov.I944.a.
3Sealsamas.Õppenõukogu protokoll nr.I,I8.nov.I944.a.

4Sealsamas.Tartu linna pedagoogilise kabineti teadaanne.

Õpetajate instrueerimine toimus ka ülelinnalistel ainealastel koosolekutel.

Kooliõpikutena tuli kasutada kodanluseaegseid väljaandeid,kuid ka nendest oli suur puudus.Igas klassis olid õpikud umbes pooltel õpilastel.Suur puudus oli paberist. Linna pedagoogiline kabinet jagas koolidele makulatuurpaberina raamatut"Kampf um Leningrad",Mille puhtaid lehekülgi sai kasutada kirjutamiseks.[1]

Õppetöö sai toimuda ainult päevavalges.Kuna Ulila elektrijaam oli purustatud,siis elektrienergia tarbimine oli limiteeritud. Kuujooksul oli lubatud tarvitada vaid 5 kw elektrit.[2]

Õpilaste arv esimesel õppeaastal kõikus 230 piires. Kevadel oli õpilaste arv 237.[3]

Esimesel õppeaastal tuli kogu kooli õpilaskonnal õppetöö kõrval tegelda palju majandusmuredega.Koolihoone keskküttesüsteem oli terve,kuid veevärk ei töötanud.Õpilastel tuli õige tihti täita keskküttekatlaid.Lähemalt on ~~üst~~ ühest sellisest veekandmisest juttu kooli seinalehes.

Õpilaste hulgast valiti 60 tugevamat poissi. Poisid tõid panged ise kaasa. 3-4 poissi jäid vett paaki kallama ja ülejäänud hakkasid vett kandma.Veepaak asus III korrusel. Vett saadi ümberkaudsete majade kaevudest,kuid nendes oli ~~vett~~ seda vähe ja siis käidi vee järel isegi Filosoofi tänaval ja praeguse Raudteetranspordi Tehnikumi hoone juures. Mõnikord saadi vett ka "Vanemuise" teatri kaevust ja siis oli töö kergem.Kogu süsteemi täitmine võttis aega paar päeva järjest.[4]

Palju vaeva nõudis akende klaasimine.Aknaklaasi vahetati klaasikildude vastu.Iga 20 kg aknaklaasi kildude eest võis kool osta $1 m^2$ klaasi.Hoogtöö korras korjasid õpilased 2 autokoormat klaasikilde.[5]

Õpilased ise klaasisid ja kittisid aknad.Suure töö

1Kooli arhiiv.Tartu pedag.kab.teadaanne,5.dets.1944.a.

2Sealsamas.Voolutarbimise luba nr.502.

3Sealsamas.Koolidirektori aruanne 1944/45.õ.-a.kohta.

4Seinaleht "Meie" nr.2,21.jaan.1945.a.

5 Sealsamas.

tegid poisid riietusruumide korrastamisel. Teiste õpilaste hulgast paistsid silma Ülo Rannaste ja Aavo Alla.[1]

Esimestel kuudel oli päevas- päevas tavaliselt 3õppetundi:eesti keel,vene keel,matemaatika. Hiljem tundide arv kasvas 5-ni ja hakati võtma ka kõrvalainete tunde.[2]

Suurt tähelepanu pöörati õpilaskonna ideelisele kasvatamisele.Uued suunad ja teed noore põlvkonna kommunistlikuks kasvatuseks andis 27.detsembril 1944.a. ilmunud ENSV Rahvakomissaride Nõukogu ja EK(b)P KK määrus.[3]

Kooli pedagoogiline kollektiiv arutas selle määruse läbi ja otsustas enam tähelepanu pühendada õpilasorganisatsioonide loomisele.Seda taheti teha võimalikult forsseeritult ja nii otsustas õppenõukogu,et 23.veebruariks 1945.a. peaks igast klassist vähemalt 5% õpilastest olema pioneerid või kommunistlikud noored.[4] Tegelikult saavutati enamat,sest õppeaasta lõpuloli koolis 25 pioneeri s.o. 10,5% õpilaste üldarvust.

Õpilased võtsid agaralt osa kõikidest üritustest, mida koolis organiseeriti. See on ka arusaadav,sest okupatsiooniaegne koolielu võimaldanud õpilastele omaalgatust ja koolitöö sisuline korraldus oli väga nõrk.

Pioneeriorganisatsiooni tegevus piirdus põhiliselt iganädalaste koondustega ja ülekooliliselt tunnustatud jõuks ta veel ei kujunenud.Tingitud oli see mitmetest asjaoludest, milles oluline oli pioneerijuhtide kaader. Pärastsõjaaegsed pioneerijuhid oma hariduslikult tasemelt olid võrdsed 6-7.kl. õpilastega ja nad vaheldusid sageli.Peale selle töötas üks pioneerijuht tavaliselt mitmes koolis.Kui nelja esimese õppeaasta jooksul vaheldus 9 pioneerijuhti(vaata: Lisa 7.),siis mõistame,et pioneerijuhid ei teinud pioneeritöösuunamisel just palju ära.

Koolielu sündmusi kajastas hästi seinaleht"Meie",mis

---

[1] Kooli arhiiv.Seinaleht "Meie" nr.2,21.jaan.1945.a.

[2] Sealsamas.

[3] "Nõukogude Õpetaja" nr.1,13.jaan.1945.a.

[4] Kooli arhiiv.Õppenõukogu protokoll nr.7,6.veebr.1945.a.

oli oma sisult mitmekesine ja mahukas. Esimene seinalehe number ilmus 2I.detsembril I944.aastal.[I] Õpetaja Rein Pirk juhtis seinalehe toimetust ja säilitas kõik seinalehe numbrid. Esimeses seinalehe numbris oli juttu J.V. Stalini sünnipäevast,õpilaste sõjamälestustest.Artiklis "Milleks" oli määratletud õppimise eesmärk:"Õppida tuleb selleks,et saada arenenud ühiskonnaliikmeks,olla kasulik ühiskomnale,sest ühiskonna hüve on ka iga üksiku hüve."

Uheks õppetööga seoses olevaks küsimuseks oli koolikohustuse täitmine.Nagu nähtub aruannetest ja õppenõukogu protokollidest,ei tekitanud see küsimus üldse raskusi.Sihilikult kõrvalejääjaid on olnud kooli piirkonnas väga vähe(uuritava aja vältel paar juhtumit).Kooist puudumisi esines peamiselt haiguse tõttu.Mitmetel sõjajärgsetel aastatel põdesid õpilased massiliselt grippi,sarlakeid ja angiini.Tuli ette puudumisi ka aineliste raskuste tõttu.

Eesti NSV Hariduse Rahvakomissariaat püüdis koole varustada esmajärjekorras küttega,majapidamis-ja koolitarvetega. Peale selle eraldati koolidele mitmesuguseid riietusesemeid, mida jagati puudustkannatavate prekondade lastele. I945.a. algul eraldati koolile 45 paari lastesaapaid,8 paari kingi, 7 paari riideid.Märtsikuus eraldati veel 5o paari pesu[2] (õpilasi oli koolis 237).Sellist varustamist esines järgnevatelgi aastatel.

Koolis[2] organiseeriti ka sooja tee andmist.Õpilase kohta päevas oli ette nähtud 50 gr leiba ja I0 gr suhkrut.[3]

Kooli seinalehes on märgitud,et algul anti õpilastele koolist ainult suhkrut.Jaanuarikuus hakati neile,kes soovisid,teed andma.Õpilased tõid ise kruusid kaasa.[4] Hiljem organiseeriti teekeetmine kõikide õpilaste jaoks.

Suuri raskusi oli kütte muretsemisega.Suuresti abistas seejuures kooli tema šeff Tartu Piimakombinaat.[5]

[I] Seinaleht "Meie" nr.I,2I,XII I944.a.
2 HO juhataja korraldused,22,I I945. ja 5,III I945.a.
3Kooli arhiiv.Kaubanduse Rahvakomissari telegr.,27,XI I944.
4"Meie" nr.3,22,II I945.a.
5."Postimees" nr.5I,5,III I945.

Kool omalt poolt esines kombinaadi töötajate ees isetegevusettekannetega,aitas kujundada seinalehte ja käis abiks piimakombinaadi abimajandis kartuleid võtmas.[1]

I944. a. sai kool haridusosakonnalt 65 m^3 ja I945.a. 79m^3 kütust[2](tegelik vajadus umbes 400m^3). Tänu piimakombinaadi abile ei tulnud õppetööd kütuse puudusel katkestada mitte päevakski.See asjaolu soodustas klassivälise töö korraldamist.Pidevalt anti välja seinalehte ja veel I944.a.lõpul hakkasid tööle aineringid(lähemalt III peatükis).

Esimesel õppeaastal oli õpilaste teadmiste tase äärmiselt ebaühtlane.Klassidesse jaotamine toimus okupatsiooniaegsete tunnistuste või suusõnalise tõenduse alusel.Need õpilased, kes ei suutnud teistega sammu pidada,viidi peale uut aastat madalamasse klassi. Selliseid õpilasi oli I6. I0 õpilast suunati nõrgaandelistele lastele määratud:kooli. Enamik neist olid ka varem olnud selle kooli õpilased. 9 poissi,kes varem olid olnud raskeltkasvatatavate kooli õpilased,rikkusid pidevalt korda. Nad saadeti tagasi samasse kooli.See oli õige samm,sest korrarikkumiste arv koolis vähenes.

Juba esimesel õppeaastal püüdsid õpetajad hakata rajama uusi traditsioone.I944.aasta lõpul toimus nääripuu.Selle organiseerimisest võtsid osa kõik õpetajad.Õpetaja Juhan Voitese ülesanne oli kõige raskem- külalde muretsemine. Koolile eraldati 63 kg maiustusi kingituspakkide valmistamiseks.[4]Nääripäev korraldati 30.detsembril. Õpilaste vanematel ei olnud lubatud nääriõhtust osa võtta.Õhtut alustati ühislauluga "Oh kuusepuu..."Esinesid deklamaatorid ja lauljad. Ühislauluna lauldi "Sõitsid saanid,sõitsid reed..."[5]

---

[1]Seinaleht "Meie" nr.7, I945.a.

[2]Kooli arhiiv.Direktori aruanne Ho juhatajale,3.III I945.a.

[3]Õppenõukogu protokoll nr.5,I4.I I945.a.

[4]Kooli arhiiv. Ho korraldus maiustuste üleandmise kohta.

[5]Õppenõukogu protokoll nr.4,29.XII I944.a.

Tunnistusi õpilased uueks aastaks ei saanud.Hinded pandi küll välja ja nõrga edasijõudmise puhul saadeti vanematele teatelehed.[I]

Esimesel õppeaastal käis õppenõukogu koos igal nädalal (peamiselt reedeti). Ühiselt arutati läbi kõik koolielusse puutuvad küsimused,hariduse rahvakomissari käskkirjad,otsused .Õppenõukogu kaudu toimus metoodiline ja pedagoogiline enesetäiendamine ja uuemate suundadega tutvumine. Õppenõukogus arutati eelnevalt läbi kõikide ülekooliliste ürituste korraldamine.

Endises 9.algkoolis oli traditsiooniks tähistada suurte kirjanike tähtpäevi jt. väljapaistvaid sündmusi. Nõukogudeaegses koolis jatkati neid traditsioone. I944/45.õppeaastal tähistati I.Krõlovi I00.surmaaastapäeva,A. Gribojedovi 250.sünniaastapäeva,Punaarmee aastapäeva, V.I.Lenini surmaaastapäeva jne. Kooli seinaleht reageeris kõikidele tähtsamatele sündmustele ja omandas hea hinnangu ~~üleli~~ ülelinnalises ulatuses.Kui I945.aasta kevadel toimus linna koolide seinalehtede ülevaatus,siis saavutas seinalehe "Meie" 5.number I koha.[2] Seinalehes oli juttu I.Mai--ülemaailmse töölispüha ajaloost.6.kl.õpilane L.Undrits kirjutas koolimaja ümbruse korrastamisest ühel pühapäeval. Avaldati ka I.Mai auks korraldatud klassikaunistamise võistluse tulemused:I koha said II,IV,V ja VII klass. Õpilane Kalju Mahlapuu kirjutas artiklis "Jüriöö" eestlaste muistsest orjastamisest saksa rüütlite ja taanlaste poolt. Õpilane Albert Leetkir kirjutas sanitaarkursuste korraldamisest Tervishoiu Muuseumis R.Pälsoni tänaval.Seinalehes oli artikkel "8I aastat Juhan Liivi sünnist". 7.klassi poiste kohta oli esitatud I6 karikatuuri vastava iseloomustusega. Aavo Alla kohta kirjutati:"Suur korvikütt ja muidu sportlane.Tulevikus võime teda kindlasti kohata nimekamana(praegu töötab Tartu I Keskkoolis õppealajuhatajana ja on tuntud üleliidulise kategooriaga kohtunikuna korvpallis)

[I] Õppenõukogu protokoll nr.3,22.XII I944.a.

[2] " Postimees" nr. 125 ,I.VI I945.a.

Rannaste Ülo— klassi organisaator,kuigi veel kroonimata. "Rana" esindab VII klassi rahvusvahelistes suhetes teiste klassidega(praegu balletiartist teatris"Vanemuine",Eesti NSV teeneline kunstitegelane).[1]

1945.aasta kevadel toimusid IV klassist alates eksamid. Kooli lõpetas kevadel 25 poissi.

1944/45.õppeaastal suudeti kool põhiliselt normaalselt tööle rakendada.Õppevahendite baas oli ikkagi puudulik. Nad,mahtusid õpetajate toas ja saalis olevasse kahte seinakappi. Aasta jooksul valmistasid õpetajad õppevahendeid juurde ja laenutasid neid tundideks linna pedagoogilisest kabinetist.

1945.aasta sügisel hakati õpilastele andma sooja einet. Ühel päeval valmistati suppi või putru ja teisel päeval anti teed saiaga. Toiduvalmistajateks käisid lastevanemad. Köök paiknes keldrikorrusel ja selle kõrvale remonditi ruum söökla.[2]

Õpilased arvutasid välja,et koolis joodi iga päev 40 liitrit teed või söödi 110 liitrit suppi ja 11 kg saia.[3]Suurt abi osutas sooja eine andmisel lastevanemate komitee,kelle õhfluse all oli söökla. Lastevanemate komitee kasutas peoõhtust saadud summadest õpilaste toitlustamiseks.

Suurt tööd tuli teha raamatukogu korrastamisel. Kooli raamatukogu põhifondi moodustasid need,mis endisest XV algkooli hoonest kokku korjati ja kooli toodi. Raamatukogu korrastustöid juhatas õpetaja F,Tigane. Kõigepealt eemaldati ebasobivad teosed ja parandati lagunenud raamatud. Mõningal määral sai juurde osta ka uusi raamatuid. Täielikult korrastati raamatukogu alles 1949.aastaks. Raamatuid laenutasid paljud õpilased. Raamatukogu pidev täiendamine võimaldas laiemalt kasutada väljapanekuid uute raamatute tutvustamiseks.

Koolimaja oli kolmel esimesel õppeaastal õhtupoolikul teiste koolide kasutuses. 1945.aasta sügisel kasutas õhtupoolikul ruume Tartu Meditsiiniline Keskkool.[4]

---

1 Seinaleht "Meie" nr. 5.
2 Õppenõukogu protokoll nr.3,21.IX 1945.
3 Seinaleht"Meie" nr.7.
4 HO arhiiv.HO juhataja käskkiri,27.VIII 1947.

Siin asusid kuni I947.aasta sügiseni ka Tartu I Tööliskoorte Keskkooli klassid.[I] Selline olukord ei soodustanud klassivälist tööd,kuid kinnas valitseva ruumipuuduse tõttu *ei* see paratamatu.

IV viisaastak seadis meie riigi ette suured ülesanded. Rahvahariduse alal oli peamiseks 7-klassilise koolikohustuse kehtestamine ja koolivõrgu laiendamine.Seitsmeklssilisele koolikohustusele üleminek nõudis koolivõrgu ulatuslikku väljaarendamist.Kui kaks esimest aastat pärast sõda kuulusid fašistliku okupatsiooni tagajärgede likvideerimisele,siis järgnevatel aastatel algas koolivõrgu laiendamine.[I]

I947/ 48.õppeaastal kasvas IV Mittetäielik Keskkool peaaegu poole võrra ja muutus segakooliks.Kooli suunati juurde 203 tüdrukut.Tüdrukud moodustasid omaette algklassid (I-IV kl.) ja õppisid teises vahetuses.Üldse oli sellel õppeaastal koolis juba I4 klassikomplekti,ja nendest 11 algklassides.[2]

Õpilaskonna arvuline suurenemine tingis mõningaid muudatusi ka üldises koolielus.Peaaegu poole võrra kasvas õpetajate arv. Juba siis hakkas tundma andma ruumikitsikus. Ka alumisel korrusel asuv elavnurk tuli kasutusele võtta klassiruumina.Tööõpetuse tundide läbiviimiseks puudus koolil materiaalne baas. Tunnid viidi läbi linna kooliderahalises tööõpetuse töökojas.

Koolis õpetatavaid aineid hakati üha enam siduma praktilise eluga.I947.aasta novembris eraldati koolile Aia ja Kastani tänava nurgal ca 3000m^2 suurune maaala, kuhu tuli rajada õppe-katseaed.Selle maatüki korrastamiseks tuli teha suur töö,sest ta oli endine metsistunud puuviljaaed ja kive täis.Õpilaste ühistööna maatükk puhastati ja ümbritseti aiaga. Töid juhendas bioloogiaõpetaja J.Voites.[3]

Pärastsõjajärgsetel aastatel tuli õpilastel üldse palju tegelda taastamistöödega.Õpilased käisid korrastamas platsi,

I"Nõukogude Kool" nr.I0,I957,lk.582.
2Kooli arhiiv.Koolipass a. I947/48.
3"Noorte Hääl"nr.I2I(I557),25.V I949.

kus asub praegu Tartu Aparaadiehituse Tehase mängude-väljak "Sõprus".Kuna koolil puudus oma spordiväljak,siis viidi seal läbi kehalise kasvatuse tunde.[1]

Üldhariduse nõuetekohaseks lahendamiseks eraldati koolile suuremaid rahalisi vahendeid.

Foto 1. Poisid õppe-katseaeda rajamas. Karikatuur seinalehest"Meie" nr.22, 1.V 1948.

Kui 1947.aastal eelarve nägi õppekuludeks ja raamatukogu täienduseks ette ainult 234 rubla (praeguses väärtuses),siis 1949.aastal tõusis see 610 rublale.[2] Õpilaste arv samaks ajaks oli kasvanud kahekordseks. Alates 1949.aastast tugevnes õppevahendite baas tunduvalt,eriti õppevahendite osas.Osteti juurde füüsika õppevahendeid,diapositiive ja diafilmiaparaate.Tunduvalt kasvas raamatukogus ka raamatute arv.[3] Õpilaste huvi õppematerjali vastu suurenes,kui saadi õpikumaterjali illustreerida või kasutada õppevahendeid,mis andsid õpitavast selgema ülevaate.Seinalehes on kirjeldatud,millist elevust tekitas mikroskoobi kasutamine bioloogiatunnis.[4]

---

[1] Seinaleht "Meie" nr.22 ja 29.

[2] Kooli arhiiv. Koolipassid 1947. ja 1949. aasta kohta.

[3] "Meie" nr.26,21.II 1949.

[4] Tartu IV Mittetäieliku Keskkooli kroonika,lk.33.

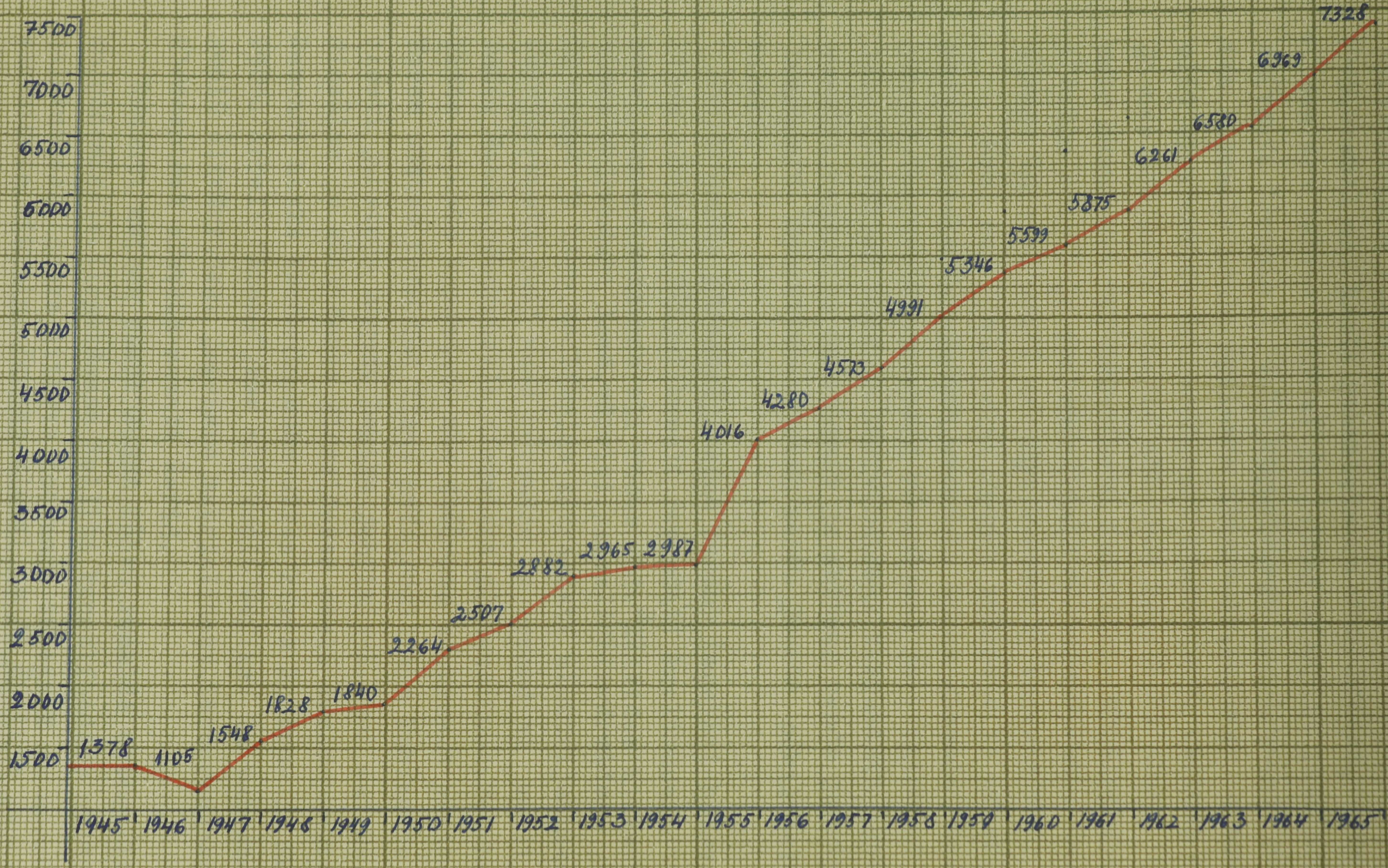

Joonis 1. Raamatute arv kooli raamatukogus.

Õppevahendite kõrval täienes pidevalt raamatukogu. Kui 1945.aastal oli kooli raamatukogus 1105 köidet, siis 1951. a. see arv kasvas 2507-ni ja jatkas edaspidi pidevat tõusu(vaata "Joonis 1 "). Ka raamatukogu lugejaskond moodustas ligemale poole õpilaste üldarvust, kellest enamuses olid algklasside õpilased, sest raamatukogu täienes esmajoones nooremale astmele määratud raamatute arvel. Uuemate raamatute tutvustamiseks korraldati ühislugemisi ("Polgu poeg") ja perioodiliselt raamatunäitusi. Raamatukogu aktiivi poolt seati üljalutussaali lugemislaud.

Kool sai 1949.aastal juurde summasid ka inventari muretsemiseks. Esmajoones uuendati kahes klassis kooli-pingid. Tunduvalt paranesid võimalused ja tingimused kehalise kasvatuse tundide läbiviimiseks. Korrastati lõplikult veevärk, remonditi duširuumid ja ehitati nende juurde riietusruumid.[1] Spordiinvertarist saadi juurde põhiliselt suuski.

Kooliruumide, pärastsõjaaegne remont teostati hädavajalikus ulatuses. Põhjalikumalt remonditi kooliruumid 1950.a. suvel. Remondimaksumus oli 26000 rbl.[2] Kõikides klassiruumides valgendati laed, värviti paneelid õlivärvidega, kititi aknad ja kogu koolimajas korrastati elektrijuhtmestik. Jaluţusruumid said uued põrandad ja remonditi saali põrand. Mandsardkorrusele sisustati pioneerituba. Fotohuviliste tarbeks kohandati üks duššruum ajutiselt pimikuks. Varem töötas fotoring linna pedagoogilises kabinetis kabineti juhataja August Lepiku juhtimisel. Kool sai ka raadiosõlme ja kõikidesse klassidesse seati kuuldepunktid.[3] Remondi heaks kordaminekuks aitas kaasa Ehitus- ja Remonttööde Artell "Areng", kes oli kooli šefiks. Ta varustas kooli õlivärvidega ja teiste matrjalidega. Kütteraskustest ülesaamisel aitasid samuti šefid.

Remondi käigus pandi suurt rõhku ruumide esteetilisele kujundamisele. Klassidesse telliti kunstifondist pildid, jalutussaali jaoks liikuva loosungi tähestiku ja spordisaavutuste vitriin. Igasse klassi pandi õpetaja lauale

[1] Tartu IV Mittetäielikku Keskkooli kroonika, lk.36.
[2] Tartu Linna Arhiiv, f.20, sü.39, l.55.
[3] Tartu IV MTK kroonika, lk.30-47.

lauaklaas.[1]

1950.~~ndal~~ aastal lõpetati korrastustööd õppe-katseaias. Eelmisel aastal planeeriti aed ümber.Kõlimaja hoovis asuv aiamaja viidi katseaeda.Aeda ehitati 2 ~~tiiki~~ basseini ja avati järgmised osakonnad: süstemaatika; bioloogia ja ravimtaimed;I.Mitšurini nurk;Darwini väljak; kõrgete saakide meistritę nurk;alpiinium;iluaed;viljapuude ja põõsaste osakond.Õpilased said nüüd kõiki praktilisi töid bioloogias teostada kooliaias.[2]

Kooli puhtuse huvides seati sisse kooliruumides vahetusjalatsites viibimise nõue.See aitas kaasa üldisele korrale ja puhtusele ja kool paistis sellega silma linna teiste koolide hulgas.Ilusa ilmaga kevadel ja sügisel lubati õpilastel õues jalutada.Üldkorrapidaja andis selleks loa punase-rohelisę kettaga:punane kettapool ~~keepool~~ keelas,roheline-lubas.Selline traditsiooniline märguandja on käigus tänapäevani.[3]

Kõrvuti koolide majandusliku tasemep parandamisega oli tähtsal kohal õpetajaskonna ideelis-poliitiline kasvatamine ja metoodilise ~~töö~~- meisterlikkuse tõstmine. Laiaulatuslik eneseta̧iendamine toimus suvekursuste kaudu ja iseõppimise teel.Neil kursustel ja iseõppimise korras tutvuti marksismi-leninismi klassikute tegevusega, õpiti tundma nõukogude pedagoogikat ja psühholoogiat.[4]

Tartus tööle hakanud Marksismi-Leninismi Õhtuülikoolist võtsid osa paljud õpetajad. IV MTK oli osavõtt sellest mõningal määral seotud kohustusega.Direktsiooni poolt tehti kõigile õpetajatele õhtuülikoolist osavõtt kohustuslikuks.[5] Kõik siiski osa ei võtnud. Õpetajad pidid tundma õppima ka J.V.Stalini elulugu ja tema teost "Nõukogude Liidu Suurest Isamaasõjast" j a arvestusi sooritama.

Metoodilist ja pedagoogilist eneseta̧iendamist juhtis linna pedagoogiline kabinet.Enamus metoodilisi üritusi

---

[1] Tartu IVMTK kroonika,lk.46.

[2] Sealsamas,lk.32.

[3] Sealsamas,lk.51.

[4] "Nõukogude Kool" nr.10,1957,lk.586.

[5] Õppenõukogu protokoll nr.3,21.IX 1945.

toimus koolis õppenõukogu koosolekute raames.Õppenõukokogude päevakorras olid tihti pedagoogilised ja metoodilised lised küsimused.Tihti valmistuti sellisteks koosolekuteks ainult kirjanduse põhjal,sidumata seda oma praktiliste kogemustega.Õpetajad esitasid peamiselt referaate.Näiteks: K.Kotsari referaat"Sotsialistide-utopistide vaated" [I], J.Voitese-"Kommunistliku moraali kasvatamisest"[2] jne.

Järgnevatel aastatel hakkas metoodiline töö muutuma diferentseeritumaks ja konkreetsemaks.Õpetajate ettekannetes käsitleti konkreetseid küsimusi ja seostati praktikaga omaenda koolist.

I95I.aastal moodustati kooli metoodiline kabinet,mille juhatajaks määrati H.Beiman.Metoodilise kabineti raames hakkasid tööle algõpetuse ainesektsioon--esimees A.Marran; vene keele ainekomisjon-esimees A.Kiivit;matemaatika-füüsika ainekomisjon-esimees V.Marvet;eesti keele ainekomisjon-esimees H.Beiman;loodusõpetuse-maateaduse ainekomisjon-esimees-R.Okas.[3] Ainekomisjonid käsitlesid kitsamaid probleeme,andsid lahtisi tunde ja teostasid tundide arutelusid. Üldmetoodilisi probleeme käsitleti endiselt õppenõukogus.

Õpetajatekaadri küsimus ei ole koolis olnud kunagi terav.Enamuse õpetajatest moodustasid õpetajate seminari ja pedagoogiliste koolide lõpetanud(vaata"Joonis 2.). Kõrgema haridusega õpetajaid kuni I95I.aastani koolis ei olnud.Kaugõppe teel õppisid edasi vähesed(K.Kotsar,H.Beiman). Pedagoogilise hariduseta õpetajad olid ainult töökõpetuses, Alates I952.aastast õpetajate üldhariduslik tase tõuseb. Kooli tulid mitmed Tartu Õpetajate Instituudi lõpetanud.

I950.aastaks oli kooli pedagoogiline kollektiiv välja kujunenud ja näitas end võimekana ja teotahtelisena.Enamus õpetajatest olid kogenud ja pikaajalise tööstaažiga, nagu R.Pirk,J.Voites,V.Marvet,A.Kink,F.Tigane jt.Õppeedu- oli kool tõusnud linna parimate hulka. Kui vaadelda õppeedukuse protsentuaalset kasvu,siis näitas ta pidevat tõusu (vaata"Lisa 6."). Üks edukamaid aastaid oli I949/50.õppe-

---

[I] Õppenõukogu protokoll nr.I2,9.IV I945.

[2] Õppenõukogu protokoll nr.I5,7.V I945.

[3] Õppenõukogu protokoll nr.I38,II,IX I95I.

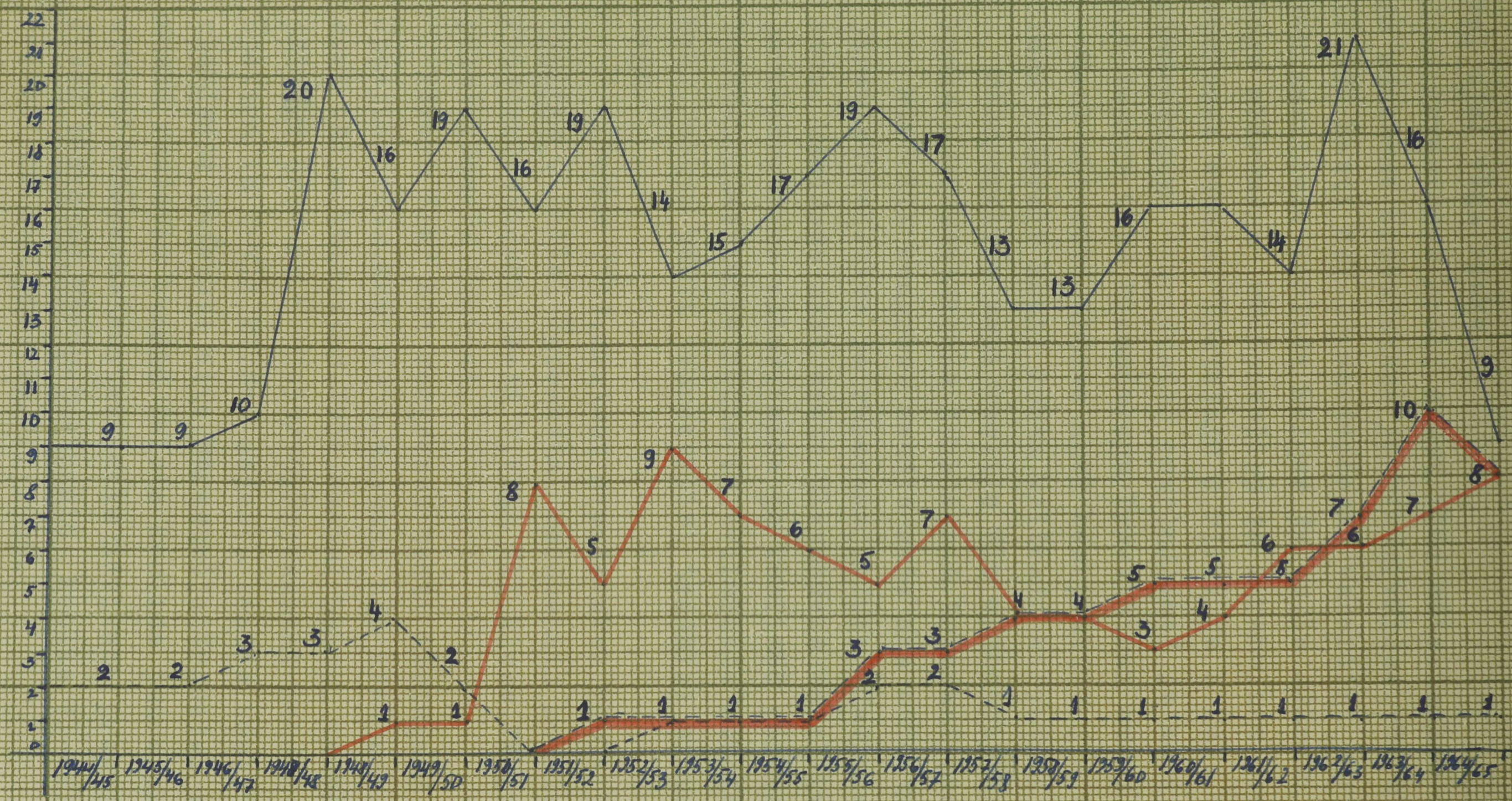

kõrgem haridus

lõpetamata kõrgem haridus

pedagoogilise hariduseta õpetajad

õpetajate seminarija pedagoogilise kooli lõpetanud

Joonis 2. Õpetajate koosseis hariduse järgi.

aasta,millal kooli 606-liikmelisest õpilaskonnast jäi klassikursust kordama ainult 27 õpilast.Sellist tulemust loeti sel ajal väga heaks.

Arvestades kooli suurt tööd materiaalse baasi loomisel ja edusamme õppeedukuse ja klassivälise töö alal,tunnistati IV MTK Eesti NSV IO.aastapäeval vabariigi parimaks kooliks 7-klaasiliste koolide hulgas ja talle määrati ENSV Ülemnõukogu määrusega rändpunalipp ja I rahaline preemia IOOOO rbl. suuruses summas.[1] Õpetajaid R.Pirki ja E.Paju autasustati rinnamärgiga "Haridustöö eesrindlane" ja kooli direktorit J.Kotsarit ENSV Ülemnõukogu Presiidiumi aukirjaga.

Kool oli nüüd üldise huvi keskpunktis j a ajakirjanduses ilmus pidevalt kooli kohta kiitvaid kirjutisi.

Rändpunalipp anti koolile üle oktoobripühade aktusel linna haridusosakonna juhataja A.Trummeri poolt.[2]

NLKP XIX kongress seadis meie maa ette tootlike jõudude järsu suurenemise ja rahavamajanduse edasiarendamise ülesande. Hariduse alal seati ülesandeks täieliku keskhariduse järk-järguline elluviimine ja koolitöö polütehniseerimine. Polütehniseerimise nõude elluviimisele asusid õpetajad agaralt.Rohkem püüti teoreetilisi teadmisi siduda praktilistega.[3]

Alates I953.aastast nimetatakse kooli Tartu X 7-kl. Kooliks . Sellel õppeaastal moodustati koolis ka segaklassid. Poisteklassideks jäeti V,VIja VII klass.Järgnevatel aastatel poisteklassid kaotati.[4]

Pärast NLKP XIX kongressi tehti mõningaid muudatusi ka õppeplaanides.Kuni I954.aastani oli tööõpetus õppeplaanidest välja lülitatud.I954.aastal hakati tööõpetust I-IV kl. jällegi õpetama.[5] I955/56.õppeaastal hakati tööõpetust õpetama ka V-VII kl.See asjaolu seadis kooli tõsiste materiaalsete raskuste ette.Pärastsõjajärgsetel aastatel toimusid vastavad tunnid teiste koolide juures.Kui õppeplaanidest tööõpetus kaotati,siis hävitati praktiliselt ka endised töökojad.Tööõpetustunnid koolis VI-VII klassis toi-

[1] "Edasi" nr.I69(683),I9.VII I950.

[2] "Edasi" nr.265(779),IO.XI I950.

[3] L. Hallop, Rahvahariduse edusammudest Eestis nõukogude võimu ajal, „Nõukogude Kool" nr. 12, 1957, lk. 712.

[4] Õppenoukogu protokoll nr. Klassipäevikud aastatel ,I953, 1954.

[5] L. Hallop, „Nõukogude Kool" nr. 12. 1957, lk. 709.

musid alumisel korrusel ühes klassiruumis,kuid tööriistu peaaegu ei olnud.Tundides valmistati vineerist mänguasju ja tehti noatöid.[1] Olgugi et asutused ja ettevõtted võisid koolidele tasuta üle anda masinaid ja tööriistu,mida nad ei vajanud,ei saanud kool mitte midagi. Materjalidega varustatus ja töö korraldus ei olnud nõutaval tasemel,ja piirdus peamiselt omaette käsitsi nokitsemisega, mis vanemate klasside põisse ei huvitanud. Mõningal määral aitas tööõpetuse klassi jaoks sisustust muretseda kooli lastevanemate komitee.

Lastevanemate komitee korraldas mitmesuguseid isetegevusõhtuid,pidusid ja mängudeõhtuid koos einelauaga,millest saadud tulu kulutati kooli materiaalseks abistamiseks.Perioodiliselt igal aastal läks teatav summa sissetulekutest majanduslikult nõrgemate õpilaste abistamiseks,kooli söökla lale ~~riistade~~ lauanõude ostmiseks jne.Nimetatud summadest osteti ka sporditarbeid ja töökojale tööriistu.Lsatevanemate komitee käsutuses olid küllaltki nimetamisväärsed summad.I954.aastal saadi koolipidudest ja peoõhtutest 587I rbl. puhast tulu, I955.aastal -2578 rbl. puhast tulu jne.Ettekannetega esinesid tavaliselt kas "Vanemuise" artistid,õpilased ja lastevanemate komitee poolt kutsutud inimesed.[2]

Kuna NLKP XIX kongressi otsustes soovitati õpilastel osa võtta ühiskondlikult kasulikust tööst,siis määrasid Tartu linna komsomolikomitee koolile kohustusena korjata ravimtaimi,valmistada lehissööta jne. Kahjuks puuduvad andmed,kuidas neid kohustusi täideti.

Kui vaadelda lähemalt kooli materiaalse baasi kasvu (vaata "Joonis 3."),siis peab märkima,et assigneeritud summad kooli õppekuludeks I950.aastatel keskel vähenesid, moodustades I956.aastal ainult 400 rubla(praeguses vääringus),mis ei olnud kaugeltki piisav vajaduste rahuldamiseks.

Väikevahendeid muretseti sellel perioodil võrdlemisi vähe.Raamatukogu täiendamiseks organiseerid lastevanemate-komitee raamatute kogumise. Õpilased võtsid üritusest agaralt osa ja tõid kooli 947 raamatut.Paremaid klasse premeeriti lapsevanem Paul Schmidti kingitud väikeste õlimaalidega(arvult 4).[3]

1Tartu Linna Arhiiv,f.20,s.I39,l.24.
2Lastevanemate komitee protokollid nr.5,7,I3,I6.I8,I9,20.
3Sealsamas.Protokoll nr.I6,22.II I955.

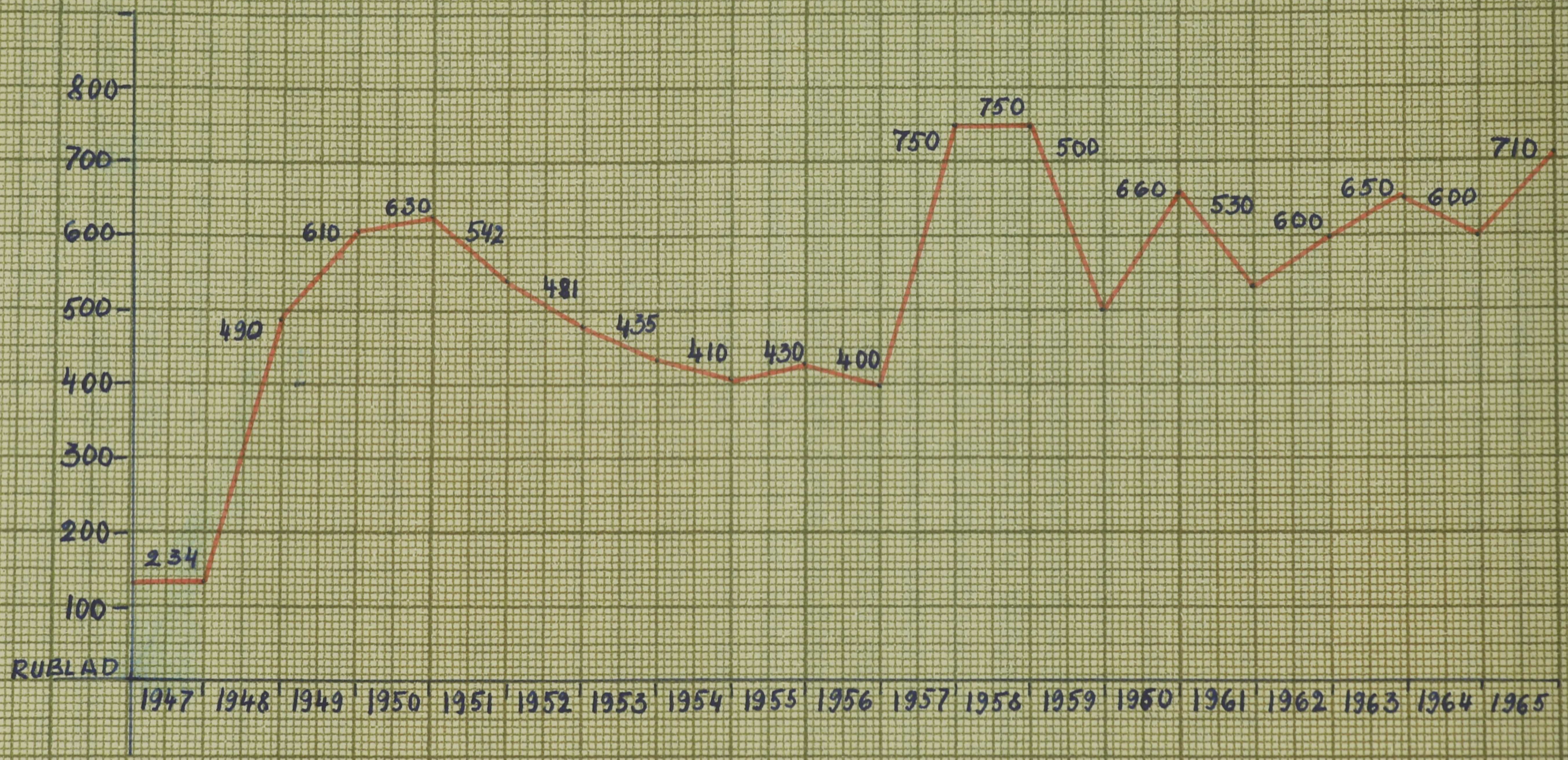

Joonis 3. Õppekulude dünaamika(praeguses väärtustes).

Partei XIX kongressil võeti vastu otsus,et viiendal, viisaastakul minnakse põhiliselt üle üldisele keskharidusele.[1] Tegelikult seda ellu viia ei suudetud.Koolitöös, eriti klassivälises- ja pioneeritöös valitsesid sügavalt isikukultusest tingitud formalism ja kindlaks kujunenud kaanonid.Polütehnilise õpetuse teostamiseks ei saanud koolid küllaldaselt materiaalseid vahendeid.

2.Tartu X 7-kl.Kooli areng aastail I956-I960.

I956.aastal toimunud NLKP XX kongress mõistis otsustavalt hukka isikukultuse ja sellest tulenevad vead.Kongress seadis ülesandeks arendada polütehnilist õpetust üldhariduslikes koolides,tagades õpilaste tutvumise tähtsamate kaasaegsete tööstus-ja põllumajandusharudega,garanteerida õpetöö tihe side ühiskondlikult kasuliku tööga,kasvatada noores põlvkonnas kommunistlikku tössesuhtumist.[2]

Pärast partei XX kongressi suurendati kooli eelarvelisi summasid(vaata "Joonis 3. "). Nüüd suurenesid võimalused õppevahendite baasi täiendamiseks.Kuna polütehnilise õpetuse teostamisel 7-klassilises koolis on tähtis koht töö-õpetusel,siis hoolitseti jatkuvalt käsitööklassi sisustamise eest,mida alustati I955.aasta sügisel.I957.aasta sügiseks oli olemas käsitööklass puutöö jaoks,kuid tütarlastel puudusid samal ajal õmblusmasinad ja nendel oli oma töö planeerimisega ja läbiviimisega raskusi.[3] Järgneval,I958. aastal oli koolil võimalus osta tütarlaste käsitöö klassi jaoks 2 õmblusmasinat.[4]

Alates I947.aastast mõjus koolitööle häirivalt ruumikitsikus.Seoses ruumide eraldamisega tööõpetuse tarbeks suurenes see veelgi.Nooremate klassidel tuli töötada koguni kolmes vahetuses. Kooli töötingimused muutusid normaalsemaks I957.aasta sügisel,kui koolist suunati 3 klassikomplekti teistesse koolidesse.Nüüd jäi kooli I2 klassikomplekti ja see leevendas ruumikitsikust mõneks aastaks.[5]

I NLKP kongresside,konverentside ja pleenumite resolutsioonid ja otsused,IIIosa,Tallinn I957,lk.565.

2 NLKP XX kongressi resolutsioonid,Tallinn I956,lk.8I.

3 Lastevanematekomitee koosoleku protokoll nr.38,3.X I957.

4 Koolipass I948.aasta kohta.

Poiste tööõpetuse klassiks planeeriti esialgu alumise korruse, üks klassiruumidest. Kuid sellel variandil oli mitu puudust. Müra, mis paratamatult kaasneb tööõtegemisele, kostus naaberklassidesse ja segas õppetööd. Murettekitavaks muutus ka ruumipuudus ja seepärast otsustati ehitada uued poiste tööõpetuse klassid koolimaja alla. Suuremaks tööks, oli süvendi kaevamine , millega alustati 1958.aasta kevadel. Koolil õnnestus hankida lintttransportöör, mis hõlbustas tunduvalt mullatööde läbiviimist., Tööst võtsid osa ka vanemate klasside poisid ja lastevanemad.

1958/59. õppeaasta alguseks valmiski 41 ruutmeetri suuruse pindalaga käsitööklass. Tööõtingimusi selles klassis siiski normaalseks pidada ei saa, sest keskküte ei soojenda ruumi vajalikul määral ja tööõkohti on siin vaid 14 - 15 õpilasele. Õppegruppide suurus on aga tavaliselt 20 ja enam õpilast.

Tütarlaste tööõpetuse tunnid hakkasid toimuma mansard - korrusel selleks sisustatud ruumides (klassi pindala 26,8 ruutmeetrit ja köögi pindala 16,7 ruutmeetrit).[1]

1959. aasta jaanuarist läks kool V-VII klassi õpilaste osas üle iseteenindamisele. Õpilaste ülesandeks oli klassiruumide koristamine, korrapidamine söögiklas, laudade katmine ning koristamine, suurpuhastused klassides jne. Tulemused olid head. Õpilased võtsid tööst hoolega osa ja püüdsid kogu koolimajas puhtust paremini hoida.[2]

1959. aastal alustati kasvuhoone ehitamist. Õpilased ja õpetajad tööõtasid kasvuhoone rajamisel 1041 tööõtundi.[3] Samal ajal käisid õpilased ka ühiskondlikus korras tööõl "Vanemuise" uue hoone ehitusplatsil, Tamme staadionil ja šeflusaluses "Tulevikku" kolhoosis. Kokku tööõtati 10544 tundi.[4]

1958., aastal teostati koolis kapitaalremont maksumusega 42 552 rubla.[5] Põhjalikult remonditi keskküttesüsteem: paigaldati uued katlad, veepaak ja väike katel sooja dušši jaoks. Põhjalikult korrastati ka klassiruumid. Viimastes suurendati valguspunktide arvu kuueni. Hiljem pole koolis kapitaalremonti enam tehtud. Eelarvväliste summade suurendamine võimaldas muretseda juurde uut inventari, nagu raadiovastuvõtja, pesumasin, 2

1 Koolipass 1958/59 õppeaasta kohta.
2 "Edasi" nr.55(3010), 18.III 1959.
3 HO arhiiv. Revideerimisaktid 1959/60. õppeaasta kohta.
4 Sealsamas
5 Kooli arhiiv. Aut teostatud tööde vastuvõtmise kohta, juuli-aug. 1958.

klaverit,pianiino,magnetofoni,bajaani,3 õmblusmasinat jt. vahendeid.[1] Õppe-materiaalse baasi kasv soodustas tundide mitmekesistamist ja uute õppevormide rakendamist.

Materiaal-tehnilise külje tugevmeminę võimaldas ellu viia ENSV Haridusministri käskkirja 18.III 1960.aastast, millega lubatakse tööõpetuse tunnid alates V klassist poeg-ja tütarlastele läbi viia lahus. 1960.aastal avaldati ka juhend õppepraktika organiseerimise kohta.[2]

Hoolega valmistuti õppepraktikaks.Kooli õppenõukogus arutati praktikaplaan igakülgselt läbi.[3] Peamisteks praktikakohtadeks olid kooli õppe-katseaed,kus teostati mitmesuguseid aiakultuuride hooldustöid;koolimaja-sanitaarremont ja koolimööbli parandamine.Õppepraktika pidi laiendama ja süvendama õpilaste teadmisi ja andma oskusi teoreetiliste teadmiste rakendamiseks praktikasse. Esimese aasta õppepraktika peamiseks veaks oli õpetus-ja kasvatusmomendi jäämine tahaplaanile.Praktika kujunes peamiselt töötegemiseks.[4]

Järgmistel aastatel seostati õppepraktika õppekäikudega mesilasse,kolhoosi farmidesse ja õppeekskursioonidega.

Polütehnilise õpetuse teostamiseks pakkusid mõningaid võimalusi käsitöö ring,fotoring,geograafiaring jt. Ringides valmistati õppevahendeid,suurendusaparaadi kaasabil pilte, aplikatsioone,tabeleid,mudeleid,ENSV maavarade ja kivimite kollektsioone. 1958.aastal üldiselt korraldatud õppevahendite näitusel saavutasid kooli väljapanekud I koha.[5]

1956.-1960.aastatel saavutati kooli elule lähendamisel ja õpetuse polütehniseerimisel mõningat edu, Palju tööd aga seisis ees,sest õppeprogrammid nõudsid ümberkorraldusi. VI viisaastakul ei alanud tegelik üleminek üldisele keskharidusele. Uus koolireform oli vajalik,sest õppeplaanis pühendati vähe tähelepanu nendele õppeainetele,mis noori otseselt eluks ette valmistasid. Õpilased said koolis peamiselt teoreetilisi teadmisi,sidumata neid praktilise eluga. Peale selle õpiti liialt vähe tundma tänapäeva teaduse

---

1 Kooli pass 1959.aasta kohta.
2 ENSV HM käskkirjad ja juhendid,Tallinn 1960,lk.28-29.
3 Õppenõukogu protokoll nr.275,27.V 1960.
4 Sealsamas,nr.277,30.VIII 1960.
5 Diplomid,27.III 1958.

saavutusi.Õpikud ja programmid olid üle koormatud mitteolulise materjaliga.

Ametlikult sai uue etapi alguseks 24.XII I958.a. NSV Liidu Ülemnõukogu poolt vastu võetud " Seadus kooli ja elu sidemete tugevdamise ja haridussüsteemi edasiarendamise kohta NSV Liidus".

Uue seaduse eeltingimusena oli ellu viidud üldine 7-klassiline koolikohustus ja loodud nõukogude koolile tugev materiaalne alus.Kommunistlik ülesehitustöö nõudis kõrgemat hariduslikku taset,kui seda suutis anda 7-kl. kool. Uus kooliseadus peab valmistama lapsi juba kooliõpetuse esimestest aastatest peale ette selleks,et nad peavad edaspidi osa võtma ühiskonnale kasulikust tööst ...ning kogu nende edaspidist õpetust tuleb siduda tootliku tööga rahvamajanduses".[I]

Sellest lähtuvalt andis Eesti NSV haridusele perspektiivid ja suuna ülevabariigiline õpetajate nõupidamine Tallinnas I960.aasta septembris.Eesti NSV haridusminister F.Eisen oma ettekandes rõhutas töökasvatuse osa suurendamist,õpetamise muutmist elulähedasemaks ja kaasaegsete õppemeetodite ja õppevahendite rakendamist.[2] Üleminek 8-klassilisele koolikohustusele pidi toimuma plaanipäraselt selt.7-klassiliste koolide muutmine 8-klassilisteks pidi lõpetatama 3-5 aasta jooksul.

3.Tartu X 8-klassiline Kool aastail I96I-I965.

I96I/62.õppeaastaga on seotud uus etapp kooli ajaloos: kool muutus 8-klassiliseks. Uue kooliseaduse ellurakendamine püstitas koolikollektiivi ette uued ülesanded ja nõudis nende lahendamist kõrgemal tasemel.

I962.aasta kevadel lõpetas kooli 8-nda klassi 3I õpilast.Ka järgnevatel aastatel on kaheksandaid klasse olnud ainult üks.Seda on tinginud ruumipuudus. Koolis on normaalseks tööks kõlblikke klassiruume 7.Kahes vahetuses saab töötada I4 klassi,kuid alates ~~alates~~ I96I/62.õppeaastast klassikomplektide arv oli sellest suurem,sest

[I] Seadus kooli ja elu sidemete tugevdamise ja haridussüsteemi edasiarendamise kohta NSV Liidus,Tallinn I959,lk.8.
[2] "Nõukogude Kool" nr.I0,~~lk.~~ 1960, lk. 740-770.

I klassi võeti vastu mitu klassikomplekti.Vanemates klassides õpilaste arv mõnevõrra vähenes.8.klass moodustati tavaliselt kahe 7.klassi baasil.

Kooli materiaalne baas nimetatud ajajargul ei olnud märkimisväärselt kasvanud(vaata "Joonis 4. "). 1962.a. muretseti poiste tööõpetusklassi sisseseade.Poiste käsitööklassis on vajalikul arvul puidu- ja metallitöötriistu ja 8-klassilisele koolile vajalikul hulgal masinaid: 3 puidutreipinki,2 rauatreipinki,puurmasin,elektrikäi, kombineeritud puidutöötlemismasin ja ketassaag. Paljud väiksemad ja lihtsamad tööriistad valmistati õpilaste endi poolt.Tööõpetusruumid ei vasta ohutustehnika nõuetele,sest masinaid on olemasoleva pinna kohta liiga palju. Nende puudumine aga takistaks programmikohast õppetööd. Masinate ja sisseseade üldmaksumus on ligi 6000 rbl.[1]

Õppevahenditaga varustamine ei ole piisav.Õppevahendite väärtus füüsika ja keemia-bioloogia alal on küllaltki suur(vaata "Joonis 4. "),kuid nende hulgas on üksikuid hinnalisi õppevahendeid,mida saab kasutada ainult programmi kitsaste lõikude juures.Paljud tabelid,kaardid ja pildid on amortiseerunud ja nende uuendamine oleks hädavajalik.Võrdlemisi vilets on olukord ajaloo kaartide, tabelite,piltide mudelite ja õppevahendite osas.Õppevahendite küsimus on üles kerkinud õppenõukogus,kuigi kontrolliv inspektor peab õppevahendite baasi rahuldavaks.[2] Positiivne on,see,et kaasaegsed õppevahendid on koolis siiski olemas.1961.aastal osteti kitsasfilmiaparaat "Ukraina",mis on eriti laialdast rakendust leidnud 1963,1964,1965.aastal.Filme laenutatakse linna pedagoogilisest kabinetist,ja vabariikliku filmilaenutuskontori Tartu osakonnast. Kino kasutamise poolest õppetundides on X 8-kl. Kool Tartu linna paremaid koole (lähemalt III peatükis).Kasutamist leiab ka magnetofon, grammofon ja diaprojektor "LETI",mis osteti 1962.aastal. Paljudes tundides kasutatakse kinofilme alates 1963.a.,

[1] Kooli arhiiv.1965.aasta inventeerimisakti.

[2] Õppenõukogu protokoll nr.315 ,27.XI 1964.

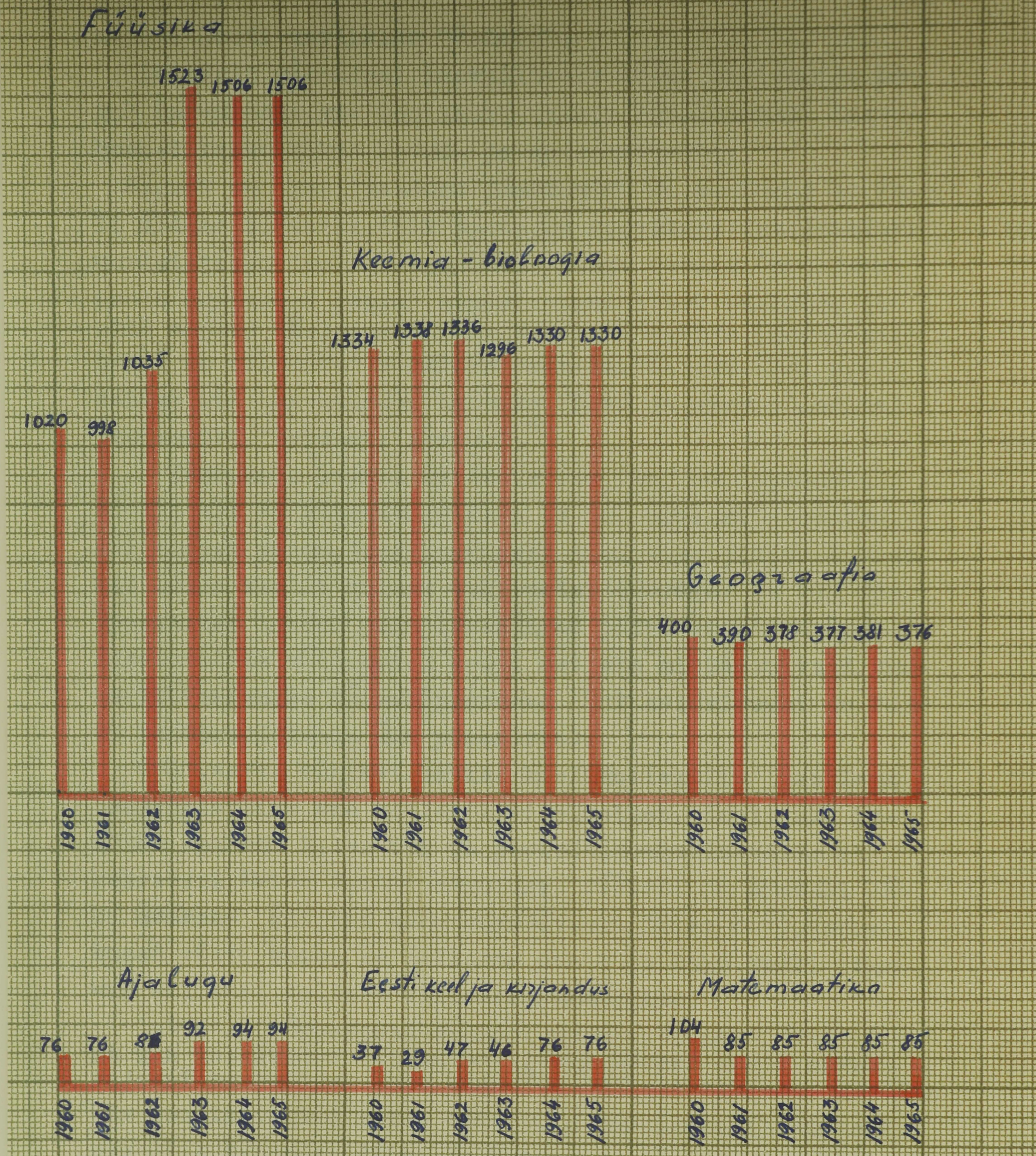

Joonis 4. Ainealaste õppevahendite väärtused rublades.

millal loodi koolikino "Rakett".

Laiemaid võimalusi praktiliseks tööks bioloogias pakub kasvuhoone, mis lõplikult valmis 1962.aastal. Kasvuhoonet kasutatakse kevad- ja suveperioodil.

Pärast uue koolisüsteemi jõustumist on muutunud ka kooli üldine tööstiil. Kõik õpetajad tegelevad oma erialase uurimistööga kooli metoodilise ringi raames. Õpetajate poolt uuritavad teemad kandsid praktilist iseloomu ja olid seotud tähelepanekutega nende töös. Kogu õppe-kasvatustöö on allutatud kindlale teemale. Näiteks ühel poolaastal oli kasvatustöö teemaks "Rahu ja sõprus", teisel poolaastal "Rahvaste sõprus".[1]

Tunduvalt kasvas õpilaste arv 1963/64. õppeaastal. Koolis oli 17 klassikomplekti ja 621 õpilast[2] --rohkem kui kunagi varem. Ruumipuudusest tingituna pidid I klassid käima koolis kolmes vahetuses. 1960/61. ja 1961/62. õppeaastal loodud pikapäevarühmad pidid kasutama õppimisruumidena väljaspool kooli selleks mittesobivaid ruume (TRÜ vanemuise tänava õppehoone 9ht keldriruumi ja Tartu raudteeosakonna ~~üht~~ punanurka).

1963. aasta sügisel hakkas koolikollektiiv taotlema kommunistliku töö kollektiivi nimetust. Kooli a/ü komitee esimehe Ellen Uri ja parteialgorganisatsiooni sekretari Leida Reidla algatusel töötati ja arutati läbi ~~üdised~~- üldised kohustused (vaata "Lisa 8."). Kohustused võeti vastu ka õpilaste poolt ja kogu kooli tegevus allutati sellele üldisele eesmärgile.

1964/65. õppeaasta sügisel valmis linnas Tammelinna uus koolihoone V Keskkooli jaoks. Seoses kooli mikrorajooni muutusega läks ligi 300 õpilast sellesse kooli. Uus koolipiirkond võtab enda alla osa Kastani tänavast, osa Riia tänavast, Tiigi ja Vanemuise tänava ja selle ümbruse tänavad (vaata "~~Joonis~~ Lisa 9."). 1964/65. õppeaasta sügisel oli koolis 467 õpilast ja 15 klassikomplekti.[2] Klassikomplektide arv vähenes ainult kahe võrra, sest sügisel võeti vastu ~~ainult~~ kolm I klassi, lõpetajaid oli kevadel vaid 1 kaheksas klass. Koos klasside arvu vä-

[1] Õppenõukogu protokoll nr.315, 27.XI 1964.
[2] Koolipass 1963/64. õppeaasta kohta.
[3] Koolipass 1964/65. õppeaasta kohta.

henemisega lahkusid koolist õpetajad H.Karolin,L.Paap, L.Ustav,E.Uri,A.Tensbek ja A.Tinn. Õpilaste arvu väheнemine tõi kaasa mõninga lahenemise ruumikitsikuses. Pikapäevarühmad said klassiruumi kooliHoones.

Kooli mikrorajoonis elavate õpilaste arv näitab pidevat tõusu.Kooliruumide kitsikus takistab õppetööd ja klassivälist tööd.Kooli arenguperspektiivid näevad ette lähematel aastatel klassikomplektide arvu kasvu 19-ni ja õpilaste arvu suurenemise kuni 700-ni.Plaanis on alustada 1968.aastal juurdeehitust.

Tartu X 8-klassilise kooli areng Nõukogude perioodil on toimunud tõusu suunas. Endisest 7-klassikomplektilisest koolist on saanud paralleelklassidega 8-klassiline kool,kusjuures õpilaste arv on kasvanud 2,5 korda, 20 aasta vältel on kooli lõpetanud 881 õpilast, ~~kellest~~ Paljudest on saanus rida nimekaid teduse-,kunsti- ja spordiinimesi.

Foto 2 .7.klassi lõpuaktus 1958.a.

Foto 3 .Sellist kaarti täideti 1950-ndatel aastatel rea aastate jooksul.

Foto 4 .Vabaõhuklass I964.a.
Vabaõhuklass valmis I959.a.

Foto 5 .Kasvuhoone I964.a.
Kasvuhoone valmis I962.a.

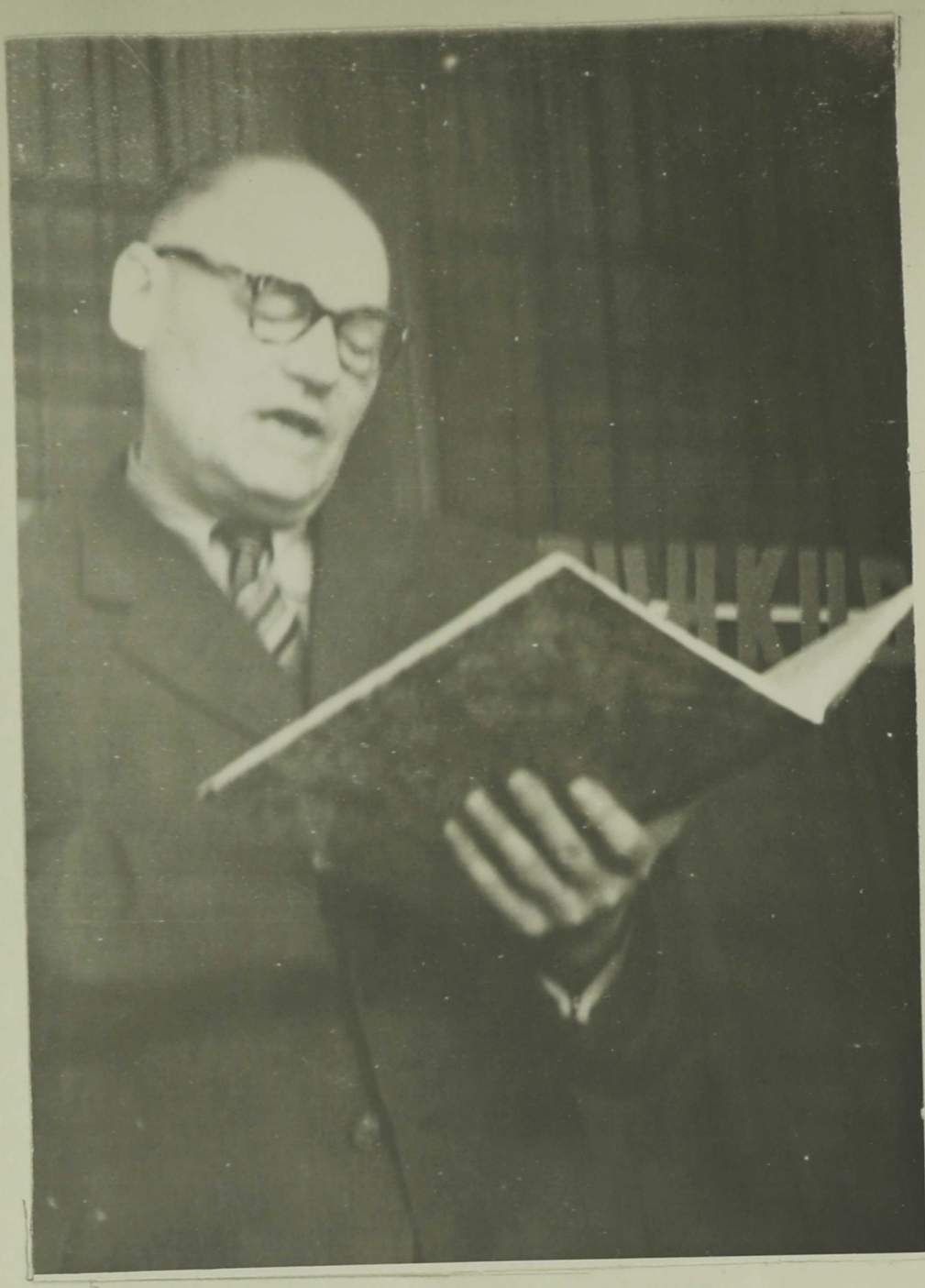

Foto 6 .Õppealajuhataja V.Marvet.
I96I.a.

Foto 7 .Kooli arstikabinetis I963.a.

II PEATÜKK:

Õppe-kasvatustööst aastail 1944- 1965.

1.Õppe-kasvatustööst aastail 1944-1956.

1944.aasta sügisel,pärast fašistlike okupantide väljakihutamist Nõukogude Eestist,hakkas Tartu X 8-klassiline Kool uuesti lahendama kommunistliku kasvatuse ülesandeid, millise töö juhendamiseks andsid EK(b)P KK ja ENSV Rahvakomissaride Nõukogu 1944.aasta detsembris vastava määruse.

Kool alustas tööd rasketes tingimustes,kuid kogu õpetajaskond omas pedagoogilist haridust ja oli pedagoogilises töös vilunud.Õpetajate ees seisva ülesandena tuli kool kiiresti tööle rakendada.

Õppetöö algas 1.novembril 1944.aastal,kuid kohe ei saanud alustada plaanipärast tööd,sest puudusid õpikud ja töövahendid.Esialgsete õpikutena kasutati kodanluseaegseid ja lugemisraamatuna "Kalevipoega",sest seda leidus õpilastest kõige rohkem.

Esimesel õppenõukogu koosolekul seadis kooli direktsioon õpetajate ette järgmised ülesanded:

1)kontroll õpilaste puudumiste üle;
2)ülevaate saamine õpilaste kodusest olukorrast;
3)lastevanematega sidepidamine;
4)Õpilaste eriharrastuste kontroll ja juhtimine.[1]

[1] Õppenõukogu protokoll nr.1,18.XI 1944.

Õppetöö kasvatuslikud eesmärgid seadis koolide ette ENSV Rahvakomissaride Nõukogu ja EK(b)P KK määrus 27,XII 1944.aastast.[1] järgmisena:

1)õppe-kasvatusliku töö ümberkorraldamine nõukogude pedagoogika põhimõtete alusel;

2)nõukogude kooli puhastamine kodanlik-natsionalistlikust vaimu äänustest;

3)rahvaste sõpruse ja patriotismi kasvatamine kui moraalse kasvatuse alus;

4)saavutada õpilaste poolt mitmekülgsete teadmiste omandamist;

5)eriline tähelepanu suunata kasvatusele pioneeri- ja komsomoliorganisatsiooni kaudu.

Nimetatud määrus nägi ette õpetajatele teoreetiliste seminaride korraldamist pedagoogikast ja metoodikast.

Samas ajalehes avaldati õpilasreeglid.Koolide ülesandeks oli nende ellurakendamine ja õpilastele nende reeglite sisu selgitamine.

Rahvakomissari määrus pühendas erilist tähelepanu vene keele õppimisele õpetajate poolt ja vene keele õpetamisele koolis.

Et õpetajad mõistaksid paremini nõukogude kooli ja haridussüsteemi olemust,tuli neil tutvuda pedagoogikateadusega Nõukogude Liidus .

Lähtudes nimetatud määrustest ~~korraldati~~,korraldatigi koolis õppe- ja kasvatustöö.

1944.aasta novebrikuus oli õppetöö alles organiseerimisjärgus.Tunnid toimusid üksnes põhiainets ja tegeldi rohkem kordamisega ja eelmistes klassides õpitu meeldetuletamisega.

Vastavalt määrusele hakkas õppenõukogu korraldama õpetajatele referaate kasvatusküsimuste kohta.Enamus nendest referaatidest olid ette valmistatud kirjanduse põhjal,sest vanemad ja kogemustega õpetajad tundsid ebakindlust nõukogude pedagoogika,seisukohtade suhtes ja

[1] "Nõukogude Õpetaja" nr.2,19.I 1945.

oma kogemuste esitamisel olid ûpris tagasihoidlikud.V.Marvet esitas referaadi"Kasvatus vâljaspool klassi".Õppenõukogu tegi jârelduse,et nooremate klassi õpilasi tuleb kasvatada massiürituste kaudu(ettelugemised,jutustused),vanemates klassides ringide ja pioneeriorganisatsiooni kaudu.Õpetajate hulgas oli levinud arvamine,et kasvatustôôd saab ja tuleb teostada vâljaspool ~~klassi~~ õppetunde. Õppenõukogu võttiski otsuseks viia lâbi I-III klassis ûks kord nâdalas ettelugemisi ja vanematele klassidele populaarteaduslikke ettekandeid.[I]

Osa õpetajaid oli arvamusel,et kommunistlikku kasvatust saab teostada põhiliselt ajaloo tundides ja pioneeriorganisatsiooni kaudu.Kooli juhtkond selgitas,et vâgagi hâsti võimaldavad seda teistegi ainete tunnid.2

Kommunistliku kasvatuse teostamisel oli suur osa antud mitmesuguste tâhtpâevade tâhistamisele.Korraldused sellekohased saabusid esimestel sõjajârgsetel aastatel haridusosakonnast.Koolis mârgiti riiklikke tâhtpâevi aktustel,kogunemistel,kultuurhommikutel ja pioneerikoondustel.

Esimesel õppeaastal esines arvukalt koolist puudumist. Põhjuseks olid haigused,kûlmad ilmad,jalatsite puudumine jne. I945.aasta kevadel oli koolis vaid 4 õpilast,kes ei olnud puudunud ûhtegi pâeva.Enamus õpilastest puudusid mõned ûksikud pâevad,kuid koolis oli 4 õpilast kelle arvele langes 585 puudutud koolitundi.[3]

Esimesel sõjajârgsel aastal oli õpilaste teadmiste tase ûldiselt madal.Seda kajastab ka kevadine õppeedukuse protsent--78,8. Teadmiste madal tase oli tingitud õpilaste lûnklikest eelteadmistest ja mõningate õpilaste ebakorrapârasest kooliskâimisest. Takistuseks oli ka õpikute puudumine.

I945.aasta kevadel tuli IV-VII klassi õpilastel sooritada eksamid. IV-VII klassi jaoks koostasid õpetajad eksamipiletid ise. Igas piletis pidi olema 3 kûsimust.Koostatud piletid teatati õpilastele ja tôôtati enne eksameid klassis lâbi.Kuigi sûgavalt eksamid teadmisi ei

---

I Õppenõukogu protokoll nr.8,5.III I945.

2 Sealsamas,nr.I3, 29.I I947.

3 "Meie" nr.4, I9.V I945.

võimaldanud kontrollida,sest vastamise kestus ei tohtiolla üle 5 minuti.[1] See nõue oli formaalne,sest antud~~ne~~ napi ajaga ei olnud võimalik õpilase teadmisi sügavalt kontrollida.Praktiliselt kestis ühe õpilase küsitlemine kauem.

Järgnevatel aastatel pühendati enam tähelepanu õpetajate metoodiliste oskuste kujundamisele.Õppeedukuse alal hakati rõhku panema keskmistele näitajatele.

1945/46.õppeaasta I veerandil oli kooli keskmine hinne eesti keeles 3,3; matemaatikas- 3,66;vene keeles-3,4. Teisel õppeveerandil toimus väike tõus.[2]

Kooli kontrollinud haridusosakonna inspektor A.Lehis jäi nähtud tundidega rahule ja andis mõningaid metoodilisi juhiseid(tunni teema tahvlile kirjutada jne).[3]

Võrdlemisi suur puudulike hinnete arv tingis peamise tähelepanu osutamist mahajäänutele.Õppeaasta algul koondati õppetöös mahajäänud õpilased pärast tunde ühte klassi,kus nad töötasid korrapidaja-õpetaja järelvalve all. Osa õpetajaid arvas,et selline moodus ei õigusta ennast.[4] Edaspidi iga aineõpetaja töötas puudulikult edasijõudvate õpilastega üks päev nädalas.

1946.aastal püüti esmakordselt analüüsida õpilaste töökoormust.Seda tegi õpetaja V.Marvet ainult 4.klassi osas.Selgus,et õpilased kulutasid ühe õppeaine ettevalmistamisels keskmiselt 20-25 minutit.Üldse kuluks õppetundide ettevalmistamiseks päevas 75-80 minutit.Kõrvalharrastusteks ja vanemate abistamiseks kulutati 60 min. päevas.Õpilane viibis koolis ja koduteel 5 tundi.Seega oli õpilasepäevane töökoormus 7~~,~~-8 tundi,mida peeti normaalseks.Ajapuuduse üle kaebasid halvasti edasijõudvad õpilased.[5] Võib järeldada,et osa õpilasi ei osanud oma töopäeva planeerida.

Võrreldes eelmise aastaga õppeedukus paranes,kuid puudulikult jõudis edasi ikkagi 43 õpilast(vaata"~~Joonis~~ Tabel 1.).Madala õppeedukuse põhjused olid analoogilised eelmise aastaga.

1945/46.õppeaastal metoodiline enesetäiendamine

1"Nõukogude Õpetaja" nr.15,19.V 1945.
2Õppenõukogu protokoll nr.11,15.I 1946.
3 Sealsamas.
4 Õppenõukogu protokoll nr.12,1.II 1946.
5Õppenõukogu protokoll nr.18, 11.V 1946.

oli organiseeritum ja paremini planeeritud.Õppenõukogus kuulati terve ettekannete tsükkel"Kasvatav õpetus". Õpetajad esitasid järgmised teemad:

1) Kasvatav õpetus.--V.Marvet.
2) Esteetiline kasvatus.--R.Pirk.
3)Kodumaaarmastuse kasvatus.--G.Aidu.
4)Kultuurse käitumise harjumuste kasvatus.--Ü.Eller.

Õpetajad F.Tigane(vene keeles),H.Kostabi(eesti keeles),I.Jaansoo(maateaduses),J.Voites(füüsikas) ja K.Kotsar(ajaloos) andsid lahtisi tunde,mis järgnevalt ühiselt läbi arutati.

Kooli direktsioon seadis sisse klassijuhatajatunnid poliitinformatsioonide läbiviimiseks.[1]

Tähtis koht on koolis kasvatustööl pioneeriorganisatsiooni kaudu . Kolmel esimesel õppeaastal oli pioneeride arv võrdlemisi väike ja juurdekasv aeglane.Õpetajatel tuli teha suurt selgitustööd pioneerirühmade loomiseks . Klassijuhatajatele tehti kohustuseks vestelda iga pioneeriealisega individuaalselt ja täita selle kohta tabel.[2]

Õpetajad juhendusid, oma töös 17.augustil 1945.aastal toimunud I vabariiklikust õpetajate kongressi materjalidest,mis seadis ülesandeks:

1) patriotismi,internatsionalismi ja esteetilise kasvatuse;
2)õppe-metoodilise töö parandamise ja õpetajate kvalifikatsiooni tõstmise;
3) lasteorganisatsioonide töö parandamise.[3]

Pärast õpilasreeglite avaldamist toimus nende organiseeritud õppimine. Igal teisipäeval veerand tunni jooksul käsitleti õpilasreeglite kahte punkti,kusjuures avati iga õpilasreegli punkti sisu ja mõte.

Klassijuhataja tööplaanis pidid olema nn. "kasvatavad teemad",näiteks:

"Kui suri Lenin", "Lumesõda-mitte tänaval", "Miks astun pioneeriorganisatsiooni ridadesse" jne. Sellisteks

[1] Õppenõukogu protokoll nr.6,27.XI 1946.
[2] Sealsamas,nr.4,16.X 1946.
[3] "Nõukogude Õpetaja" nr.32,17.VIII 1945.

tundideks valmistuti kirjanduse põhjal.Tunni ajal loeti vastav pala ette ning rõhutati selles peituvat mõtet. Kooli direktori aruandes 1946.aasta kohta märgitakse,et ideelis-poliitilisele kasvatusele panid eriti rõhku õpetajad R.Pirk ja J.Voites.[1]

1946/47.õppeaastal olid tingimused õppetööks üldiselt soodsamad,sest õpikud olid põhiliselt olemas.Sellele vaatamata esines puudulikke hindeid võrdlemisi palju,seejuures kõige rohkem vene keeles,eesti keeles,matemaatikas. III õppeveerandil oli 43 õpilasel eesti keeles puudulikud hinded(nendest 24-l hooletuse ja laiskuse tõttu); vene keeles 40 puudulikku(17 laiskuse tõttu);matemaatikas 19 puudulikku(8 laiskuse tõttu) ja ajaloos 15 puudulikku(kõik laiskuse tõttu).[2]

Seletada võib sellist olukorda mitmeti: õpilastel ei olnud kujunenud veel püsivaid harjumusi õppetööks ja pealesunnitud järeleaitamine ei andnud alati tulemusi. Ajaloos oli õppeprogramm liiga ulatuslik IV klassis ja enamik puudulikke pärines just sellest klassist. Osalt olid põhjuseks halvad kodused õppimistingimused.

Õpetajad tegid uurimuse õpilaste koduste töötingimuste kohta,millest ilmnes, et 87 õpilast võisid õppida heades tingimustes(koduseks tööks omaette laud,hea valgustus), rahuldavad olid 123 ja halvad 25 õpilasel.

Peamiseks madala õppeedukuse põhjuseks oli ikkagi hoolimatu suhtumine oma töösse.Hoolimatust esines mujalgi. Sageli esinesid juhud,kus õpilased jätsid tulemata spordivõistlustele või ei täitnud mõnda teist neile pandud ülesannet.

Poisid olid omavahelises kriitikas halastamatud ja seinalehtedes ilmus alatasa karikatuure ja kriitilisi artikleid selliste õpilaste kohta.Taolisest kriitikast näis kasu olevat,sest juba 1948.aastast alates selliseid fakte vähemalt kooli seinalehes ei märgita.Klassikollektiivid hakkasid kujunema ühtsemateks.

---

[1] Kooli arhiiv. Kooli direktori,aruanne 1946.aasta kohta.

[2] Sealsamas. Kooli direktori aruanne 1946/47. õppeaasta III veerandi kohta.

Seinalehes pöörati peamist tähelepanu distsipliinirik-
kumistele,vähem oli õppeedukuse analüüsi.Siiski esines ka
puudulikult edasijõudvate õpilaste "nõõkamist".

Foto 8 . Võitlus kahtedega. Seinalehest "Meie" nr.20.
Õpetajatel oli õpilaste hulgas suur autoriteet.Korra-
rikkumiste puhul kasutati kõige sagedamini,poiste keeles,
nn."pool tundi peale tunde". VII klassi poisid nimetasid

Foto 9 .Sõbralik žars V.Marvetist, "Meie" nr.16.
oma klassijuhatajat Valentin Marvetit "suurtükiväelaseks".

Seinalehte,kus nad iseloomustasid oma klassi,oli paigutatud ka "Fotol 9." olev joonistus. Sellega nad iseloomustasid V.Marveti ranget korranõudmist ja tema tugevat häält.

1947.aasta sügisel kasvas kooli õpilaskond arvuliselt ligemale poole võrra,kuna linnas hakati moodustama segakoole.Õpilaste arv linnas oli kasvanud niivõrd,et koolid tuli tööle rakendada kahes vahetuses. Juurde tulid tütarlapsed I-IV klassidesse.Siiski segaklasse ei moodustatud.

Õppe-kasvatustöös pühendati erilist tähelepanu õppeedukusele. 1948.aasta sügis oli rahutu. Seoses VI keskkooli ~~avamisega~~ laiendamisega O.Lutsu tänavas viidi osa õpilasi sinna üle. Selline õpilaste rändamine kestis peaaegu terve veerandi. Uued õpilased ei kohanenud uue kooliga kuigi kiiresti ja esimesel veerandil oli raskusi ka järelaitamise organiseerimisega.[1]

Pealegi õpikud kõik ei jõudnud õigeks ajaks kooli. II klassis puudus lugemik ja tuli kasutada juturaamatut; VI klassi jaoks oli terve kooli kohta ainult 2 eksemplari uut programmikohast zooloogia õpikut.[2]

Kindla suuna koolis tehtavale metoodilisele tööle andis "Metoodilise töö põhimäärus",[3] mille kohaselt moodustati kooli ainekomisjonid ja pedagoogilises nõukogus käsitleti ainult üldmetoodilisi ja pedagoogilisi küsimusi. 1949.aastal alustasid linna pedagoogilise kabineti juures tööd ainesektsioonid.Iga õpetaja võttis osa ühe sealse sektsiooni tööst.[4]

Üldine konkreetne teema metoodilises töös puudus, millele oleksid olnud allutatud kõik läbiviidavad üritused, puudus.

Kõik koolis läbiviidavad aktused ja teised üritused pidid teenima üldist eesmärki-õpilaste teadmiste laiendamist ja täiendamist.Samal eesmärgil mõned klassivälised üritused olid ulatuslikud. A.S.Puškini 150.sünnipäevaks valmistasid õpetajad ettekanded,mis esitati sel-

[1] Direktori aruanne 1948/49.õ-a. I veerandi kohta.
[2] Direktori aruanne,9.V 1949.
[3] "Nõukogude Õpetaja" nr.48(242),26.XI 1948.
[4] Õppenõukogu protokoll nr.86,28.IX 1949.

leke pühendatud aktusel. Esitati järgmised ettekanded:

I) A.S.Puškini elust ja loomingust.

2) Puškin ja dekabristid.

3) Puškin ja Eesti kirjandus.

4) Puškini võitlus tsaarivalitsuse ja poliitilise reaktsiooni vastu.

5) Avati näitus Puškini teostest.

Kasvatavalt mõjus õpilastele osavõtt ühiskondlikust tööst.Kindla graafiku alusel käisid kõik klassid taastamistöödel. Õpilased töötasid meeleldi ja väljatöötatud töötundide arv oli küllaltki suur: õppeaasta jooksul töötati aiatööl 2513 tundi ja spordiplatsi rajamisel 1830 tundi.[1]

Õppeedukuse küsimused olid pidevalt tähelepanu keskpunktis. Iga aineõpetaja pidi tegema töötd mahajäänutega.Õppealajuhataja nõudis koguni kirjalikku plaani selle kohta, kuidas õpetajad töötavad õppetöös mahajäänutega. Õppeedukus aasta jooksul palju ei tõusnud(vaata "~~Joonis~~ Tabel 1 .",kuid ei olnud enam sellistid õpilasi,kel oleks massiliselt puudulikke esinenud. Koolis oli vaid üks õpilane,kel oli õppeaasta lõpul aastahinded puudulikud neljas õppeaines.[2]

Klasside ergutamiseks kuulutati välja klassidevaheline sotsialistlik võistlus.Igal õppeveerandil sai õppeedukuselt parim klass rändpunalipu(laualipu). Igal veerandil paigutati parimate õpilaste fotod kooli autahvlile.[3]

Kool tundis huvi ka kooli lõpetanud ja edasi õppima läinute õpilaste vastu. Kontroll näitas,et kõik jõudsid edasi vähemalt rahuldavalt,millest võib järeldada,et vähemalt lõpetajate ettevalmistus oli olnud piisav.

Õppeedukusega tegeles palju õpilaskomitee,kes pidevalt jälgis puudulikult edasijõudvaid õpilasi. Neile määrati šefid,kes koos oma hoolealustega andsid aru õppenõukogu ees.Ka lastevanemad abistasid mahajäänuid.

Õpetajate abistamiseks ja metoodilise materjali kergemaks leidmiseks organiseeriti metoodiline nurk,kus olid

---

[1] Kooli arhiiv.Direktori aruanne,9.V 1949.

[2] V[a] klassi päevik 1948/49.õppeaastal.

[3] Õppenõukogu protokoll nr, 90,9.XI 1949.

lahtiste tundide konspektid;õpetajate ettekanded ainekomisjonides/ ja -sektsioonides; paremad õpilaste vihikud,kus oli arvestatud ûhtseid nõudmisi;õppevahendite kartoteek iga õppeaine kohta(kartoteegis oli mârgitud,kus õppevahend asub).[1]

Sûstemaatilise tôô tulemusena oli õppeedukuse protsent I949/50.õppeaasta/, III veerandil 97,07,kusjuures ainult "4" ja "5" õppis 60,67 % õpilastest.[2]Need olid kõrgemad nâitajad õppeedukuses võrreldes eelmiste aastatega.

Endised õpilased rââgivad,et teadmiste hindamisel liberaalsust ei esinenud.Seda kinnitavad ka vanemad õpetajad. IV Mittetâieliku Keskkooli lõpetajad jatkasid edukalt õpinguid teistes koolides.Esimestest lendudest on kasvanud mitmed tunnustatud teadlased,nagu fûûsikateaduste kandidaadid Agu Talvik ja Aare Koppel ning kunstiteaduste kandidaat Mart Eller.

Vanemad õpetajad vâidavad,et ka lastevanemad nõudsid oma lastelt rohkem,sest enamus neist olid oma elus suuri raskusi ûletanud ja oskasid hariduse tâhtsust vâârikalt hinnata. Kooli ûheks iseârasuseks oli asjaolu,et puudulike hinnetega koolist-kooli rândavaid õpilasi vastu ei võetud.Kooli 606-liikmelisest õpilaskonnast lõpetas klassi edukalt 93,5 % (vaata"Tabel 1 .").

Õppe-aasta	Õpil. arv	Kl. arv	Kooli lõpet.	Klassik. kordajad	Suve- tôôd	Kâit. aland.	Õppeed. %
I944/45	237	7	24	36	24(I0)*	6	78,8
I945/46	237	7	28	28	25(I0)	II	8I,4
I946/47	237	7	26	-	-	9	-
I947/48	438	I4	27	30	40	I6	84**
I948/49	460	I4	2I	45	3I	I5	83,4**
I949/50	606	I6	22	I2	38(II)	Io	93,5
I950/5I	6I2	I7	48	I7	32(9)	6	93,4
I95I/52	60I	I5	58	I9	25(I5)	5	95,I
I952/53	589	I5	55	23	42(I0)	7	90,6
I953/54	593	I5	6I	33	46(22)	-	90,4
I954/55	57I	I5	50	60	84(40)	I3	8I,7
I955/56	597	I5	59	56	78(5I)	I9	86,08

Tabel 1 .Õppe-kasvatustôô tulemusi a. I944-I956.

*sulgudes suvetôô sooritanute arv.
**õppeedukus kevadel

1 IV Mittetâieliku Keskkooli kroonika,lk.II.
2 Sealsamas, lk.I 5.

Õppeaasta tôôtulemused,kasvatustôô,materiaalse baasi loomine ja õpilasorganisatsioonide tegevus(vaata III ptk.) tõid koolile I950.aasta suvel vabariikliku rândpunalipu ja I rahalise preemia(Io ooo rbl.). Jârgnevalt ilmus rida aja-[2][1] kirjanduses artikleid kooli tôô kohta,kusjuures mõningates neist ei valgustatud koolikollektiivi saavutusi õigelt seisukohalt ja pûûti edusamme nâidata ainult paari viimase õppeaasta tulemustena.[I]

Tegelikkuses olid koolil võimalused edukaks tôôks olemas.Eelnenud viis aastat tôôd panid aluse koolikollektiivile ja ûhtsetele nõudmistele.Peaaegu kõik õpetajad olid pedagoogilise haridusega ja vajalike kogemustega.

Kui I948.aastal koolipiirkonna muutuse tõttu osa õpilasi lahkus,kuna kooliruumid ei mahutanud rohkem. Vanemate õpetajate kinnituste kohaselt saadeti âra osa halvema õppeedukusega õpilasi.Teistest koolidest halva õppeedukusega õpilasi vastu ei võetud.Loomulikult aitas ka see kaasa õppeedukuse tõusule.

Jârgnevatel aastatel kõrge õppedukuse tase pûsib.Kooli piirkonnas ei olnud koolikohustust mittetâitvaid õpilasi. Neile,kel kodus olid viletsad õppimistingimused,anti võimalus kasutada ûht klassiruumi koolimajas. ЁИØÍśЄÍЁ

Endiselt oli pâevakorras õpilaste individuaalne tôô. Individuaalse abistamise tulemusena parandas I950/5I.õppeaastal oma hinded 32 õpilast.Kui IV[b] klassis oli I veerandil õppeedukus 66,6 %,siis tõusis see III veerandil 9I,2 protsendile.Õppetôô abistamise eesmârke teenisid pioneeride ainekoondused sellel ja jârgnevatelgi aastatel.[2]Selline suund mõisteti hukka alles I954.aastal ÛLKNÛ XII kongressil.

I950.aastal sai kool raadiosõlme.Klassidesse seati Üles kuuldepunktid.Raadiosaadete organiseerimine jâi õpilaskomitee ûlesandeks.Saateid anti 4 korda nâdalas 10-I5 minuti vâltel.

Esmaspâevane saade oli pûhendatud õppeedukusele. Kolmapâeval oli kamas pioneeri-ja komsomolitôô,kuna neljapâeval Kâsitleti klas-

---

[1] "Nõukogude Õpetaja" nr.38(337),22.IX I950.

[2] Kooli kroonika,lk.58.

si ja koolivâlist tôôd. Laupâeval tehti kokkuvõtteid õpilasreeglite tâitmisest.

Õpetajad hakkasid otsima teid tundide mitmekesisemaks muutmiseks. Õppetunde hakati lâbi viima ka vâljaspool klassi. I klassis viidi tund teemal "Kevadine suurvesi" lâbi Emajõe ääres, Tund"Lindude elu talvel " Toomemâel[1] jne. Õpitavad lugemispalad seostati kaasajaga ja pâevasündmustega.

Metoodilise ringi koosolekutel arutati õppematerjali kaasajaga seostamise võimalusi ja ideelis-poliitilise kasvatuse teostamise võimalusi ainetundides.

Suuri võimalusi pakub kasvatustööks sobivate kinofilmide vaatamine.Kool organiseeris kino ühiskülastusi,kuid nende filmide lâbiarutamine jâi tavaliselt âra.

1950/51.õppeaastal oli 21 kinokülastust 1487 vaatajaga. Õpilased nâgid sellised filme,nagu "Pugatšov","Zoja", "Julged inimesed","Kuidas karastus teras","Maailma noorus", "Berliini langemine" jne. Nende 21 filmi hulgas oli ka 4 populaarteduslikku.[2]

Sellel õppeaastal töötati vâlja ekskursioonide marsruudid-arvult 21.Olid mârgitud lâbitavad punktid,kilomeetrite arv ja vaatamisvääsused.Nâiteks: I.Tartu-Vasula-jârv-Vasula sovhoos-Amme jõgi-Kârkna jaam-Tartu; 1 pâev,jala 20 km. 2. Tartu-Valgemetsa-Kiidjârre-Taevaskoda-Tartu(forellid,paljandid,okasmets,sâlkorg,kârestik,samblad,samblikud); I pâev,jala ca 12 km.[3]

Paljud õpetajatest asusid edasi õppima kaugõppe teel kõrgemates koolides.Üldse õppis 11 õpetajat,nendest TRÜ-s --7.Ligemale pooled õpetajatest (13) õppisid või olid lõpetanud Marksismi Õhtuülikooli.

Kooli inspekteerinud haridusosakonna inspektor sm. Kaljot mârkis,et koolis on õppetöö tihedalt seotud kommunistliku kasvatusega. Koolis valitseb kindel kord ja distsipliin.[4]

Jârgneval aastal tööotati vâlja ühtsed nõuded kâitumise

---

[1] Tartu IV Mittetâieliku Keskkooli kroonika,lk.58.
[2] Sealsamas,lk.135.
[3] Sealsamas,lk.139.
[4] Kooli arhiiv, Inspekteerimisakt,25.II-10.III 1951.a.

alal,tunni alustamisel ja lõpetamisel.Erilist tähelepanu pühendati kultuurse käitumise harjumuste kujundamisele. Klassides arutati kõiki korrarikkumiste juhtumeid. Aasta jooksul esines ainult 5 käitumishinde alandamist(päevikus allkirja võltsimine jne.).

Õppeedukus saavutas I95I/52.õppeaastal kõrgeima taseme--95 %(vaata "Tabel 1.".).Õppetöö sisuline tase pidi samuti kõrge olema ,sest eesti keele õigekirjas oli hinne "4" ja "5" 3I3-õpilasel(puudulikke 4,I3 %); vene keeles --253-õpilasel(puudulikke 5,47 %); matemaatikas--368-õpilasel(puudulikke 3,78%).[1]

I952.aasta jaanuaris toimunud inspekteerimise tulemused kinnitasid õppetöö sisuliselt kõrget taset.

Inspekteerimisaktis on märgitud,et õpilaste vene keele hääldamine on väga hea ja küsitud õpilased vastasid ladusalt. Klassi aktiviseerimiseks kasutatakse frontaalset küsitlemist. Samas märgitakse,et matemaatikaõpetaja V.Marveti koostatud ülesanded on nõukogulikud.Peastarvutamisele pühendatakse suurt tähelepanu.Õpetaja A.Marran bioloogiatunnis arenguküsimuse käsitlemisel pööras erilist tähelepanu usulis-idealistlike seisukohtade reaktsioonilisuse esiletoomisele.[2]

Rohkem puudulikke oli sel aastal IV klassis,kus õpetaja haigestus,mistõttu oli õppeaasta jooksul 4 asendajat. Puudulikult edasijõudmise põhjuseks peeti kodust järelvalvetust. Osa õpilasi ei tahtnud õppida ja tahtsid pooliku haridusega tööle pääseda,kusjuures vanemad toetasid neid.

I95I/52.õppeaastal organiseeriti loengusari lastevanematele. Lastevanemate lektooriumil peetavad vestlused ja loengud käsitlesid peamiselt lapse ja vanema suhteid:

Perekond ja kool;

Kuidas lapsi abistada töös;

Võitlus laste nakkushaigustega;

Kuidas kasvatada lapsi sõnakuulelikus. jne.

I Nimetatud teemadel oli juba eelnevatel aastatel peetud

1 IV Mittetäieliku Keskkooli kroonika,lk. I64-230.

2 Sealsamas,lk.243-255.

vestlusi
ja uut andsid nad lastevanematele vähe.

Seoses polütehnilise õppetöö korraldamise nõudega hakati põõrama rohkem tähelepanu näitlikustamisele ja õppeainete sidumisele praktilise eluga. Juba eelnevatel aastatel märgiti vähest näitlikustamist loodusõpetuses ja geograafias.Ainekomisjonides arutati näitlikustamise võimalusi,korraldati lahtisi tunde ja külastati ka Tartu Õpetajate Instituudis vastavaid tunde.[I]

Polütehnilises õpetuses nähti eelkõige õppeainete sidumist kaasajaga. Matemaatikatundides kasutati ülesannetes suurehituste andmeid,võrreldi masinate(traktor,ekskavaator) tööjõudlust inimtööjõuga. Füüsikas hakati läbi viima laboratoorseid töid.Keemias oli võimalik teostada praktilisi töid vaid osaliselt,sest oli puudus reaktiividest. V-VII klassi õpilased sooritasid kooliaias mitmesuguseid katseid ja teostasid kodus geofraafilisi vaatlusi. Peale selle toimusid igaaastased ekskursioonid.

Aastate vältel oli koolis välja kujunenud oma kindel tööstiil ja süsteem. Koolis toimus palju häid kasvatuslikke üritusi. Pioneeriorganisatsioon oli tunduvalt kasvanud. I948.aasta kevadel oli koolis ainult 89 pioneeri, I952.aasta kevadel--278 pioneeri.

Suurt huvi tundsid õpilased raamatute vastu. Raamatukogu propageeris aktiivselt uut kirjandust ja 98% õpilaste üldarvust laenutasid raamatuid.[2]

Sellele vaatamata hakkas õppeedukus ~~kkkägi~~ langema. Õpilaste vastustes paistis silma loogilise mõtlemise puudulikkus.[3]

Kuna õpetajate kaader ja metoodiline töö olid jäänud samale tasemele,siis ~~tõõ~~ tuleb põhjendada tagasiminekut õppeedukuses liiga ulatuslike programmidega,mis nõudsid materjali mehhaanilist omandamist. Pidevalt kasvas õpilaste nädalatundide koormus.

Mõnikord ~~viisid~~ õpetajad ise vestlusid liiga rasketel teemadel. I953/54,õppeaastal käsitleti II klassis järgmisi küsimusi:" Sm.Malenkovi kõne NSVliidu Ülemnõukogu istungjärgul ", "Võidupäev Jaapani üle".[4]

1 Kooli arhiiv.Direktori aruanne I952/53.õppeaasta kohta.
2 Tartu Linna Arhiiv,f.20,sü.I58. l.92-98.
3 Sealsamas,f.20,sü.I06,l.9-2I.
4 Kooli kroonika,lk.424.

Selline formalistlik lähenemine küsimusele tekitas õpilastes ainult huvikaotuse .

Pioneere ei saanud samuti enam teistele eeskujuks seada, sest nende hulgas oli palju halvasti õppijaid õpilasi. Kuna pioneeride arvu taheti igati suurendada, siis võeti vastu ka selliseid, kes ei väärinud veel pioneeri nime. Liialt klassitundidetaolised koondused ja sagedased ainekoondused ei/ huvitanud enam pioneere. 1953/54. õppeaastal oli 29 pioneeril 273-st puudulikud hinded.[1]

Enamat saavutati töökasvatuse alal. Kooliaede ehitati lava, rajati püsililledе ja dekoratiivtaimsde osakond. Vabariiklikul koolide maa-alade ülevaatusel 1955. aastal saavutati 7-klassiliste koolide osas III koht.

Kooliaeda kontrollinud komisjon märkis oma aktis: "Kool on viimastel aastatel tõsist tähelepanu osutanud kooli õppe-katseaia väljaarendamisele. Praegu omab kool parima õppe-katseaia Tartus. Hästi ja otstarbekalt on kool lahendanud õpilaste praktiliste töödе/ läbiviimise."[2]

Varasemate aastate ekskursioonimarsruutide alusel kinnitati kindlad marsruudid igale klassile. Nüüd võis ekskursioone korraldada plaanipärasemalt ja vastavalt vanusele. Ekskursiooniks ettevalmistumise käigus sai/gа iga õpilane kindla ülesande. Pärast tehti tundides kokkuvõtted ja vormistati päevikud, mida saadi kasutada kordamise ajal.[3]

1955/56. õppeaastal muudeti õppeplaane ja vähendati mõnevõrra tundide arvu. Samal ajal määrati alates V klassist õppekäikude ja ekskursioonide korraldamiseks 6/ ööö töopäeva.

Tundide arvu mõningane vähendamine ja liialt teoreetiliste teemade kärpimine ei toonud aga veel vajalikku murrangut.[4]

1955/56. õppeaastal hakati õpetama uuesti tööõpetust V-VII klassides. Koolil puudusid vastavad klassid ja poiste tunnid toimusid VII 7-klassilise kooli juures ning tütarlastel Tartu Kuulmishäiretega Laste Internaatkoolis.[5] Kooli direktsioonil tuli hakata hoolitsema/ töö-

1 Tartu Linna Arhiiv, f.20, sü.158, l.98.
2 Sealsamas, f.20, sü.304, l.3.
3 Kooli kroonika, lk.562.
4 L.Hallop, "Nõukogude Kool" nr.12, 1957, lk.713-715.
5 Tartu IV 7- kl. Kooli kroonika, lk. 596-597.

koja rajamise eest koolimaja juurde.

Kooli metoodiline ja ainekomisjonide töö oli korraldatud taoliselt eelmistele aastatele,kuid sel aastal koos V Keskkooli õpetajatega,et mitmekesistada tööd ja kahe kooli kogemuste põhjal tehti metoodilistes küsimustes üldistusi.

Ainekomisjonide ja õpetajate töö ei kandnud täiel määral vilja. Õppeaasta kevadel oli 134 õpilast puudulike hinnetega. Õppeedukuse protsent oli 77,6. Klassikursust jäi kordama 56 õpilast. Kõige rohkem esines puudulikke vene keeles ,matemaatikas ja eesti keeles. Sügisel sooritas järeleksami 51 õpilast.Võib arvata,et kevadel pandi puudulikke kergekäeliselt,sest ega muidu poleks selliselt suur hulk õpilasi suvetööd sooritanud.

Madala õppeedukuse põhjustena märgitakse :

1) programmide ülekoormatust;
2) halbu õpikuid vene keeles,kus õpilasel tuli ühes tunnis õppida kuni 17 uut sõna;
3) tundide vähene näitlikustamine;
4) lastevanemate ebapiisav huvi laste õppeedukuse vastu.[1]

Märgiti ka eelmise vene keele õpetaja liberaalsust õpilaste hindamisel.[2] Kuna õppeedukuse aluseks loeti üksnes protsente,siis õpetaja oli sunnitud madalama õppeedukuse varjamiseks kasutama liberaalsemat hindamist. Pealegi oli õpik raske.[2]

Õppetöös mahajäämuse põhjusi võib leida muidgi. Koolide inspektor märkis,et õpilased ei saa teha laboratoorseid töid,sest puuduvad ruumid ja materjalid. Koolil polnud isegi tõelist mikroskoopi.[3]

Kuna kool töötas kolmes vahetuses,siis oli nõrgemate õpilaste järeleaitamine raskendatud.Teostati küll individuaalset järeleaitamist,kuid see ei andnud loodetud tulemusi. On tõenäoline,et järeleaitamine massilises ulatuses ei saa anda positiivseid tulemusi,kuna see viitab programmide ülekoormatusele ja õppematerjali raskusele.Massilises ulatuses toimuv järeleaitamine tähendab sisuliselt

---

1 Kooli kroonika,lk.500-587.
2 Sealsamas,lk. 508.
3 Kooli arhiiv.Inspekteerimisakt, 15.II 1956.

aine teistkordset õpetamist ja õpilaste kahekordset koormamist.

Ajavahemikul 1944-1956 oli Tartu X 8-klassiline kool saavutanud märkimisväärseid tulemusi õppe-kasvatustöös. Edukalt viidi ellu rahvahariduse juhtivate organite juhendid ja määrused. Tartu linna ulatuses oli kool õppetasemelt paremate hulgas. Kooli kasvatustöö tagas hea distsipliini, mida märkisid kõik kontrollivad isikud. Metoodilise töö tasemelt oli kool samuti eesrindlaste hulgas.

Õppeedukuse osas esines suuri kõikumisi. Peamisteks raskemateks õppeaineteks olid eesti keel, vene keel ja matemaatika. Enamus õpilasi said püsivaid teadmisi ja jatkasid edukalt oma õpinguid teistes koolides.

2. Õppe-ja kasvatustööst aastatel 1957- 1960.

NLKP XX kongress nõudis noorsoo paremat ettevalmistamist elule ja polütehniseerimise loovamat rakendamist. VI viisaastakul toimusid ulatuslikud muudatused ka koolide õppeprogrammides ja õppeplaanis. Kohustuslike nädalatundide arv jäi endiselt kõrgeks ja mitmete õppeainete programmid ja elu nõuded ei langenud kokku.

Samaaegselt toimus vabariigi koolides aktiivne metoodiline tegevus ja õpetajate pedagoogilise hariduse tõstmisele suunatakse enam tähelepanu.

Tartu X 7-klassilises kooli oli VI viisaastakul endiselt päevakorral õppetöö polütehniseerimine ja uute õppemeetodite otsimine ning õppeedukuse parandamine.

Õppetöös hakati enam rõhku panema frontaalsele tööle klassiga. See aktiviseeris klassi ja õpetas vastamisel leidma olulist. Võimalik oli rohkem hinnata. Kuid seejuures jäi lastel puudu ulatuslikumate üldistuste tegemise oskusest. Mõningal määral rohkem tehti iseseisvat tööd klassis. Õpilastele püüti aine 2tunnis 1võimalikult tunnis selgeks teha, et vähendada nende kodust töökoormust.

Ei saa ütelda, et õpetajad oleksid kasutanud kõiki või-

malusi tundide mitmekesistamiseks. Metoodilist kirjandust ilmus eesti keeles vähe ,kuid venekeelset ei saanud paljud õpetajad kasutada kesise venekeele oskuse tõttu. Koolil oli küll tihe side TRÜ pedagoogikakateedriga,kuid nende ettepanekuid ei rakendatud alati praktikasse.

Kooli õppetööd kontrollinud brigaad märkis,et õppetunnid on juba sellepärast üksluised,et õppevahendeid on vähe,eriti algklassides.Ei olnud keemia,füüsika ja bioloogia kabinetti ja vahendeid praktiliste tööde läbiviimiseks.[1]

Kooli juhtkond püüdis organiseerida õppetöös mahajäänud õpilastele pikendatud päevaga õppegruppe,kuid oodatud efekti ei saavutatud.[2]

Polütehnilise õpetuse raames püüti laiendada vene keele õpetamist.Füüsika,ajaloo,joonistamise jt. ainete tundides pidi õpilastele andma nende õppeainete mitmesuguste terminite venekeelsed nimetused.Selline poolkunstlik võte ei andnud positiivseid tulemusi.[3]

Mõningaid uusi samme astuti uute õpilaste vastuvõtmisel I klassi. Uued õpilased kooli mikrorajoonis olid varakult teada ja juba varem kutsuti neid kooliga tutvuma. 19.mail 1957.aastal korraldati esimene tulevaste õpilaste kokkutulek. Lastevanemaid tutvustati I klassi õpilasele vajalike koolitarvetega ja tulevastele õpilastele anti kontsert.[4]

Analüüsides õppeaasta tulemusi ,märkis õppealajuhataja V.Marvet,et peamisteks õppe-kasvatustöö puudusteks olid eestikeelse metoodilise materjali vähesus,õpetajate mitteküllaldane ettevalmistus õppetundideks ja osa õpilaste vähene huvi töö vastu. Vanemates klassides aga andis tunda,et algklassides ei õpetata töötama raamatuga.[5]

Õppetöö oma tasemelt ei läinud edasi ja ka pioneeritöös osa oli märgata paigaltammumist ja isegi tagasiminekut.

Järgmisel,1957/58.õppeaastal saavutati paremaid tulemusi klassikollektiivide kujundamisel ja teadliku töösse-

1 Õppenõukogu protokoll nr.240,7.III 1957.
2 Sealsamas,nr.239,27.XII 1956.
3 Kooli arhiiv, Inspekteerimisakt ,12.V 1957.
4 Õppenõukogu protokoll nr.242,12.V 1957.
5 Sealsamas,nr.246,30. VIII 1957.

suhtumise kasvatamisel, kus juures paistis silma õpetaja R.Pirgi juhitda olev klass (VII klass). Aasta jooksul muutus õpilaste suhtumine praktilisse töösse. Sooduṣtavana mõjus asjaolu, et viidi sisse iseteenindamine. Õpilased ise puhastasid klasse ja hoolitsesid koolimaja kaunistamise eest. Õpetajad olid seisukohal, et kõik jõukohased peavad tegema õpilased ise. Koolima- ja heakorrale aitasid kaasa klassijuhatajatunnis peetavad vestlused esteetilistel teemadel.

Õppeaasta metoodilise töö juhtteemaks oli "Õpilase iseseisev töö tunnis ja kodus". Selle teema raames kuulati ja analüüsiti palju lahtisi tunde. Paranes ka tundide näitlikustamine, sest õpetajad valmistasid ise rohkem õppevahendeid ja kasutasid enam juba olemasolevaid. Samal ajal puudus süstemaatiline plaan õpilaste ideelis-poliitilisel kasvatamisel. Läbiviidud ülekoolilised aktused ja koondused olid juhuslikku laadi ja ei allunud kindlale juhtmõttele.

Esmakordselt alustati suvetöid saanud õpilastega töid kohe peale õppetöö lõppemist, kevadel. Paari nädala jooksul töötati õpetaja järelvalve all ja juba kevadel sooritasid suvetöid enam kui pooled.[1]

Tublit tööd oli õppeaasta jooksul tehtud spordi alal. Kooli võistkonnad võtsid osa paljudest võistlustest ja kevadisel Tartu linna koolinoorte spartakiaadil saavutati esikoht ja rändpunalipp.[2]

1958/59. õppeaastal jatkati metoodilises töös eelmise aasta teemat, kuid õpetajate töös märgiti endiselt peamise puudusena, et nad ei eralda ainest olulist mitteolulisest ja ei too seda selgelt esile. Õpilased ise ei ole veel selleks suutelised.

Õpetajad R.Pirk, T.Kutti, A.Tensbek pöörasid õppeaasta jooksul rohkem tähelepanu frontaalsele tööle. See aktiviseeris klassi ja aitas olulist eraldada mitteolulisest.

Õpilaste teadmiste tase õppeveerandite vältel oli väga kõikuv. I poolaastal oli õppeedukuse % 75,17, III

---

1 Õppenõukogu protokoll nr.254, 20.IX 1958.
2 Diplom ja aukiri nr.29. V 1958.

Õppeveerandil -79,69 ja kevadel 85,4%[1] Sügisel,peale ~~pea~~-suvetööde sooritamist oli õppeedukuse % 87,5(vaata"Tabel 2 .).

Õppe-aasta	Õpil. arv	Kl. arv	Kooli lõpet.	Klassik. kord.	Suve-tööd	Käit. aland.	Õppeed. %
1956/57	574	15	65	42	82(44)	8	86,06
1957/58	452	12	62	52	24(15)	3	86,5
1958/59	449	13	59	44	21(9)	12	87,5
1959/60	479	14	51	26	19(12)	14	93,5
1960/61	496	14	48	39	27(11)	23	88,8

Tabel 2 .Andmeid õppeedukuse kohta aastail 1957-1961.

See näitas ,et õpilased töötasid ebarütmiliselt ja hakkasid tõsisemalt suhtuma õpingutesse alle teisel poolaastal.

Mõningat edu saavutati iseteenindamisel,mis sellel õppeaastal vastavalt haridusministeeriumi korraldusele 7. detsembrist 1958.aastast ametlikult sisse viidi. Arvestades eelmise õppeaasta kogemustega,suudeti sel õppeaastal iseteenindamine hästi korraldada.[2] Õpilased aitasid söökla personali laudade katmisel-koristamisel ja hoolitsesid klassiruumide eest. Perioodiliselt toimusid suurpuhastused(vaata "Foto 10 .).

Foto10. Suurpuhastus. 1959.a.

1 Õppenõukogu protokoll nr.263,29.VIII 1959.
2 "Edasi" nr.55(3010), 18.III 1959.

Palju tehti õppeaastal muusikalise kasvatuse arendamisel. Esmakordselt moodustati poistekoor õpetaja Laine Ustavi juhtimisel.Koolis hakati korraldama igakevadisi muusikapidusid ja käidi kontsertidega väljaspool kooli esinemas. Muusikalised ettekanded olid alati kvaliteetsed.

Õpetajate metoodiline töö ja aktiivsete õpetamismeetodite rakendamine hakkasid vilja kandma järgnevatel aastatel. Linna koolide inspektor Ain Nurk,kontrollides 1959.aastal kooli,märkis,et ühelgi õpetajal pole tõsist metoodilist puudust,mis mõjuks tööle. Vähe tehakse siiski iseseisvat tööd õpikuga.[1]

Mitterahuldavad hinded esinesid suuremal hulgal I õppeveerandil. 1959/60.õppeaasta I veerandil oli 479-st õpilasest puudulikud 102-õpilasel.Samal ajal väheneb puuduliku hinnete üldarv eesti ja vene keeles ja matemaatikas.Soodustavalt mõjusid nende ainete uued programmid,kus liiga ulatuslikku õppematerjali koondati,muudeti jõukohasemaks ja elulähedamaks.

Suuremaid raskusi oli õpilastel võõrkeeltega. Seda võib põhjendada metoodiliste puudujääkidega ja klasside suure koosseisuga,sest edukas keelte õppimine nõuab väiksemaid õppegruppe.

Koolis pandi küllaltki rõhku internatsionaalsele kasvatusele. Mitmed üritused toimusid ühiselt linna IV keskkooliga. Vähem pöörati tähelepanu ateistlikule kasvatusele,mille osas ei kasutatud kõiki õppetundides peituvaid võimalusi.[2]

Kooli õppenõukogu koosolekul märgiti,et õpetajad kasutasid rohkesti õppetöö aktiviseeimiseks kirjalikke juhendeid ja küsimustikke. Hakati tööülesandeid ette valmistama ka liikuvatele tahvlitele. Iseteenindamisel saavutati kõide õpilaste aktiivne osavõtt ja organiseeritus. Paremaks kujunes klassijuhatajate töö,kus kasvatuslike teemade planeerimisel ja klassijuhatajatundides ei korratud eelmiste aastate teemasid ja pandi rõhku õpilaste initsiatiivi kasvatamisele ja distsipliini tugevdamisele.[3]

---

1 Õppenõukogu protokoll nr. 267, 14. XI 1959.
2 Sealsamas.
3 Sealsamas,nr.277,30.VIII 1960.

1960/61.õppeaasta oli ettevalmistavaks aastaks Tartu X 7-klaasilise Kooli üleminekul 8-klassilisele kohustustuslikule haridusele.

Koolikollektiiv seadis eesmärgiks õpilastes initsiatiivi ja omaalgatuse arendamise. Tundides kasutati rohkem õpikutes olevaid töö juhiseid ja püüti arendada õpilastes iseseisva analüüsi võimet.[1]

Põhjalikult tutvuti Õpetajate Kongressi materjalidega. Õppenõukogu koosolekul arutati läbi haridusminister F.Eiseni kõne ja V.Väljase ettekanne pioneeritöö kohta. Arutati,kuidas tuleb koolis töö korraldada,et kool oleks valmis üle minema 8-klassilisele koolikohustusele.[2]

Kongressist võttis osa õpetaja Valentin Marvet,kellele omistati Eesti NSV "Teenelise õpetaja " aunimetus. V.Marvet oli uuritavas koolis töötanud alates 1944.aastast,algul õpetajana ja hiljem õppealajuhatajana. Tema juhendamisel saavutas metoodiline töö koolis nõutava taseme.Töötades matemaatika õpetajana,saavutas V.Marvet silmapaistvaid tulemusi.Ta võttis ise aktiivselt osa metoodilisest tööst ja esines tihti oma uurimustega pedagoogilistel lugemistel.

NLKP XXII kongressi auks võttis koolikollektiiv endale rea kohustusi:

1.Selgitada õpilaste mitteedasijõudmise põhjused üksikutes õppeainetes ja osutada abi nende likvideerimiseks.
2.Teha selgitustööd ja kindlustada ühe klassi avamine järgmisel õppeaastal.
3,Luua kontakt tulevaste I klassi õpilastega.
4.Teostada kooli sanitaarremont põhiliselt oma jõududega.
5,Suunata vähemalt üks õpetaja edasi õppima.
6.Vähemalt kahel õpetajal esineda pedagoogilistel lugemistel ettekannetaga.
7.Kindlustada 2-nädalase tootmispraktika otstarbekohane läbiviimine jne.[3]

Metoodilises töös võtsid õpetajad osa ülelinnalisest

---

1 Õppenõukogu protokoll nr.280,12.XI 1960.
2 Sealsamas,nr.286,14.IV 1961.
3 Sealsamas,nr.289,31.VIII 1961.

ainesektsioonidest ja täiendasid oma teadmisi iseseisvalt. Iseseisvaks õppimiseks oli õppealajuhataja koostanud metoodiliste artiklite nimekirja. Põhiliseks metoodiliseks teemaks oli ülelinnaline teema:"Õpilaste iseseisev töö koolis".

Õpilased,kel puudus kodune järelvalve ja esines puudulikke hindeid,suunati sel õppeaastal avatud pikapäevarühma,kus kasvatajaks oli L.Kippasto. Rühmas töötas üle 30 õpilase ja nende õppeedukus oli üldreeglina kõrgem kui klassi õppeedukus.

Paremini ja elulähedasemalt toimus õppetöö algklassides,kus programmid olid koostatud ainevaliku koduloolisuse printsiibi alusel. Paremaid tulemusi saavutasid õpetajad R.Sermat,I.Vari,E.Paju,A,Marran,E.Elmet.[1]

Kasvatustöö üldsuund oli õpilaste kohusetunde arendamisele. Enamus puudujääke õppetöös võib arvata puuduliku kohusetunde arvele. Õpilased ei esitanud õigeaegselt koduseid töid,tegid lohakalt või jätsid hoopis tegemata. Sageli olid õppetunnid ette valmistatud pealiskaudselt.

Vaadeldav periood tõi suuri muutusi kooliellu.Võib järeldada,et koolikollektiiv tegi suure töö õpetuse lähendamisel elule ja õppeprotsessi muutmisel kaasaegsemaks. Käsitletud perioodil ei olnud õppeedukuse tase kõrge protsendilt,vaid sisuliselt. Seda kinnitavad andmed õpilaste kohta,kes pärast kooli lõpetamist siirdusid teistesse koolidesse,kus nad normaalselt edasi jõudsid. Tunduvalt tõusis metoodilise töö tase,mille tagajärjel püüti rakendada ja rakendati efektiivsemaid õpetamismeetodeid.

Kuigi korrarikkumiste arv ei olnud koolis suur,oli olulisi puudujääke õpilaste hoolsuse ja kohusetunde kasvatamisel.

Vaadeldaval perioodil tehti ettevalmistav töö kooli reorganiseerimiseks ja üleminekuks 8-klassilisele kohustusele.

---

[1] Õppenõukogu protokoll nr.289,31.VIII 1961.

3. Õppe- ja kasvatustööst aastail 1961-1965.

1961/62.õppeaastal toimus kooli ajaloos olulise tähtsusega sündmus-- kool muudeti 8-klassiliseks kooliks.Valdav enamus eelmise aasta VII klassi lõpetajaid siirdus edasi õppima sama kooli VIII klassi.Koolitöös lähtus pedagoogiline kollektiiv NLKP XXII kongressi otsustest.Aasta jooksul suudeti luua füüsika-keemia kabinet ja õppevahendite ruum. Samasse sisustati aparaadiruum kinoaparaadi "Ukraina" jaoks.

Õppeaasta töötulemuste kokkuvõtetes ja koolide inspektori A.Nurga revideerimisaktides märgitakse,et õppetundides kasutatakse efektiivseid õppemeetodeid,tunnid on huvitavad ja õpilased aktiivsed.[1]

Vene keeles ja võõrkeeltes pöörati suuremat tähelepanu praktilisele keelele. Võrdlemisi palju kasutati õppetundides heliplaate,magnetofoni,kino,diafilme ja teisi näitlikke ja tehnilisi õppevahendeid.

Kõige suuremaid puudujääke leiti olevat algklasside töös. Algklasside töös kasutati vähem uudseid võtteid ja puudujääke esines lugemis-ja jutustamisoskuses ja peastarvutamises. Algklassides antud tunnid olid ülesehituselt *XXX* šabloonsed. 1962.aasta kevadel ei jõudnud algklassides normaalselt edasi 27 õpilast(nendest III klassis 10 õpilast,IV klassis 8 õpilast,kusjuures III klassis olid puudulikud õigekirjas 9 õpilasel).[2] Algklassides andis tunda vähene iseseisva töö oskus ja mõtlemisvõime arenemine. Leiti,et õppetöö parandamist tuleb alustada algklassidest.

Õpilaste ideoloogilise kasvatuse osas tegid palju klassijuhatajad,kes organiseerisid NLKP XII kongressi materjalide tundmaõppimist referaatide,poliitinformatsioonide ja elava ajalehe vormis. Rahvaste sõpruse nädala raames toimus koolis kinofestival.Suurt rõhku pandi ateistlikule kasvatustööle,eesotsas õpetajate L.Reidla ja A.Tensbekiga.[3]

---

1 Õppenõukogu protokoll nr. 295,31.VIII 1962.
2 Kooli arhiiv. Direktori aruanne 1961/62.õppeaasta kohta.
3 Õppenõukogu protokoll nr. 296,31.VIII 1962.

1961/62.õppeaastal juhendas õpetaja L.Reidla koduloo ringi,kus enamuses tegutsesid VI klassi õpilased. Ring valmistas ette ülekoolilise ateistliku õhtu teemal:"Ristiusu tootmine Eestisse".Õpilased kogusid ateistliku sisuga rahvanaljandeid ja rahvajutte,ja esitasid neid ateistlikul õhtul. Peale selle kasutati ajalooţundides mitmesuguseid võtteid ateistliku töö teostamiseks.

Edusamme tehti õpilaste esteetilisel kasvatamisel. Tartu Muusikakooli kaasabil ja õpetaja L.Ustavi ettevõtmisel organiseeriti muusikalektooriumid I-IV ja V-VIII klassi õpilastele. Peale selle töötasid mudilaskoor,poistekoor ja ansamblid.

Metoodilise töö osas oli kool linna paremate hulgas. Jatkati eelmisel aastal väljatöötatud süsteemi alusel.

Mõningat tagasiminekut esines kehakultuuri alal ja poiste tööõpetuses. Tööõpetuses puudus 3/4 õppeaasta vältel poiste tööõpetuse õpetaja. Ka kehalises kasvatuses vaheldus tütarlastel aasta jooksul mitu õpetajat.Suurem viga seisnes viletsas spordibaasis . Koolis oli püstitatud nõue,et võistlustest(ka koolisisestest) võivad osa võtta ainult need õpilased,kel pole puudulikke hindeid. Niimoodi ei saadud alati kõige tugevamat võistkonda välja saata. Üleţlinnaline kokkuvõte tehti aga võistlustest osavõttu järele.

Õppeedukus ei sõltu alati õpetajatest.Koolis võib olla õpilasi,kes ei jõua edasi mingi haiguse tõttu.Nimetatud küsimust arutati 1962.aastal. Kooliarst tegi ettekande õpilaste tervislikţ seisukorra kohta.

Kooliarst dr. Mandri märkis,et õpetajad on suutnud ära hoida õpilastę selgroo kõverusi ja selle defektiga õpilasi koolis ei ole.Arst tegi teatavaks,millist kutseala mõned õpilased ei saa tervishäirete tõttu valida.Klassijuhatajad said teada,kuidas suunata nende õpilaste edaspidiseid õpinguid.Selgus,et mitmedki õpilased ei jõudnud normaalselt edasi tervishäirete tõttu.[1]

Järgmisel õppeaastal otsustati kasutada rohkem tehnilisi õppevahendeid ,õppida tundma teiste koolide paremaid töö-

[1] Õppenõukogu protokoll nr.293,21.III 1962.

kogemusi ja õpilaste edasijõudmisel arvestada rohkem õpilaste individuaalseid iseärasusi.

1962/63.õppeaastal pühendati enam tähelepanu õpetamisele IV klassis,et valmistada õpilasi ette töötamiseks V klassis. Algklassidelt nõudis kooli juhtkond vähem mängimist ja rohkem tõsist tööd.[1]

Õpetajad tutvusid Lipetski pedagoogide töökogemustega ja võtsid sellest mõndagi üle. Igatahes liikuvate tahvlite arv kahekordistus. Kooli metoodilises ringis ~~uurisid~~ uurisid kõik õpetajad üht kindlat metoodilist küsimust:
Kommenteerimist eesti keele tundides.-H.Beiman.
Iseseisva mõtlemisoskuse arendamist.-T.Kutti,V.Loit,T.Vint.
Aktiivse töössesuhtumise kasvatamist.-E.Paju,R.Sermat ja H.Lengi.
Esteetilist kasvatust.-R.Pirk,A.Marran,L.Ustav.

Üks huvitavamaid ettekandeid oli R.Pirgi"Töö kaunistab inimest".[2] Oma referaadis ta tõestas,et õpilastes tuleb äratada huvi igasuguse töö vastu. Tuleb õpetada aru saama,et töö pole mäng ega lõbu. Tööst tuleb rahuldust tunda ja see rahuldus on tõörõõm. Töö peab muutuma intellektuaalseks loominguks.

Vaatamata hoolikale metoodilisele tööle,käis õppeedukus alla. Koolis leidus igas klassis õpilasi,kes ei õpi ja kellel on puudulikud ühel veerandil ühes aines ja teisel veerandil teises .Sellistel õpilastel puudub päevarežiim ja kodune järelvalve. Paljud õpilased on laisad. Vanemad võimaldavad neile materiaalselt kõike,kusjuures õpilased ei tunnegi endil olevat mingit kohustust. Osa õpilasi on klassist klassi üle läinud nõrkade eelteadmistega ja alates V klassist on neil suuri raskusi teadmiste süstemaatilise omandamisega.

III õppeveerandil arutati olukorda ja leiti,et õpilastele tuleb anda diferentseeritud ülesandeid.[3]

Kevadel oli koolis 565 õpilast,nendest ei jõudnud normaalselt edasi 78 õpilast. Nendest 10 õpilast polnud normaalkoolis arstliku komisjoni otsusega võimelised õppima.[4]

---

1 Õppenõukogu protokoll nr.304,30.VIII 1963.
2 Sealsamas,nr.296,2.XI 1962.
3 Sealsamas,nr.299,22.III 1963.
4 Kooli arhiiv. Direktori,aruanne 1962/63.õppeaasta kohta.

Ülelinnaliselt asus kool õppeedukuse protsendilt eelviimasel kohal .

Mõningane edasiminek siiski oli(vaata "Tabel 3 .").

Õppe-aasta	Õpil. arv	Kl. arv	Lõpet. arv	Klassik. kord.	Suvetööd	Käit. aland.	Õppeeduk. %
1961/62	518	15	31	46	22(11)	33	88,7
1962/63	565	16	34	45	44(22)	16	89
1963/64	621	17	34	29	28(16)	11	93,9
1964/65	467	15	17	26	47(32)	15	92

Tabel 3 .Andmeid õppe-kasvatustöö kohta aastail 1961-1965.

Innukalt töötasid sellel õppeaastal õpilasorganisatsioonid.Moodustati õpilaste komsomoli algorganisatsioon, milline oli koolis viimati 1952.aastal. kommunistlikuks nooreks võis astuda alates 14.eluaastast ja ÜLKNÜ XIV K kongress juhtis tähelepanu sellele,et noorteorganisatsioonis peavad olema ka noortepärased töövormid.

1963/64.õppeaastal lähtuti 1963.aasta juunipleenumi otsustest liita tihedamini õpetamine ja kasvatamine. Kogu kooli kasvatustööd püüti siduda kahe teemaga:
I poolaastal--"Oska leida kangelaslikkust meie elus";
II poolaastal--"Oleme valmis andma kõik oma kodumaa heaks. Rahu ja sõprus."[1]

Nimetatud juhtteemadest lähtudes planeeriti kõik ülekoolilised üritused.

Mõninga ülevaate aastal jooksul toimunud tööst annab linna koolide inspektori A.Nurga teostatud inspekteerimine. Inspekteerimisaktis märgitakse,et koolis on kasvatustöös läbi viidud temaatiline planeerimine. Kasvatuslikud teemad läbivad kõiki läbiviidud üritusi.Õpetajad kasutavad õppetöös rohkesti tehnilisi vahendeid ja töötavad õpilastega frontaalselt.Vähe osutatakse seejuures tähelepanu individuaalasele tööle. Tundides harjutatakse

[1] Õppenõukogu protokoll nr.304,30.VIII 1963.

vähe.Õpetajad ei planeeri pidevat kordamist.Ei ole teostatud ka raudvara eraldamist üldmaterjalist ja selle pidevat kordamist. Ka küsitlemismetoodika on sageli ühekülgne ja vajab täiendamist.[1]

Puudulike hinnete arv õppeaasta jooksul vähenes ja võrreldes eelmise aastaga õppeedukus tõusis peaaegu 5 %. Kool tõusis uuesti paremate tasemele.

Häirivalt mõjus õppetööle mõningate õpilaste sagedane koolist puudumine:tihti kutsuti õppetöö ajal õpilasi mitmesugustele võistlustele,seminaridele ja koolivälistele üritustele.Eriti tihti kutsuti IV õppeveerandil.[2]

IV õppeveerand peaks olema kõige pingsam,sest siia langeb aastakursuse kordamine ja õppetöös tekkinud lünkade kõrvaldamine.Kahjuks on viimastel aastatel IV õppeveerandit ülekoormatud igasuguste kooliväliste üritustega.Õpetajad nurisevad õigustatult,et IV õppeveerand täidab oma otstarvet poolikult.Kõik suuremad ülelinnalised kokkutulekud,võistlused,spordipidude proovid,rivistused jne. on planeeritud kevadele ja toimuvad õppetöö arvel. Kuna selliste üritustega on seotud palju nõrgalt edasijõudvaid õpilasi,siis on aineõpetajate nurin õigustatud. Hädas on need õpetajad,kelle aines on nädalatundide arv väike.

1963/64.õppeaasta sügisel hakkas koolikollektiiv taotlema ~~viimast~~ kommunistliku töö kollektiivi nimetust. Kooli parteei-algorganisatsiooni ja a/ü komitee eestvedamisel töötati välja kohustused,arutati läbi ja kinnitati õpilas-ja õpetajatekollektiivi poolt(vaata"Lisa 8 .). Kohustused nägid ette konkreetsed ülesandeid õppe-kasvatustöö paremustamiseks.

Järgmisel,1964/65.õppeaastal jatkati kasvatustöös eelmisel aastal väljatöötatud põhimõtteid. Suuremat tähelepanu pöörati planeerimisele.Mõningate õppeainete alal(tööõpetus) püüti üle minna temaatilisele planeerimisele. Eriti hoolikalt oli planeeritud klassijuhatajatel klassiga tehtav kasvatustöö.

Metoodiline ring viis läbi mitmed kontrolltööd kõikides põhiainetes,et selgitada lüngad põhiainetes ja õpi-

1 Õppenõukogu protokoll nr.309,21.V 1964.
2 Sealsamas,nr.313,31.VIII 19

laste üldine tase antud ainetes.

1963/64.õppeaasta lõpul läks suur osa õpilasi vastavatud V keskkooli,kuna koolipiirkond seoses sellega muutus.Sügisel tuli juurde uusi õpilasi peamiselt V klassi. Enamus nendest olid klassikursuse kordajad,kes siingi ei tahtnud õppida.Nimetatud õppeaastal oligi V klassides kõige madalam õppeedukus. Paljud V klassi õpilastest jäid klassikursust kordama või pääsesid järgmisse klassi alles pärast suvetöö sooritamist.

Võib täheldada,et viimastel õppeaastatel on õpilaste hulgas süvenenud tendents pealiskaudsusele. Paljud õpilased ei taha õppida,enamus neist on klassikursuse kordajad.Paljudel sellistel õpilastel on konfliktid vanematega vanemad ei ole suutelised neid vajalikult kasvatama.

Kuigi õpetajate pedagoogiline meisterlikkus ja metoodiline tase on tõusnud,ei vasta õpilaste teadmiste tase tehtud töö hulgale.

Kui õppeedukuse protsendid on näidanud tõusutendentsi,ei tähenda see veel,et õpilaste teadmised oleksid paranenud.Võitlus õppeedukuse kõrge protsendi eest on teatavalikult võitlus eelkõige rahuldava õppeedukuse eest. Kui algklassides õpivad paljud hindele "4" ja "5",siis järgmistes klassides hakkab kalduma rohkem "3" suunas.

1963/64.õppeaastal oli koolis 621 õpilast. Hindele "4" ja "5" õppisid ainult 116 õpilast,nendest I klassis 39 õpilast, II-III klassis 41 õpilast,IV klassis 13 õpilast ja V-VII klassides 23 õpilast(ei ole arvestatud VIII klassi).[1] Kooli õppeedukuse protsent oli sügisel 93,9 !

Näeme,et õppeedukuse sisuline langus algab juba IV klassis. Algklassides õpitav materjal on suhteliselt kerge ja omandatav ilma suurema pingutuseta. Vanemates klassides aga kohtab õpilane korraga palju rasket ja abstraktset,ta kaotab huvi õppimise vastu ja tekivadki lüngad teadmistes.Algklassides ei valmistata õpilasi ette õppimiseks vanemates klassides.

Õppetöö sisuline tase Tartu X 8-klassilises koolis on püsinud rahuldaval kõrgusel. Need õpilased,kes selles

[1] Õppenõukogu protokoll nr.309,21.V 1964.

koolis normaalselt edasi jõudsid, jätkasid edukalt õpinguid ka teistes koolides. Palju selle kooli endisi õpilasi on silma paistnud linna ja isegi vabariigi koolinoorte olümpiaadidel(R.Vihmand,L.Selliov,O.Taniroo,J.Järv, I.Altosaar,R.Kuut jt.).

4. Käitumisprobleemidest.

Käitumisprobleeme ei ole Tartu X 8-klassilises koolis kunagi eriti teravad olnud. Kuna kool oli suuremas osas 7-klassiline,siis olid õpilased suhteliselt noored ja õpetajad neile vaieldamatud autoriteedid.Kool suutis peaaegu alati toime tulla nendega,kes ühel või teisel määral koolikorda rikkusid.

Esimesel sõjajärgsel kooliaastal õppis koolis grupp endisi raskeltkasvatatavate kooli õpilasi,kes jatkasid korrarikkumisi. Enamus nendest suunati tagasi vanasse kooli. Selline samm mõjus soodsalt kooli üldisele korrale ja rea aastate vältel paistis ta silma kõrge distsipliiniga.

Ei saa eitada,et koolis mingeid korrarikkumisi ei esinenud.Igal õppeaastal leidus õpilasi,kel oli vaja käitumishinnet alandada(vaata"Tabel 1,2,3.) Kui võrrelda käitumishinde alandamise põhjusi enne 1956.aastat ja pärast (eriti pärast 1960.aastat),siis võib tähendada, et varasemal perioodil oli õppenõukogu käitumise hindamisel rangem. Varasematel aastatel alandati käitumishinnet juba siis,kui õpilane rikkus pidevalt tunnidistsipliini,ei täitnud korduvalt õpilasreegleid,tõmbas lehti päevikust välja ja võltsis allkirju. Hilisemal perioodil karistati sellise süüteo eest juba õppenõukogu noomitusega, või piirduti märkusega õppenõukogu või koolikollektiivi ees. Hiljem esines raskemaid koolikorra rikkumise juhtumeid, mille eest alandati käitumishinnet.

Enne 1956.aastat oli rohkem käitumishinde alandamist ja pärastpoole rohkem õppenõukogu noomitusi ja noomitusi direktori käskkirjas. Üldiselt on leebemaks muutunud ka karistusmäärad,mida õpilase suhtes võib raken-

dada. Mõningate raskemate süütegude puhul ei ole nad piisavad ja seepärast ei avalda oodatud mõju.

Alljärgnevalt vaatleksime mõningaid juhtumeid raskelt-kasvatatavate õpilastega õppenõukogu protokollide alusel.

1960.aastal organiseeris õpilane Arvo K. kamba, kuhu kuulus paar õpilast omast koolist ja 1 õpilane I keskkoolist. Poistekamp organiseeris sissemurdmised kooli suusabaasi ja sööklasse. Vargusretkel käidi ka õpetajate toas ning II keskkooli rõivistus. Poisi vanemad ei jälginud tema tegevust ja ~~uskusid~~ usaldasid teda liialt.

VI klassi õpilane Heino K. võttis koos sõpradega osa 16 vargusest, varastades peamiselt jalgrattaid, paadimootoreid ja nende osasid. Asja uuris prokuratuur ja andis poisi vanemate käendusele. Koolis poiss normaalselt edasi ei jõudnud ja jatkas vana tegevust. Kodus oldi poisi käitumise vastu ükskõikne ja ei tuntud huvi selle vastu, kus poiss käib. Ema varjas poja pahandusi isa eest.

Tõnu M. õppis I klassis ainult "4" ja "5", kuid vanemates klassides hakkas halvemini õppima ja käitus tihti õppetundides demonstratiivselt halvasti. Tundides astus välja nõukogudevastaste ütlustega. Süüdi olid vanemad, kes kodus kritiseerisid meie ühiskondlikku korda eraomanduslikest huvidest lähtudes. Tõnu M. lõpetas kooli tänu õpetajate jõupingutustele.

Juba toodud näidete alusel ~~võib~~ võib väita, et enamus koolikorrale mittealluvaid õpilasi olid kodudest, kus perekondlikud suhted ei olnud korras. Lastevanemad ei suutnud oma lapsi kasvatada piisavalt ja abi saamiseks pöördusid kooli poole liiga hilja või süüdistasid kõiges ainult kooli.

Positiivselt ei mõjunud selliste õpilaste ühest koolist teise rändamine. Kes rikkusid distsipliini ühes koolis, jatkasid seda ka teises koolis, avaldades halba mõju kaasõpilastele. Enamus suurematest distsipliini-

rikkujaist koolis olid just sellised õpilased.

Käitumisprobleem on terav probleem kogu vabariigis. "Nõukogude Õpetaja" veergudel nimetatakse käitumisküsimust probleemiks nr.1.[1] Ta on tihedalt seotud õppetööga. Paljud õpilased ei tunne olevat endil mingit kohustust kooli ja vanemate ees. Nad ei tööta süstemaatiliselt ja suhtuvad halvustavalt nendesse,kes õpivad hästi. Õpilased on teadlikud,et õpetajat peetakse vastutajaks tema õppeedukuse eest. Nad kasutavad seda ära ja mõned süüdistavad oma halvas edasijõudmises koguni õpetajat. Enamuses olid sellised õpilased klassikursuse kordajad ja oma kaaslastest vanemad. Õpilaste hulgas esineb väga palju unustamist, mis viitab ,et nad ei tööta süvenenult.

Uuritavas koolis avalduvad samasugused tendentsid. Kasvatusküsimuste lahendamisel ei ole oldud küllalt järjekindel ja äärmiste abinõude rakendamisel ~~usaldatakse~~ usaldatakse liialt vähe kooli.

---

[1] "Nõukogude Õpetaja" nr.5(1137),29.I 1966.

Foto 11.Eesti keele eksam 7.klassis 1959.a.
Tagaplaanil kooli direktor A.Siibak.

Foto 12.Laulmisõpetaja L.Ustav saadab
mandoliiniorkestrit. 1960.a.

Foto 13 .Nääriõhtul 1963.a.tutvustati vanu näärikombeid.

Foto 14 .7.kl.õpilased(vasakult)A.Paavel,K.Koha ja V.Ilvik õppepraktikal kooli kasvuhoones. 1965.a.

Foto 15 .Ajalooõpetaja L.Reidla 6.kl. ajaloo tunnis 1964.a.

Foto 16 .Kooli söökla I959.a.
Tagaplaanil söökla personal.

Foto 17.Iseteenindamine söökla I959.a.

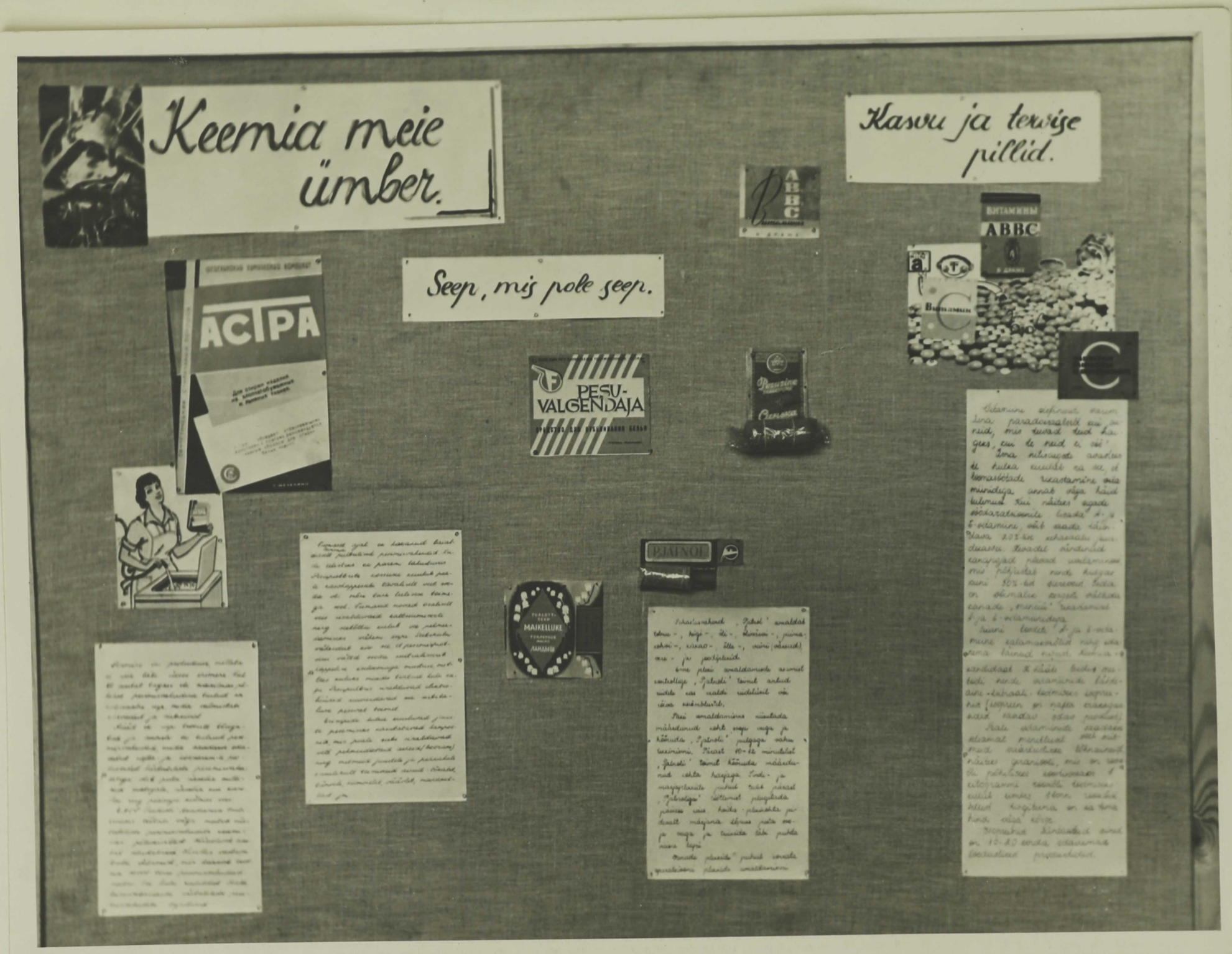

Foto 18. Õpilaste valmistatud stend . 1964a.

III PEATÜKK.

Õpetajate parteiorganisatsiooni tööst.
Õpilasorganisatsioonide tegevusest ja klassivälisest tööst.

I.Õpetajate parteiorganisatsiooni tööst.

Õpetejate parteiorganisatsioon loodi I958.aastal.Organisatsioonis oli siis 3 liiget.Sekretäriks valiti õpetaja Helvi Lengi. Õpetajate parteiorganisatsioon juhtis kooli õppe-ja kasvatustööga seotud küsimuste väljatöötamist.Parteiorganisatsioon teostas direktsiooni kaudu kooli üldist juhtimist. Ta suunas kooli lastevanemate komitee tegevust, õpilasorganisatsiooni tööd,õpetajate poliitilist enesetäiendamist ja kogu poliitmassilist tööd koolis.Parteiorganisatsioon aitas ellu viia hariduseluga seoses olevaid uuendusi ja korraldusi.

Parteiorganisatsiooni lahtistel koosolekutel arutati üksikute klasside õppeedukust,kommunistliku kasvatuse teostamise võimalusi kõigis ainetundides jne. Lahtistele parteikoosolekutele kutsuti üksikuid õpilasi aru andma oma õppimisest ja käitumisest.[I]

Õpetajate parteiorganisatsioon on aastate jooksul kasvanud ligi kolm korda.I96I.aastal valiti algorganisatsiooni sekretäriks Leida Reidla,kooli ajalooõpetaja.Tema initsiatiivil alustas koolikollektiiv taotlema kommunistliku töö kollektiivi nimetust.

I964.aastast alates juhib algorganisatsiooni õppealajuhataja Richard Tõnspoeg.Organisatsioon oli 9-liikmeline. See oli 8-klassilise kooli kohta küllaltki suur arv,hõlmates ligemale I/4 kooli töötajate üldarvust. I965.aastal seoses töökoha muutusega õpetajad E.Uri ja A.Tinn lahkusid, kuna järgmisel aastal tuli juurde üks liige.

2.Pioneeriorganisatsioon.

NLKP XXII kongressil vastu võetud partei programm seadis meie rahava ette suured ülesanded ja avas laiad perspektiivid.Partei programmis on põhjendatud ja määratletud kommunismi materiaal-tehnilise baasi loomise,kommunistlike ühiskondlike suhete kujundamise ja uue inimese kasvatamise ülesanded ja teed.Need,kes täna kannavad pioneerirätikut, hakkavad koos vanema põlvkonnaga ehitama kommunismi ja elama kommunismi ajal.

Kommunistliku Noorsooühingu II Ülevenemaaline konverents pani aluse pioneeriorganisatsioonile.I9.mai on pioneeriorganisatsiooni sünnipäev.Kommunistliku Noorsooühingu V kongress I922.aastal vormistas pioneeride rühmad ühtseks kommunistlikuks lasteorganisatsiooniks.[I]

Pioneeriliikumise tugevdamiseks ja arendamiseks on meie riigi valitsus loonud avarad tingimused. Nõukogude Liidu 22-miljonilise pioneeriorganisatsiooni kasutuses on üle 4ooo pioneeride palee ja maja,noorte tehnikute ja naturalistide jaama,ligi 2ooo spordikooli,4ooo lastesektorit klubides ja kultuurimajades,lasteraudteed ja sajad pioneerilaagrid.[2]

NLKP on oma otsustes kindlaks määranud laste kommunistliku liikumise põhilised teoreetilised probleemid,lastega tehtava töö vormid ja meetodid.

Pioneeriorganisatsiooni põhimääruses on öeldud:"Pioneeriorganisatsioonis teevad miljonid nõukogude lapsed läbi esimese kommunistliku kasvatuse kooli,harjuvad ühiskondliku tööga,valmistuvad saama aktiivseteks kommunismiehitajateks."[3]

NLPK programm rõhutab kooli osa noorte ühiskondlikul kasvatamisel:" Sirguva põlvkonna ühiskondlikul kasvatamisel tõuseb kooli tähtsus.Kool peab sisendama lastele armastust töö vastu ning teadmiste,kujundama noort põlvkonda kommunistliku teadlikkuse ja kõlbluse vaimus.Kõiges selles kuu-

I Sinu parim abiline,Tallinn I96I,lk.94.
2 Pioneeriliikumise probleeme,Tallinn I965,lk.8.
3 Pioneeriaabits,Tallinn I96I,lk.I5.

lub kõrge,austav ja vastusrikas osa...komsomoli ja pioneerorganisatsioonile."[1]

42 aasta jooksul on pioneeroorganisatsiooni töö olnud selles suunas tagajärjekas.Tunnustusena autasustati pioneeroorganisatsiooni tema 40.sünnipäeval Lenini ordeniga.

Meie vabariigis loodi pioneerirühmad I940.aastal, septembrikuus.Veerandsajandilise tegutsemisaja jooksul on korda saadetud palju häid tegusid.

Tartu X 8-klassilise Kooli Jakob Kunderi nimelise pioneerimaleva tegevus täidab ühe väikese osa kogu variigi pioneeroorganisatsiooni ajaloost.

Pioneeriorganisatsioon loodi Tartu IX algkoolis I940. aasta septembris. Pioneere oli koolis vähe. Mitme kooli kohta oli üks pioneerijuht.Kooli esimene pioneerijuht oli Mare Varblane.[2]Pioneerijuhina koolis enne sõda oli töötanud ka Ants Tatra,kes langes Suures Isamaasõjas.[3]

Juba sellal kujunesid,pioneeridel omad traditsioonid. Uued pioneerid võeti vastu rühma rivi ees.Iga pioneer andis üksikult vandetõotuse.Kaelarätid said pioneerid koolilt. Pioneerijuhi abilisteks olid kommunistlikud noored väljaspoolt kooli.

Suur Isamaasõda katkestas sotsialistliku ülesehitustöö. Uuesti alustas pioneerirühm tegevust I944.aasta sügisel. Pioneeriorganisatsioon oli esimesel sõjajärgsel aastal väikesearvuline ja koosnes ainult ühest rühmast.

Esimeseks pioneerijuhiks pärast sõda oli Kalju Polli[4], kes on praegu tunnustatud kunstnik. Sõja ajal viibis K. Polli Nõukogude tagalas,pioneerilaagris "Artek" ja kommunistlike noorte organisaatorite kursustel.

Pioneeriorganisatsiooni loomist arutati juba I944.a. esimesel õppenõukogu koosolekul.Kohal viibis kommunistlike noorte organisaator H.Hiiemäe[5],kes andis praktilisi

[1] Nõukogude Liidu Kommunistliku Partei programm,Tallinn I96I lk.II4.
[2] Tartu linna Ho arhiiv.I94I.a. käskkirjade raamat,lk.7.
[3] Tartu pioneerimaleva kroonika.Lehekülged pole nummerdatud.
[4] Tartu Linna Arhiiv,f.20,nim.I,sü.3,l.2.
[5] H.Hiiemaa-Kaldalu- praegu N.Gogoli nim. Tartu Kesk-raamatukogu juhataja.

juhiseid.Otsustati rõhku panna algrakukese koosseisu kvaliteedile.[1]

Pioneerirühma loomine esialgu ei edenenud,sest puudusid koht mängude organiseerimiseks ja õhtuti puudus elektrivalgus.Otsustati,et teisel korrusel asuvasse ruumi seatakse sisse punanurk,kus saab avada lugemislaua ja õppida isetegevusettekandeid.[2] 25.veebruaril I945.aastal võtsid pioneerid osa ülelinnalisest pidulikust kokkutulekust. Seal esines hästi kooli laulukoor.[3]

Pioneeride tegevus esimesel õppeaastal oli aktiivne,seda eriti kevadel.Ka kohalikus ajalehes "Postimees" mainiti nende tegevust tunnustavalt.I945.aasta septembris korraldatud linna pioneeride päeval autasustati kooli pioneerekomsomoli linnakomitee poolt kaarlarättidega.[4] Pioneerimalev sai õiguse esineda isetegevusettekannetega pidulikul aktusel "Vanemuises".

Pioneerimaleva arvuline kasv ei olnud kiire.Oli juhtumeid,kus mõned kaasõpilased kiusasid pioneere ja paljud ei tahtnud sellepärast organisatsiooni astuda. Koondustest osavõtt oli samuti loid.[5] Nagu näeme,toimus ka koolis ideoloogiline võitlus.Õpilaste hulgas kajstusid kodused mõjud. Vanemad keelasid sageli oma lastel pioneeriorganisatsiooni astuda ja suhtusid sellesse umbusaldusega.Nad pidasid pioneeriorganisatsiooni mingiks poliitiliseks organisatsiooniks ja keelasid lastel sellesse astuda.

Koonduste edukat ja huvitavat läbiviimist takistas vahendite puudumine.Sel ajal oli tarvis elavaid ja uudseid üritusi,mis oleksid lapsi paelunud. Huvi koonduste vastu tõstis tunduvalt kahe trummi ja kahe fanfaari hankimine direktori initsiatiivil.[6] Siiski tundub,et eredaid üritusi oli vähe,mistõttu paljud endised pioneerid ei mäleta enam,mida tehtipioneeriorganisatsioonis.

Pioneeritööd takistavaks teguriks oli ka pioneerijuhtide sagedane vaheldumine.Nii vaheldus aastail I944-I948

I Õppenõukogu protokoll nr.I,I8.XI I944.
2 Õppenõukogu protokoll nr.5,I4.I I945.
3 "Postimees" nr.5I.4.III I945.
4 "Postimees" nr.233,23.IX I945.
5 Õppenõukogu protokoll nr.5,I2.X I945.
6 Sealsamas.

8 pioneerijuhti. Seitse neist ei omanud pedagoogilist haridust ja kõigil ei olnud keskharidustki. Uued pioneerijuhid ei õppinud lühikese aja jooksul pioneere tundma ja ei olnud tööks vajalikul määral ette valmistunud. Pioneerijuhtidena töötasid seni, kuni leiti sobiv kool, kuhu mindi edasi õppima. Pioneerijuht töötas üheaegselt kahes koolis. Ühes koolis oli nende palk 175 rubla.

Pioneeritöös puudus kindel sisuline eesmärk--üritused kandsid juhuslikkuse iseloomu. Pioneerid korraldasid luuremänge, võtsid osa taastamistöödest, olid valimisjaoskondades valves. Leidus ka selliseid pioneere, kes olid ainult nimeliselt organisatsiooni likmed.

1948. aasta märtsist kuni 1955. aasta sügiseni töötas vanempioneerijuhina Eha Paju, kelles ühtlasi algklasside õpetaja. Seda aega võib pioneerimaleva ajaloos pidada tõusuperioodiks. 1948. aastal oli kooli pioneerimalevas 3 rühma. Iga rühm jagunes 4-salgaks. Tavaliselt olid poisid ja tüdrukud omaette salkades. Malevanõukogu esimeheks oli tubli kommunistlik noor ja eesrindlik õpilane Enn Anupõld. Ta oli esimene pioneer malevast, kes sai tuusiku üleliidulisse pioneerilaagrisse "Artek".

Huvitavaid üritusi korraldati külaaltki palju. Selle kinnituseks oli pioneeride arvu kasv. Kui 1948. aasta kevadel oli koolis 89 pioneeri, siis 1953-nda aasta kevadeks kasvas organisatsioon 287-liikmeliseks (vaata "Joonis 5."). Regulaarselt korraldatavate pioneeriürituste temaatika oli peamiselt mängimine, uute raamatutega tutvumine, pioneerilaulude õppimine ja albumite valmistamine. Pioneerid täitsid ka kaarti, kus märgiti tähtsamate välispoliitiliste sündmuste kohad.

1949. aasta sügisel moodustati algklassides ka esimesed "tähekesed". Oktoobrilapsi juhendas algklasside õpetaja R. Sermat. 30. oktoobril kinnitati esimestele oktoobrilastele rinda pioneeride poolt valmistatud tähekesed.[I] Oktoobrilapsed olid organiseeritud gruppidessa, milles oli 2-4 tähekest. Igas tähekeses oli 9-10 oktoobrilast, kelle juhtideks olid VI-VII klassi pioneeriaktivistid. Töövormid olid

[I] Õppenõukogu protokoll nr. 87, 5.X 1949.

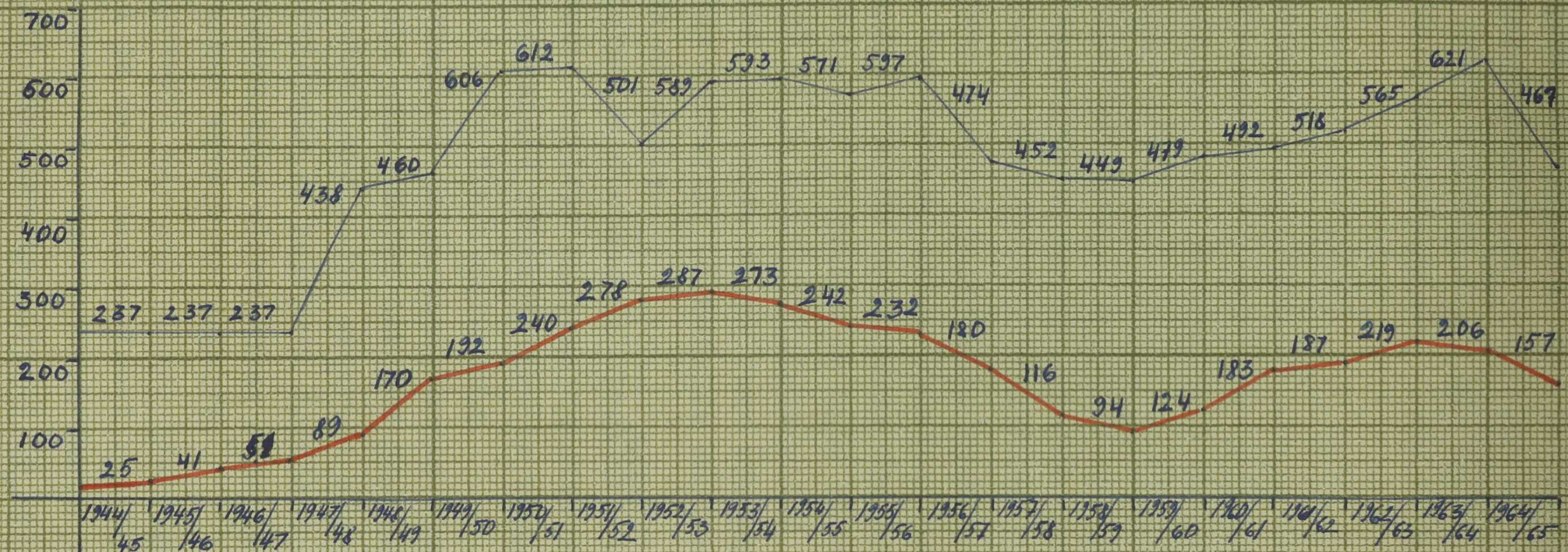

Joonis 5. Pioneeriorganisatsiooni dünaamika aastail 1944–1965.

mitmesuurused:lasteraamatute lugemine,muinasjuttude kuulamine,mänguasjade valmistamine ja ühismängud jne.

Pioneeriorganisatsiooni tegevusele avaldas pidurdavat mõju Stalini isiku kultus. Kogu töö suruti kooli seinte vahele,mistõttu puudus tegeliku side eluga ja tootmiskollektiividega.

ÜLKNÜ XI kongressi otsustes oli öeldud,et pioneeriorganisatsiooni tegevus peab olema allutatud kooli õppe- kasvatuslikele ülesannetele[1],kuid seda tõlgendati nii,et pioneeriorganisatsioon peab muutuma õppetöö abistajaks.

Just sel ajal hakati korraldama ainekoondusi,omalaadseid täiendavaid õppetunde.Unarusse jäi mõjus kasvatusvahend--võistlus. Pioneeriorganisatsioon kaotas oma näo kui iseseisev organisatsioon.Pioneerikollektiivide igapäevane ja mitmekülgne tegevus asendus paraadlike koondustega kunstlike lõkete,äärres, "matkadega" mööda kaarti. Soovitati läbi viia koondusi teemadel: "Aitäh seltsimees Stalinile meie õnneliku lapsepõlve eest", "Stalin on meie võitluskuulsus"jne.[2] Ka mitmed ÜLKNÜ KK ja haridusministeeriumi otsused asetasid pioneeritöö juhtimise tegelikult õpetajale ja direktorile. See mõjus halvavalt pioneeride eneste initsiatiivi ja isetegevuse arengule.[3]

Ülalnimetatud puudustest ei olnud vabad ruuritava kooli pioneerialased üritused,millest annavad tunnistust säilinud tööplaanid ja sissekanded rühmapäevikutes.Rühmade tööplaanid vastavad suures osas ülalnimetatuile.

Malevas korraldati palju ainealaseid koondusi.Rühmade tööplaanides oli ette nähtud omaette punktina õppeaineid ja abistavad koondused,mis pidid soodsalt mõjuma õppeedukuse tõusule.Kui arvestada,et halvasti õppijaid ei võetud meeleldi pioneerideks,siis ainealastel koondustel viibis osa neist, kellel oleks olnud viibimine vajalik.

Rühmades kordusid aastate vältel bioloogia-alased,matemaatika-alased ja eesti keele-alased koondused; kujutelda-vad matkad marsruutidel Tartu=Bakuu-Tartu ,Tartu -Leningrad-Kiiev- Tartu jne. Muidugi laiendasid ka need üritused mõnin-

[1] ÜLKNÜ XI kongressi materjalid,Tallinn I949,lk.II8.
[2] Pioneeriliikumise probleeme,Tallinn I965,lk.I2.
[3] Sealsamas,lk.I2.

gal määral laste silmaringi,kuid tihti oli neis vähe emotsionaalsust ja otsinguid ning juurutati ühe isiku ülistamist,kes olevat tõeline ajaloo looja.

Paljudel koondustel loeti ajakirju ja tutvuti ilukirjanduslike teostega.Pioneeridele meeldisid V.Katajevi " Polgu poeg", A.Fadejevi "Noor Kaardivägi" jt. Nende raamatute ale toimusid arutelud. Väga levinud oli makettide valmistamine. valmistati koolimaja makett,Kasahhi mägismaa makett koos karjusega jne.,kuid kahjuks ei.ole neist midagi säilinud. Kõik rühmad valmistasid ajakirjadest ja ajalehtedest väljalõigatud materjalist albumeid.

Palju tähelepanu pühendati rühmades spordile. Tihti toimusid rahvastepalli võistlused.Salgad võistlesid omavahel kergejõustikus,kabes ja luuremängudes.Rühmad korraldasid ekskursioone Tartu Alumiiniumivabrikusse,Zooloogiamuuseumi,Eesti Rahva Muuseumi.Rühmadel oli kirjavahetus Vladivostoki,Kirovi ja Alma=Ata pioneeridega.

I949/50.õppeaastal oli üks suuremaid üritusi ettevalmistus pioneeriorganisatsioonile V.I.Leninil nime andmise 25.aastapäeva tähistamiseks.Malevas õpiti tundma V.I.Lenini elulugu,revolutsioonilist tegevust; tutvuti pioneeriorganisatsiooni ajalooga,õpiti isetegevusettekandeid ja valmistuti suureks pioneeride paraadiks,mis toimus I8.mail I950.a.

I8.mai hommikul koguneti kooli õue,kus harjutati veel pioneeririvi. Koos II ja IV keskkooli pioneeridega mindi Oktoobri puiesteele Riigipanga juurde,kus kell I2 algaski pioneeride paraad. Õhtul Tähtvere pargis toimunud lõkkeõhtul esinesid pioneerid isetegevusettekannetega.Kooli pioneerimalevalt esitati laule ja deklamatsioon "Ustav Ülo".[I]

Pioneeriorganisatsiooni aastapäeval I9.mail võeti vastu uusi oktoobrilapsi.Neid tervitas malevanõukogu esimees Uuli Lukk ja kooli direktor Juta Kotsar.Järgnesid ettekanded,millest kõige suurema menu osaliseks said IIIkl. õpilaste dramatiseering "Seiklus metsas.[2]

Kevadel tehti kokkuvõtteid maleva sporditegevusest. Paremateni paistsid silma Peep Haljaste,Rein Kingu,Kärt

[I]Pioneerimaleva kroonika.
[2]Sealsamas.

Môtsmaes,Arvo Koort,Tiiu Kalamees ja H.Saarva. Suusavôistlustel "Pionerskaja "Pravda " auhinnale saavutasid maleva koondvôiştkonnad Tartu linna ulatuses kahes vanusegrupis esikohad.

Foto 19. Uute pioneeride, vastuvôtmine 1949/50.ôppeaastal. Paremal vpj.E.Paju.

Pioneeritöös oli saavutatud murrang. Seda näitab organisatsiooni ridade kasv(vaata "Joonis 5."). Eelmise aasta pioneeritöö kohta kirjutati seinalehesä "Mööduŋud aastal organisatşioonis ôieti mingit tööd ei olŋud. Puudus pioneerijuht. Peamiselt toimŋsid pallimängud .Salgad olid,kuid kõegi miđagi ei teinud.Kevadel ôpetaja Paju hakkas korda loõma. Uuel ôppeaastal toimusid valimised ja vôeti vastu kindel plaąn. Hakati valmistama albumeid, ôpiti morset ja signaale".[1] Pioneerijuht Eha Paju suutis koondada enda ümber aktiivi,keda ôpetati nii koolis kui ka linna pioneeride majaş. Pioneeriaktiivi iga liige vastutas mingi töölôigu eest.,

Kooli autasustamine 1950.aastal rändpunalipuga ergutas kogu koolikollektiivi.Järgmisel ôppeaastal oli kogŋ pioneeriaktiiv varakult täie pingega töole rakendatud. Sama aasta septembrikuus kirjutati "Sädemeş "pioneeride tööst kooliaias ja maleva tegevusest üldse. Rohkem oli siiski artiklis juttu saavŋtustest,mille eest kooli tunnŋstati vabariigi parimaks.[2]

Järgnevatel aasţatel jäid töövormid endisteks,kuid

[1] Seinaleht "Meie" nr.25,21.II 1949.

[2] "Säde" nr.39(226),28. IX 1950.

noortes leninlastes oli ârganud huvi pioneeritôô vastu ja organisatsioon kasvas arvuliselt.

1950/51. õppeaasta suurematest ûritustest oli ûlelinnaline koondus " 16 liiduvabariiki", mille ettevalmistamisest vôttis kooli pioneerimalev energiliselt osaa. IV Mittetâieliku Keskkooli pioneeridel tuli põhjalikumalt tundma õppida Kasahstani. Rûhmades korraldati koondusi, kus uuriti nimetatud liiduvabariigi geograafiat ja rahvastiku omapâra. Valmistati Kasahhi maastiku makett ja asuti kirjavahetusse Alma-Ata pioneeridega.[1]

Vaadeldaval õppeaastal muutus pioneeritôô elavamaks ka nooremas astmes. Vanemate klasside pioneerid korraldasid neile huvitavaid koondusi; õpetasid morset, signaliseerimist ja asimuudi mââramist kompassi jârgi.

Pioneeritôô probleemid olid tihti pâevakorras kooli pedagoogide nôupidamistel. Nii arutati asjalikult õppenôuko - gus ÛLKNÛ KK VII pleenumi otsuseid pioneeriorganisatsiooni tôô kohta.[2] Õppenôukogu rôhutas, et pioneeritôô peab olema tihedalt seotud õppe-kasvatustôôga ja pioneeriorganisatsiooni peavad abistama kôik õpetajad. Erilist tähelepanu tuleb aga pôôrata pioneeritööle klassijuhatajatel. Uuritavas koo - lis see nii ka on sest nagu mârgib pioneerijuht Eha Paju , ei ole IV Mittetâielikus Keskkoolis klassijuhatajat, kes pioneeri- vôi komsomolitôôga ei tegeleks.[3]

Vaadeldaval õppeaastal paranes ka pioneeride õppeedukus. Malevas oli 278 pioneeri, neist hinnetele "4" ja "5" õppis 84 pioneeri. Puudulikult jôdis edasi vaid 12 pioneeri.[4]

Positiivselt mârgib pioneeritôô kohta linna koolide inspektor sm. Kaljot:" Päevikud pioneerirühmades on korras, sisult huvitavad ja välimuselt nägusad.Koonduste teemad on mitmekesised(Laste elu meil ja kapitalistlikes maades. Laste elu rahavademokraati maades.Pioneerid-kangelased. Komsomolid- kangelased. Seltsimees Stalini elu ja tegevus.).[5]

1 Pioneerimaleva kroonika.
2 Sealsamas.Õppenôukogu protokoll nr.143,23.XI 1951.
3 Sealsamas.
4 Kooli arhiiv.Direktori aruanne 1951/52.õppeaasta kohta.

Salkades ja rühmades on vaadeldud diafilme, korraldatud ekskursioone loodusesse ja käitistesse. Pioneerid kannavad kaelarätte ja saluteerivad vôôra kooli ilmumisel. Pioneerituba on kaunis, pidulik ja maitsekalt sisustatud.[1]

Foto 20 . Pioneerituba sisustamas. 1951. aasta.

Pioneerimalevat tôsteti linnas esile ja sellepärast kutsuti pioneere mitmel korral raadiosse esinema. Nad rääkisid, kuidas valmistuvad Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni aastapäevaks.[2]

1952/53. õppeaastal oli pioneerimalev kôige arvukam kogu uurimtava ajajargu vältel. Malevas oli 287 liiget (vaata "Joonis 5 "). Suuremate üritustena viidi läbi polütehniline olümpiaad "Kelleks saada", mille eesmärgiks oli tutvustada pioneere mitmesuguste elukutsetega Nôukogudemaal, ja näidata töö tähtsust sotsialistlikus ühiskonnas. Iga pioneerirühm sai malevanôukogult ülesande tutvuda ühe elukutsega (agronoom, astronoom, raudteelane, ehitaja, trükitööline, nahatööline ja näitleja). Nimetatud elukutsetest esitas iga rühm malevakoondusel lühikese ülevaate. Iga tööalase sônavôtu järel esitati vastavasisuga laule, deklamatsioone ja tantse.[3]

Järgnevatel aastatel olid pioneeriüritused üldjoones samateemalised eelmiste aastatega. Laiaulatuslikum oli 1954. aastal ettevalmistus kirjandusôhtuks O. Lutsu

1. Oppenoukogu protokoll nr. 148, 8.II 1952.
2. Oppenoukogu protokoll nr. 150, 7.III 1952.
3. Pioneerimaleva kroonika.

loominguga tutvumiseks. Kirjandusõhtul esitati katkendeid jutustustest "Andruse elukäik", "Väino Lehtmetsa noorus" ja "Kevade". 6[a] klassi pioneerid ~~esitasid~~ kandsid ette näidendi "Kapsapea ". Kirjandusõhtu lõppes viktoriiniga,[1]

Sama aasta kevadel võeti osa ülelinnalisest pioneeride kokkutulekust,mille teemaks oli "Pioneerid -vahetus kommunistlikele noortele".

Suurt mõju avaldas pioneeritööle 1954.aasta märtsis toimunud ÜLKNÜ XII kongress. Kongressil märgiti,et pioneeriorganisatsiooni tase jääb tunduvalt maha laste eneste vajadustest ja huvidest,elu nõuetest ja ülesannetest.[2]

Toodud näited X 8-klassilise kooli pioneerimaleva tegevusest kinnitavad kongressil väljendatud mõtteid. Valmistati ju enamus koondusi ette raamatute põhjal.Vähe oli pioneeridel võimalusi õpitud teadmiste rakendamiseks. Materiaalsete tingimuste puudumiste tõttu ei olnud pioneeridel võimalusi tehnika-alaseks omaloominguks. Pioneeriorganisatsiooni kõrgemad organid ei nõudnud samuti tähelepanu põõramist poiste huvialade õigele suunamisele.

ÜLKNÜ XII kongressil rõhutati,et pioneeriorganisatsiooni töö peab olema allutatud õppe-kasvatustööle,kuid seda mõtet ei tohi moonutada. Laialt levinud ainekoondused mõisteti hukka.[3]

Juba 1953.aastal hakkas vähenema pioneeride arv malevas(vaata "Joonis 5. "). Õpilasi ei huvitanud aastast-aastasse korduvad üritused ja VI-VII klassi õpilastest astusid pioneerideks vähesed. 1952.aastal oli 7[b] klassis 13 ja 6[b] klassis 14 pioneeri.Mõlemad nimetatud klassid olid poisteklassid.[4]

1955/56.õppeaastal asus pioneerijuhina tööle Ivi Reest-Roostar,kes juhtis pioneeritööd ligemale kolme aasta vältel.Eha Paju jätkas tööd algklasside õpetajana,kus ta töötab praeguseni.

---

[1] Pioneerimaleva kroonika.

[2] ÜLKNÜ XII kongressi materjalid,Tallinn 1955,lk.104.

[3] Sealsamas,lk. 105.

[4] Kooli arhiiv. Pioneeride nimistu 1952.aasta kohta.

1955.aastal hakkasid pioneerid taotlema malevale nime, mille leidmiseks kuulutati välja konkurss. 7.klaasi pioneeride ettepanek leidid üldist poolehoidu ja nii sooviti malevale Nõukogude Liidu kangelase Jakob Kunderi nime.[1]

29.jaanuaril 1956.aastal kinnitas ELKNÜ Tartu Linnakomitee pioneerimaleva taotluse. Sellest teatati pidulikul malevakoondusel. Koondusel viibis selle väeosa esindaja, kus Jakob Kunder oli teeninud. Väeosa esindaja andis malevale üle vastava pealkirjaga karika.[2]

Samal aastal sisustati koolimaja mansardkorrusele pioneerituba, mis kujuneb tollal üheks paremaks Tartu linnas. Pioneeritoas oli V.I.Lenini nurk, atribuutika ja sümboolika nurk ja aktiivinurk tööplaanidega ja päevikutega.

Esimesteks külalisteks uues pioneeritoas olid korvpallur Maie Otsa-Višnjova, taliolümpiamängudest osavõtja suusahüppaja Uno Kajak ja meistersportlane Viktor Laats. Suurt huvi pakkus kohtumine filmi "Andruse õnn " Andruse osataitja Enn Adussoniga ,kes jutustas filmikunsti saladustest ja filmitrikkidest.[3]

Nagu varasematelgi aastatel, olid jällegi edukad suusatajad ja uisutajad. Ülelinnalistest "Pionerskaja Pravda" suusavõistlustest võttis pioneerimalev osa nelja 12-liikmelise võistkonnaga, kellest tüdrukute noorem ja vanem võitkond saavutasid esikohad. Üldarvestuses saavutati esikoht.[4]

1956.aasta veebruaris tuli kokku NLKP XX kongress. teiste arutatavate probleemide kõrval oli tähtsal kohal isikukultusest tulenevate tagajärgede likvideerimine. Kongress seadis ülesandeks parandada põhjalikult ideoloogilist tööd.

Kooli üldisele õppe-kasvatustööle avaldasid kongressi otsused peatset mõju. Koolis arvestati ka ÜLKNÜ XII kongressi otsustega, kuid neid ei viidud õigeaegselt ellu. Veel 1956/57.õppeaastal toimusid ainealased koondused ja revideerimisaktis märgiti, et "...pioneeritööga ei saa rahul olla. Koondused on sageli igavad ja abstraktsed."[5]

---

1 "Sädе" nr.16(716),22.II 1956.
2 Sealsamas.
3 Pioneerimaleva kroonika.
4 Sealsamas.
5 Õppenõukogu protokoll nr 240,7.III 1957.

1958,aastast rea aastate jooksul vaheldusi jällegi mitu pioneerijuhti(vaata "Lisa 7."). Paljud head üritused jäid poolele ja kogu pioneeritöö läks allamäge. Kuigi juba 1956.aastal vabariigi teistes koolides pioneerid hakkasid õppima pioneeriinstruktorite erialasid,siis uuritavas koolis on esmakordselt juttu neist alles 1958.aastal. Siis oli malevas 11 instruktorit.[1]

1958.aastal korraldati pioneeritöö ümber pioneeriastmete alusel. ÜLKNÜ KK II pleenumi otsuste alusel, avaldati "Pioneeriteadmiste ja -oskuste näidisloetelu". Selle alusel oli kergem pioneertööd planeerida ja arvestada õpilaste ealisi iseärasusi.Malevas seati sisse astmeraamatud. Astmenõuete kehtestamine aitas tehtavat tööd konkretiseerida,kuid teiselt poolt toimusid koondused ainult astmenõuete täitmiseks.

Pioneeritöös murrangulise tähtsusega oli 1959.a., millal kuulutati välja mitmed üleliidulised pioneeriüritused,nagu malevate-vahelised kergejõustiku korrespondentsvõistlused,V.I.Lenini 90.sünniaastapäevale pühendatud üleliiduline võistlus parima pioneerimaleva nimele. Samuti algas liikumine "Rühm 7-aastaku kaaslane".

Pioneertöö planeerimisel arvestati neid suundi. tulemuseks oli pioneeritöö elavnemine ja organisatsiooni arvuline kasv. 1959.aasta kevadel oli koolis 94 pioneeri, aasta hiljem juba 124 pioneeri(Vaata" Joonis 5. ").

1959.aasta kevadel võtsid pioneerid esmakordselt osa orienteerumisvõistlustest.Ülelinnalistel võistlustel Luunja metsas esindasid malevat Anu Kaselaan,Riina Saarma, Rutt Saar,Tõnu Parksepp,Andres Laansoo,Maido Schmidt,Toomas Sõmera ja Tiina Parts.[2]

1959.aasta kevadel organiseeriti esimene telklaager Pühajärve ääres.Sellest võtsid osa 32 paremat pioneeri. Laager oli mõeldud puhkelaagrina. Pioneerid matkasid Otepää ja Pühajärve ümbruses. Otepää linnamäel vaadati vabaõhuetendust "Villu Võitlused".[3]

Hoolikalt valmistuti V.I.Lenini 90. sünnipäeva tähistamiseks. Varasematel rühmakoondustel tutvuti V.I.Lenini

[1] Õppenõukogu protokoll nr.254 ,20 IX 1958.
[2] Pioneerimaleva kroonika.
[3] Sealsamas.

elulooga,valmistati albumeid,korraldati V.I.Leninile pühendatud nurk. 22.aprillil toimunud malevakoondusel võeti vastu uued pioneerid ja oktoobrilapsed.

Foto 21 .Maleva rivi V.I.Leninile pühendatud malevakoondusel. 22.aprill I960.

Kevadel matkati palju,kuid enamus matkadest jäid vormistamata. Samuti ei suudetud kõigis pioneeritöösse puutuvais küsimustes leida kontakti klassijuhatajate ja pioneerijuhi vahel,mille tulemusena kannatas kogu töö.[1]

I960.aastal oli maleval telklaager Plaani järve ääres Võru rajoonis,Plaani 8-klassilise kooli lähedal. Nagu meenutas õpetaja H.Beiman,võttis laagrist osa üle 70 pioneeri.Laagrist osavõtjad abistasid kohalikku "Tammemäe " kolhoosi kartulipanemisel. Vabal ajal käisid nad matkamas Rõuge Õõbikuorus ,Suurel Munamäel. Maastikumängudel õpiti rakendama teemärke ja salakirju.[2]

I960.aasta sügisel alustas pioneerijuhina tööd Eha Pärle,kes töötas sellel kohal ainult aasta.

Uut hoogu andis pioneeritööle 2.oktoobril I960.aastal alanud pioneeride kaksaastak pioneeriorganisatsiooni 40. aastapäeva tähistamiseks.Pioneerimalevad said ülesandeks

[1] Õppenõukogu protokoll nr.27, 30.VIII I960.

[2] Õpetaja H.Beimani suulised mälestused.

uurida lähemalt V.I.Lenini elu ja tegevust ja kogutud materjali põhjal vormistada Lenini nurk pioneeritoas või valmistada stend.

Pioneerimalev võttis kaksaastaku raames kohustuseks:
I)hakata kõikides rühmades taotlema nimetust "Rühm 7-aastaku kaaslane" ;
2)luua sidemed kommunistliku töö brigaadidega;
3)laiendada sidemeid teiste liiduvabariikidega;
4)koguda iga õpilase kohta 30 kg vanametalli ja 3 kg vanapaberit;
5)aidata kaasa kooli töökodade ehitamisel;
6)võtta šefluse alla "Vanemuise" park;
7)viia läbi telklaager;
8)võtta osa matkapäevadest; jne.[I]

Kohustuste loetelu oli küllaltki pikk,kuid enamus neist olid üldsõnalised ja ebakonkreetsed. Kõik rühmad pidid hakkama taotlema nimetust "Rühm 7-aastaku kaaslane",kuid puuduvad sissekanded,et nad oma taotlused ka ellu viisid.

Pioneeromaleva töö ~~igatahes~~ aktiviseerus ja organisatsioon igatahes suurenes arvuliselt . Pioneerid võtsid veel täiendavaid kohustusi NLKP XXII kongressi auks: abistada kooli sanitaarremondi teostamisel ja koolimööbli korrastamisel; värvida XIII lasteaia aed ja paviljonid. Need kohustused ka täideti.

Agaralt võeti osa "Sädeme" matkavõistlusest ja III üleliidulisest ekspeditsioonist,mille eesmärgiks oli koguda andmeid oma kooli pioneeriorganisatsiooni ajaloo kohta, võtta osa looduskaitsest jne.

Suurema võistlushoo saamiseks alustati rühmadevahelist võistlust,mille võitja rühm pidi saama osavõtuõiguse maleva telklaagrist . Rühmadevaheline võistlus viidi läbi ajavahemikul IO.~~aprillist~~ oktoobrist kuni IO.maini. Tingimused olid järgmised:

I) võitlus kõrge õppeedukuse eest. Iga puudulikult edasijõudnud õpilane tõi rühmale veerandi lõpul -5 punkti, iga kolmedeta õpilane +5 punkti;
2)Kord: iga märkuse ja tunnist väljasaatmise eest -I p.;

[I] I96I/62.õppeaasta /////////// malevapäevik.

3)Iga kaelarätita pioneer tõi rühmale -I punkti;
4)mittesaluteerimine andis -3 punkti;
5)rühmale avaldatud kiitus või laitus tõid vastavalt +IO või -IO punkti;
6)iga rühma tööplaanis ettenähtud ja ärajäänud ürituse eest -4 punkti;
7)iga korras rühmapäeviku eest +50 punkti ja iga ärajäänud sissekande eest -25 punkti;
8)vanaraua ja vanapaberi kogumise plaani kogumise täitmine I5.aprilliks I96I-- +75 punkti;jne.[I]

Iga rühmanõukogu esimees oli kohustatud pidama täpset punktide arvestust.

Selline punktomaania ei kohustanud sisulisele tööle ,vaid seadis kõikide rühmade ette ühesugused nõudmised. Tähtis ei olnud pioneeriürituste sisuline külg,vaid fakt, et plaani kõik punktid said täidetud.

Kõikidel rühmadel olid koostatud tööplaanid astmenõuete alusel,kuid kõigis rühmades neid ei täidetud,mida kinnitavad kevadised rühmade raportid malevanõukogule.

III pioneerirühm(IV[a] kl.) kirjutas omaä aruandes:

"Meie rühmas oli I960/6I.õppeaastal I9 pioneeri.Aasta jooksul võeti vastu I pioneer.Aasta jooksul oli rühmas morseõppimisä koondus,2 matkatarkuste õppimise koondust, 3 matka. Salkades toimus sõlmede koondus,keraamika koondus ja tüdrukud valmistasid lasteaiale nukkusid.Soovitakse rohkem võistlusi teiste rühmadega ja tehnikaalaseid koondusi"[2].

22.aprillil seati pioneeritoas korda V.I.Leninile pühendatud nurk,mille eest pioneerimalevat autasustati Tartu Linna Pioneeriorganisatsiooni Nõukogu aukirjaga ja pioneerituba tunnistati linna parimaks.[3]

22.aprillil V.I.Lenini ausamba juures toimunud miitingust võttis osa kooli parim pioneerirühm--I rühm(V[a]kl.).Samal ajal võeti pioneerideks vastu Heldi Vadi,Hedda Kalberg ja Kaja Koha .[4]

Vastavalt kohustustele võttis kooli pioneeriorgani-

[I] [2]Kooli arhiiv.Pioneerimaleva I960/6I.õppeaasta tööplaanid.
[3]Sealsamas. Pioneerimaleva aruanded I960/6I.õppeaasta kohta.
[4]Malevapäevik I960/6I.õppeaasta kohta.
Sealsamas.

satsioon osa kõigist ülelinnalistest üritustest.30.aprillil toimunud ja ülelinnalisel oktoobrilaste laulude konkursil saavutati I koht. I koha said ka pioneerid 7.mail toimunud samasugusel konkursil.[I]

Õppeaasta viimase suurema üritusena toimus 3I.mail malevakoondus teemal "Sõprus on kõige kallim", millega tähistati ühtlasi pioneeriorganisatsiooni 39.aastapäeva. Koondusel teatati rühmadevahelise võistluse tulemused: võitjaks tuli V rühm (VI[a]kl.),kes sai õiguse osavõtuks maleva telklaagrist täies koosseisus.

Nimetatud laager toimus Alatskivil I7.-25.juunini 68 pioneeri osavõtul. Laagris valmistuti ülelinnaliseks pioneeride kokkutulekuks. Pioneerid korraldasid spordivõistlusi,lõkkeõhtuid ja külastasid ühiselt Juhan Liivi sünnikohta ja Juhan Liivi ja Laksi Tõnise hauda.[2]

Tartu linna pioneeride-matkajate kokkutulek toimus juulikuus Pangodi järve ääres. Kooli pioneerimalevat esindasid Kalju Soklakov,Vaima Kiisküla,Reet Kuut,Kai Leppin, Ülle Vares,Tiiu Meidla,Raivo Raud ja Tõnu Naarits. Koondrühm saavutas II koha.[3]

Maleva raportis kaksaastaku I etapi kohta oli märgitud,et aasta jooksul kogusid pioneerid üle 4000 kg vanarauda ja 500 kg vanapaberit, 7 pioneerirühma olid asunud taotlema nimetust "Rühm 7-aastaku kaaslane",oli loodud kaks timurlaste salka,kes aitasid vanakestel puid lõhkuda ja põrandaid pesta ning võtsid oma šefluse alla ka XIII lasteaia.[4]

Pioneeride kaksaastaku väljakuulutamine mõjus stiimulina kogu maleva pioneeritööle,sest taoli seotud võistlusmomendiga. Kaksaastaku deviis "Pioneeridelt Kodumaale" organiseeris pioneere ja võimaldas arendada enesealgatust.Ta tõi pioneeritöösse uusi töövorme. Järgnevatel aastatel osati pioneeride initsiatiivi ja enesealgatust ära kasutada ja seetõttu ka ürituste sisukus paranes,

I96I/62.õppeaastal alustas tööd jällegi uus pioneerijuht- Silvia Oks,kes võrdlemisi lühikese ajaga suutis

I
2Kooli arhiiv. Tartu linna pioneeride maja teateleht.
3Pioneerimaleva kroonika.
4Sealsamas.
Pioneerimaleva raport kaksaastaku I etapi kohta.

pioneeriaktiivi tööle rakendada ja luua kontakti klassijuhatajatega.

I.oktoobril I96I.aastal toimus kaksaastaku I etapi lõpetamise puhul raadiorivistus.Enamusel rühmadest olid eelmise aasta kohustused täidetud.

Alates 2.oktoobrist kuulutati välja vanapaberi kogumise hoogtöö nädal.Nädala lõpuks oli kogutud 2,5 tonni.[1]

Innustavaks eeskujuks kogu malevale oli VIII rühmale (8.klass) nimetuse "Rühm 7-aastaku kaaslane"andmine.Rühm asus nimetust taotlema eelmisel aastal ja täitis võetud ülesanded.Neil olid loodud sidemed Naha-ja Jalatsikombinaadi kommunistliku töö brigaadiga ja Tööstuskombinaadi "Areng" kommunistlike noortega.Viimastega käisid nad koos kino"Ekraan" ehitustöödel ja selle avamise järel olid esimesel seansil aukülalisteks.Rühma hoole all oli üks oktoobrilaste "Täheke". Kõik VIII rühma pioneerid täitsid astmenõuded ja jõudsid õppetöös edasi vähemalt rahuldavalt.[2]

Üks suuremaid ettevõtmisi oli Tartu seitseaastaku kroonika koostamine,millega alustati I96I.aasta sügisel ja jatkati õppeaasta jooksul.VIII pioneerirühm tutvus kõigi suuremate Tartu tööstusettevõtetega ja nende arenguperspektiividega. Ajakirjanduse andmete põhjal koostati ülevaade kodulinna kaubanduse arengust.Saadud materjal töötati läbi, varustati fotodega ja vormistati albumina.[3]Rühmas olid eestvedajateks Tiiu Univer,Andres Loo ja Vaima Kiisküla.

Tartu X 8-klassiline Kool paistis silma kõrge iseteGevuse taseme poolest. Sageli esineti väljaspool kooli..

I4.oktoobril I96I.aastal andsid pioneerid kontserdi , mis oli pühendatud NLKP XXII kongressile, "Ühenduse " kolhoosis.Esitati näidendi "Põialpoiss" II vaatus,nukunäidend "Naeris" ja laule ning rahavatantse.[4]

I7.oktoobril,NLPK XXII kongressi avapäeval viisid pioneerid lilli V.I.Lenini ausamba juurde ja I9.oktoobril toimus koolis XXII kongressi auks konverents teemal "Mis on kommunism."Avasõnaga esines kooli direktor Arne Siibak.Järgnevalt

[1] Pioneerimaleva kroonika.
[2] VIII pioneerirühma päevik.
[3] Album "Tartu seitseaastaku kroonika".
[4] Pioneerimaleva kroonika.

arutasid pioneerid,kuidas nad peaksid elama ja õppima,et neist saaksid tõelised kommunismiehitajad.Külalistena esinesid konverentsil Puiatu 8-klassilise Kooli pioneerid.[1]

Suursündmuseks oli Põhja-Rodeesia neegri Frank Tîstanbala külaskäik 29. jaanuaril 1962.a.Ta jutustas oma maast ja õpinguist Tbilisi Ülikooli juures ettevalmistuskursustel. Hiljem kavatses ta hakata õppima Moskva Ülikooli juures poliitökonoomiat.Külaline oskas päris hästi vene keelt.[2]

23.veebruaril tähistati rivivõistlustega Nõukogude Armee aastapäeva.Külalisena oli kohal kapten Lehtmets sõjakomissariaadist,kes vestles kaasaegsest Nõukogude armeest ja oli rivivõistluste kohtunikuks.Nooremas astmes saavutas esikoha VII rühm(IV[a] kl.) ja vanemas astmes VI rühm (VII[b] kl.).[3]

Suuremate üritustena tuleks nimetada 8. märtsil toimunud Rahvusvahelisele naistepäevale pühendatud koondust. Külaliseks oli palutud kirjanik Aira Kaal,kes aga ei saanud tervislikel põhjustel tulla.Pioneeride delegatsioon käis teda kodus õnnitlemas ja lilli viimas.[4]

Malevas pühendati suurt tähelepanu rahvaste sõpruse ja internatsionalismi.kasvatamisele. Algab ju rahvaste sõprus vahetust kokkupuutest teisest rahvusest lastega, kellega elatakse ühes majas või õpitakse samas või naaberkoolis.

Malevas oli kujunenud traditsiooniks,et iga pioneerirühm õpib põhjalikumalt tundma üht liiduvabariiki ja on sealsete pioneeridega kirjavahetuses.

22.aprillist kuni I.maini I962.aastal toimus malevas rahvaste sõpruse nädal. Malevanõukogu avas lugemislaua, et tutvustada teiste rahvaste kirjandust; ja rahvaste sõpruse nurga,kuhu paigutati maleva kirjavahetus. Kooli ulatuses toimus konkurss parimale joonisele rahvaste sõpruse teemalisele. Valmistati ka teiste maade pioneeriorganisatsioone tutvustav stend.[5] Nimetatud üritustest olid haaratud ka oktoobrilapsed: neile korraldati muinasjuttude õhtu teemal"Kas tunned teiste rahvaste muinasjutte." Terve

[1] Pioneerimaleva kroonika.
[2] Sealsamas.
[3] Malevapäevik I96I/62.õppeaasta kohta.
[4] Pioneerimaleva kroonika.
[5] Pioneerimaleva päevik I96I/62.õppeaasta kohta.

nädala jooksul läbi viidud kultuurhommikutel tutvustasid pioneerid teisi vennasvabariike terve kooli õpilasperele. Kogu õppeaasta vältel valmistuti vabariigi pioneeride V kokkutulekuks,kuhu said ainult aktivistid. 28.juunist kuni 3.juulini toimunud pioneeride kokkutulekust Tallinnas võtsid osa kooli laste- ja poistekoor ja rahvatantsijad.[1]

Kui Tartu linna Pioneerorganisatsiooni Nõukogu tegi kokkuvõtteid pioneeride kaksaastaku tulemustest,siis kooli pioneerimalev saavutas II koha ja teda autasustati vimpliga.[2]

2.oktoobril 1963.aastal algas uus üleliiduline rühmadevaheline võistlus NLKP II kongressi 60.aastapäeva tähistamiseks.Pioneeride kaksaastaku edukas lõpetamine andis kogemusi ja innustas pioneeriaktiivi. Uute töövormide otsingul pühendati enam tähelepanu ühiskondlikult kasulikule tööle.Pioneerimalev lõi sidemed Tartu Väikehulgibaasi kommunistlike noortega. Peale selle iga rühm pidi leidma ettevõtte,kus nad saavad teha lihtsamaid töid.Enamus rühmadest leidis sobivat tööd väikehulgibaasis.Paar rühma käisid Tartu Meetsakombinaadi mööblitsehhis ja mänguasjade osakonnas,kus nad aitasid sorteerida mööblikilpe,aitasid mänguasjade sorteerimisel ja pakkimisel.

15.oktoobril tähistati ELKNÜ aastapäva koos kommunistlike noortega väikehulgibaasist. Pioneerid kuulsid huvitavaid üksikasju sõjajärgse komsomolitöö kohta. 12 kommunistlikku noort väikehulgibaasist hakkasid koolis tööle rühmajuhtidena.[3]

Aasta jooksul kujunesid pioneerimalèva ja hulgibaasi noorte vahel tugevad sidemed. Iga pioneer käis tööl kaks korda kuus á 2 tundi.Nad kontrollisid saabunud kaupu ja eraldasid erinevad kaubasordid,võrdlesid kauba pakendi silte kauba juures olevatega jne. Töö lõppedes märkis laomees erilisse vihikusse tehtud tööhulga ja hinnangu töö kohta.[4]

---

[1] Pioneerid kogusid ka materjali pioneerimaleva kroonika.
[2] Pioneerimaleva kroonika.
[3] Diplom,19.V 1962. Vimpel "Kaksaastaku võitjale.
[4] Malevapäevik 1963/64.õppeaasta kohta.
Rühmapäevikud 1963/64.õppeaastal.

nika ja kooli ajaloo kohta. 5.novembril 1963.aastal viibis koolis aktusel TRÜ dotsent A.Mitt,kes ise on õppinud selles koolis.Ta jutustas tolleaegsest koolist ja teaduse uuematest saavutustest. Samal koondusel andis väikehulgibaasi komsomoliorganisatsiooni sekretar Mare Sikk üle parimale pioneerirühmale määratud vimpli.[1]

Aasta jooksul olid tublimateks pioneerirühmadeks III, V ja VII .[2]

1964.aasta 2.oktoobril algas uus üleliiduline võistlus--pioneerimalevate leninlik ülevaatus. Ülevaatuse esimene aasta oli pühendatud V.I.Lenini 95.sünnipäevale.Pioneerimalev võttis osa kõikidest selle ülevaatuse põhiprintsiipidest.Kõige edukam oli tegevus printsiibil "Ekspeditsioon Lenini nõuandel".Nimetatud alal saavutati vabariigis I koht ja malev kanti Eesti NSV ja Tartu linna pioneeriorganisatsiooni auraamatusse.[3]

Head tulemused nimetatud alal saavutati tänu malevanõukogu aktiivsele tööle ja kooli direktsiooni ning klassijuhatajate aktiivsele tööde omaga rühmadega.

Ekspeditsiooni raames tehti suur töö kohalike tööstusettevõtete tundmaõppimisel teemal "Tartu ettevõtete minevik ja tänapäev ". Kõik rühmad külastasid Tartu linna suuremaid ettevõtteid ja koostasid kogutud materjali põhjal stendid. Ekspeditsiooni esimesel etapil tutvuti ettevõtte ajaloo ja toodanguga,teisel etapil ettevõtte sidemetega ja tulevikuplaanidega.Saadud materjal kasutati ahel-klassijuhataja tundide läbiviimiseks.Kuna materjal oli vormistatud stendidele,siis sai neid kergesti viia ühest klassist teise.[4]

Näiteks V[b] klassi pioneerirühm korraldas ekspeditsiooni elektrienergiaga seotud küsimuste tundmaõppimiseks. Kõigepealt uuriti,kust saab Tartu linn energiat,palju kulub seda praegu ja tulevikus.Koostati vastav kaart. Pionerrirühm käis külas Narva pioneeridel ja uuris elekt-

1 Malevapäevik 1963/64.õppeaasta kohta.
2 Sealsamas.
3 "Ekspeditsioon Lenini nõuandel " materjalid.
4 Sealsamas.

rienergia tootmist Eesti NSV-s.

Pioneerimalev võttis osa ka teistest ülevaatuse vormidest,nagu "Retk lahingukuulsuse paikadesse","Pioneeride rahumarss","Taibukate turniir","Leppimatute kontrollretk" ja "Viie rõnga väikesed olümpiamängud". Viimasel alal saavutati Tartu linna ulatuses II koht ,olles edukamad jalg- ja korvpallis,orienteerumises ja uisutamises.[1]

Pioneerid uurisid samuti V.I.Lenini venna viibimist Tartus.Nimelt õppis Dimitri IljitšØ Uljanov a.1900-1901 Tartu ülikoolis. Pioneerid kohtusid ENSV RAKA töötajatega ja said vastavatest materjalidest fotokoopiad. Pioneeritoas vormistati vastavasisuline stend.[2]

Pioneerimalev võttis osa kõikidest suurematest ülelinnalistest üritustest,milledest ulatuslikumad olid matkad. Külastati Suure Isamaasõjaga seotud paiku Emajõe ääres ja fašismiohvrite mälestuseks püstitatud monumenti tankitõrje kraavi ääres.

Edukalt esinesid mitmed pioneerid "Sõdeme" viktoriinidel. Matemaatikaalase viktoriini nooremas astmes võitis V kl.pioneer Marju Ruse ja vanemas astmes VI kl. pioneer Kalevi Kull. Mõlemad võitjad said preemiaks tuusiku pioneerilaagrisse "Artek". Enne neid olid "Artekis "viibinud Tartu X 8-klassilisest Koolist Enn Anupõld,Peeter Kolõškov ja Helle Laur.

Malevas on kujunenud traditsiooniks,et igal aastal saab parim pioneerirühm või mingi suurema ülekoolilise ürituse võitja klassikollektiiv preemiana laevasõidu Emajõel.Kaasa võetakse ka teiste pioneeritühmade parimad pioneerid. 1965.aasta kevadel korraldati laevasõit Suure Isamaasõjaga ja Põhjasõjaga seotud paikadesse Mäksale, Kastresse ja Emajõe forsseerimiskohtadele.

Pärast uue kooliseaduse ellurakendamist ja ÜLKNÜ VIII pleenumi määrust "Abinõudest V.I.Lenini nimelise pioneeriorganisatsiooni töö parandamiseks" tugevnes pioneeride side eluga. See rikastas pioneerimaleva ja rühmade töö sisu,tegi selle sihipärasemaks ja huvitavamaks.

---

[1] Pioneerimaleva päevik 1964/65.õppeaasta kohta.

[2] Väljapanekud pioneeritoas.

ÜLKNÜ XII kongressi otsuste kohaselt pidi koolidesse rohkem suunatama rühmajuhte tootvalt töölt ja väljastpoolt kooli. Seda nõuet on Jakob Kunderi nimelise Tartu X 8-kl. Kooli osas rakendatud puudulikult. Kahel viimasel aastal suunati küll rühmajuhtideks üle 20 Tartu Riikliku Ülikooli üliõpilase, kuid mitte ükski neist ei hakanud sisuliselt oma kohustusi täitma.

Edusammud pioneeritöös on seotud esmajoones pioneeritöö uute suundade sisseviimisega.

Alates pioneeride kaksaastaku väljakuulutamisest on uuritava kooli pioneerimaleva töö muutunud süsteemikindlamaks ja mitmekülgsemaks. Pioneerimaleval on kujunenud traditsiooniks korraldada koondusi oktoobripühade ajal, armee aastapäeval, V.I.Lenini sünnipäeval ja pioneeriorganisatsiooni aastapäeval. Suur osa on olnud pioneeritöö juhtimisel ja hoogustamisel kooli direktsioonil, partei-algorganisatsioonil ja klassijuhatajatel Tiiu Kuttil, Voldemar Loidil, Leida Reidlal ja Helene Beimanil.

Pioneeritöö üldsuunad on paaril viimasel aastal seostatud kooli üldtööplaanidega. Oskusliku suunamise abil on paranenud pioneeriürituste kvaliteet ja enamus pioneeridest töötab aktiivselt kaasa. Kahjuks on üldises töös viimastel aastatel vähe tähelepanu pööratud õppeedukuse ja distsipliini küsimustele. Suured ettevõtmised on varjutanud kõige peamise: "pioneer on hea õpilane".

Tähtis on, et pioneerimalevat juhiks oma ala tundev ja armastav pedagoog. Kahjuks on viimase 10-aasta jooksul vahetunud 9 pioneerijuhti, millise pidurdav mõju üldises pioneeritöös on märgatav.

Malevanõukogu esimehed on uuritavas koolis olnud aktiivsed. Seda aga ei saa öelda kõigi malevanõukogu liikmete kohta, kes ei alati ole küllalt initsiatiivi näidanud. Nad on olnud küll ise kohusetruud, kuid puudu on tulnud kogemustest. Seda on püütud parandada aktivistide õpetamisega malevas ja pioneeride majas.

Jakob Kunderi nimeline Tartu X 8-klassilise Kooli pioneerimalev omab häid traditsioone, mida tuleks edasi arendada ja täiustada, kuna need on eduka pioneeritöö tagatiseks.

3.Kommunistlike noorte tôôst.

Kommunistlikke noori oli koolis vâhe,kuna kool oli 7-klassiline ja vanemate klasside õpilased ei olnud komsomoliealised.

Kooli komsomoliorganisatsioon loodi I945.aasta kevadel. Sekretâriks valiti VII klassi õpilane Avo Kârner.[I] Koos VII klassi õpilaste lahkumisega lagunes ka komsomoliorganisatsioon.Kommunistlikuks nooreks võeti vastu ka seltsiseid õpilasi,kes ei omanud kaasõpilaste silmis autoriteeti.

Kooli õppenõukogu koosolekul arutati komsomoligrupi loomise kûsimust VI klassis.Kooli komsomoligrupi iseloomustus oli Jârgmine:"Mõned neist on aktiivsed,mõned võtavad koondustest osa juhuslikult,kuna aga mõned neist tâidavad ainult kohta kommunistlike noorte nimestikus--koondustest ûldse osa ei võta.Selle juures kuuluvad kommunistlikud noored õppeainetes edasijõudmises nõrgemate õpilaste hulka ja mõned neist jâtavad ka kâitumises soovida,...pealegi on tegevus huviringides huvitavam kui komnoorte organisatsioonis."[2]

I949.aastal ÛLKNÛ XI kongressil võeti vastu otsus,et kommunistlikuks nooreks võib astuda alates I4.eluaastast.[3] See võimaldas kommunistlike noorte organisatsiooni ~~organisatsiooni~~ moodustada ka 7-klassilises koolis.

Mitme aasta vâltel oli kooli komsomoliorganisatsioon arvuliselt pâris suur.I95I/52.õppeaastal oli organisatsioonis 28 liiget.Algorganisatsiooni sekretâriks oli VII klassi õpilane A.Feldman.Enamus kommunistlikke noori olid VII klassi õpilased. Koos kooli lõpetamisega lagunes ka organisatsioon ja jârgmisel aastal tuli alustada jâllegi selle loomisega otsast peale.Selline olukord oli eduka komsomolitôô tõsiseks takistuseks.Pealegi said VII klassi lõpetajad enamuses komsomoliealisteks pârast uut aastat. Komsomoliorganisatsiooni loomine mõneks kuuks ei õigustanud ennast.

Kommunistlikke noori rakendati peamiselt pioneeritôô abistajatena:kontrollisid pioneeriûrituste tâitmist ja abistasid puudulikult edasijõudvaid õpilasi.

---

1 Seinaleht "Meie" nr.5,mai I945.

2 Õppenõukogu protokoll nr.I7, 23.IV I946.

3 ÛLKNÛ XI kongressi materjalid,Tallinn I949,lk.I33.

Malevanõukogu esimees,rühmajuhid ja isegi salgajuhid määrati kommunistlike noorte hulgast.[1] Pioneeride endi initsiatiiv ei saanudki vajalikul määral avalduda,sest neil tuli teha seda,mida kommunistlikud noored ette kirjutasid.Samal ajal ei võtnud kõik kommunistlikud noored koosolekutest osa ja täitsid oma ülesandeid lohakalt.[2]

Komsomolikoosolekute temaatika sarnanes paljus pioneeride omaga.Arvatavasti oli ka selles organisatsiooni väikesearvulisuse üks põhjusi.

Arvukam oli komsomoliorganisatsioon 1950/51 ja 1951/52. õppeaastatel(vaata "Tabel 4.").

Õppeaasta	I-VII kl. õpil arv	ÜLKNÜ liikmete arv
1944/45	237	13
1945/46	237	9
1946/47	237	5
1947/48	438	2
1948/49	460	3
1949/50	606	16
1950/51	612	28
1951/52	501	23
1952/53	589	7

Tabel 4 .ÜLKNÜ liikmete arv aastail 1944-1953.

Nendel aastatel. rakendati kommunistlikke noori korrapidajatena,kellena nad oma ülesandeid täitsid hästi.Tolleaegne pioneerijuht E.Paju meenutab,et algul olid kommunistlikud noored küll algatusvõimelised,kuid hiljem muutusid passiivseiks. Põhjendada võib seda komsomolitöös valitsenud formalistlike töövormidega.

[1] Seinaleht "Meie" nr,48.

[2] "Meie" nr.38.

Nad sooritasid VTK norme,korraldasid raamatute ettelugemist pioneeridele ja kontrollisid pioneeritöid.[I] Sedasama tegid nad juba pioneeridena ja samade asjadega tegelesid ka teised õpilased.

I95I/52.õppeaastal oli kommunistlike noorte õppeedukus I00 %. Halva õppeedukusega õpilast kommunistlikuks nooreks enam vastu ei võetud. Kevadel lõpetasid kiitusega kooli kommunistlikud noored A.Rosental ja A.Hanso.[2]

Järgnevatel aastatel oli kommunistlikke noori koolis ainult mõned.

ÜLKNÜ XIII kongressil kinnitati kommunistlikuks nooreks vastuvõtmisel vanuse alammääraks I5 aastat.[3] 7-klassilises koolis ei olnud enam normaalselt õppimises edasijõudvaid õpilasi selles vanuses.

I96I/62.õppeaastal muudeti kool 8-klassiliseks.Komsomoliorganisatsioonide loomiseks avanesid soodsamad tingimused.

ÜLKNÜ /XV/ XIV kongressil alandati uuesti kommunistlikuks nooreks vastuvõtmisel vanuse alammääraks I4 eluaastat. Samal kongressil märgiti,et komsomolitöös tuleb rohkem arendada omaalgatust ja leida ning arendada enam romantikat.[4]

Õppeaasta	Õpilaste arv	ÜLKNÜ liikmete arv
I96I/62	5I8	I
I962/63	565	I4
I963/64	62I	37
I964/65	467	25

Tabel 5 . Kommunistlike noorte arv a.I96I-I965.
Kooli komsomoliorganisatsioon sai elujõuliseks alles

I Kooli kroonika, lk. 209 - 211.

2 Kooli kroonika ,lk. 210.

3 ÜLKNU XIII kongressi /materjalid, Tallinn I958, lk.I48.

4 ÜLKNU XIV kongressi materjalid,Tallinn I962,lk.

I962/63.õppeaastal(vaata "Tabel 5 .). Kommunistlikke noori oli ka VII klassis ja pärast VIII klassi lahkumist oli kergem uut organisatsiooni tööle rakendada. Komsomolitöö iseloom ja töövormid erinesid viiekümnendate aastate töövormidest.

Põhiliseks töövormiks oli koosolek,kus õpiti tundma komsomoli ajalugu ,välispoliitilisi sündmusi ja toimusid mitmesugused arutelud. I962/63.õppeaastal käisid kommunistlikud noored "Vanemuise" uue hoone ehitustöödel,abistasid Jüriöö kolhoosi,korraldasid kino tõhiskülastusi ja nähtud filmide arutelusid.Algorganisatsiooni päevikus on märgitud, et neile avaldas tugevat muljet film "Armaggedodn".[I]

Komsomoligrupp toimetas komsomoliprožektorit. Kontrollreidid klassidesse toimusid ajavahemikul IO.detsembrist kuni IO. maini.Kontrolliti õppevahendite korrasolekut,valmisolekut tundideks ja koduste tööde sooritamist.

23.veebruaril I963.aastal koos pioneerimaleva nõukoguga korraldati vastlakarneval. VIII klassi komsomoligrupp esines "rahvaste sõpruse laagrina". Kahe puu vahele kinnitati telk ja mitmesuguste maade lipud.Sõpruslaagri koosseisus oli hiinlasi,argentiinlasi,sakslasi,inglasi,mehhiklasi ja venelasi.Iga rahvuse esindaja esines mingi ettekandega.[2]

VIII klassis oli rida poisse,kes tegelesid korvpalliga(A.Lill,V.Jukk,J.Rebane). Nende eestvedamisel toimusid sõpruskohtumised I keskkooliga ja IV keskkooliga. Mõlemad kohtumised võideti vastavalt tagajärgedega 69:49 ja 47:27.[3]

Edukalt esines komsomoligrupp I963.aasta kevadel Tartu linna kommunistlike noorte kokkutulekul Vellaveres. Võideti õigus esindada linna 8-klassilisi kooli vabariiklikul kokkutulekul Keila-Joal.

Keila -Joale mindi matkakorras.

Matk algas Tartust H.Heidemanni mälestussamba juurest. Põltsamaal jutustasid vanad revolutsionäärid Albert Kask ja Eduard Polli veristest sündmustest I905.aastal ja saksa okupatsioonist I9I8.aastal,millal mustasajalased,valgekaart-

[I] Komsomoligrupi päevik I962/63.õppeaasta kohta.
[2] Sealsamas.
[3] Sealsamas.

lased ja okupandid poosid,lasksid maha ja peksid Põltsamaa elanikke. Paide ligidal peatuti I573.aastal Liivi sõjas langenud vene sõdurite mälestussamba juures. Külastati Paide Koduloomuuseumi ja tutvuti Paide linna ajalooga. V.I.Lenini nimelises kolhoosis võtsid kommunistlikud noored osa heinatöödest.Majandi juhatuse esimees H.Olbrei andis neile lahkudes kaasa tõendi,~~milles~~, milles märgiti,et";..õpilased andsid kolhoosi heinalistele hästi ettevalmistautd kontserdi,töötasid umbrohutõrjel suhkrupeedipõllul ja tutvusid heinatööga. Õpilased käitusid korrektselt,omades head distsipliini".[1]

Kommunistlike noorte kokkutulekul Keila-Joal üldvõitjat ei selgitatud. Mitmesugustel viktoriinidel ja konkurssidel esineti üldiselt hästi,kuigi kolme esimese hulka ei jõutud.

I964.aastal tutvusid kommunistlikud noored uuesti Tartu töötstusettevõtetega,uurides lähemalt nende saavutusi 7-aasta plaani raames.

Mitmed üritused toimusid koos VI 8-klassilise kooli kommunistlike noortega.Üheks selliseks oli Ed.Vilde I00ø. sünniaastapäevale pühendatud õhtu. Koos korraldati ka ~~üks~~ "Lõbusate ja leidlike klubi" õhtu,kuid rohkem selliseid õhtuid ei ole toimunud.[2]

I964.aastal oli komsomoliorganisatsioon arvuliselt suur ja omaette grupp moodustati ka VII klassis.

Kommunistlikuks nooreks vastuvõtmisel toimiti liialt forsseeritult,mille tõttu mitte kõik vastuvõetavad ei olnud selle väärilised.

Järjekindlalt andsid kommunistlikud noored välja ~~seinalehte~~/ välklehte.Õpilasi abistas selles kohusetruult õpetaja kommunistlik noor M.Sepman. Ilmus ka stend "Aeg sõnas ja pildis".

Komsomoligrupp võttis osa linna kommunistlike noorte kokkutulekust,kus saavutati II koht.Kõige edukamad oldi viktoriiniküsimustele vastamisel.

I964/65,õppeaastal oli komsomoligrupp VIII klassis.

---

[1] V.I.Lenini nim. kolhoosi tõend matkapäevikus.

[2] Komsomoligrupi päevik I963/64.õppeaasta kohta.

Ta eksisteeris rohkem ühe klassi algorganisatsioonina, kui ülekoolilise organisatsioonina.

Komsomoliorganisatsioon Tartu X 8-klassilises koolis ei ole kujunenud õpilaskonna juhtivaks ja suunavaks jõuks. Ta on olnud pioneerieast väljakasvanud õpilaste organisatsioon, kuid tihti tegi sedasama, mis pioneeriorganisatsioongi.

Pärast pioneeriorganisatsioonist väljumist kommunistlikud noored ei taha pioneeridega samalaadseid üritusi, kuid teistmoodi nad oma tööd korraldada ei oska. Hoolega valmistutakse küll komsomoli astumiseks, kuid pärast vastuvõtmist juhendatakse noori vähe. Õpetajad-kommunistlikud noored on enamuses kõrvale jäänud. Vähe juhendatakse 8-kl. koolide kommunistlikke noori komsomoli linnakomitee poolt. Mõned ebakorrapärased seminarid komsomolikomitees ei anna palju.

Kuna kommunistlikuks nooreks vastuvõtmisel nõutakse vähe, siis ka edaspidises töös esineb puudujääke just vastutustunde osas.

4. Ringide tegevusest ja klassivälisest tööst.

Õppetunnist jääb väheseks, et arendada õpilast igakülgselt. Klassivälised ringid aitavad arendada õpilaste huvisid ja kalduvusi ning võimaldavad nende energiat rakendada õiges suunas.

Esimesed õpilasringid Tartu IV Mittetäielikus Keskkoolis moodustati 1945. aasta veebruaris. Spordiringi hooldajaks määrati sõjalise ala õpetaja G. Beek. Endaarendamise ring hõlmas mitu sektsiooni (kirjanduse, humanitaarteaduste ja kunstiala sektsioon), mis hiljem kujunesid omaette aineringideks. Endaarendamise ringi üldjuhtimine kuulus A. Peernale.[I]

Järgmistel aastatel lisandus veel terve rida aineringe,

[I] Õppenõukogu protokoll nr. 7, 6. II 1945.

millede arv mõnel aastal ulatus üle kümne.Mingisugust üldist suunda ja juhtimist ei ole klassivälises töös olnud: Igal aastal töötas arvukalt aineringe,kuid töötpinge pole igas ringis olnud küllaldane.Kui jätta kõrvale spordiring, tööõpetusring ja füüsikaring,siis enamuse ringides tegelnud õpilastest moodustavad tütarlapsed.Poiste hõlmamine tehniliste ringide poolt on olnud väike. I963/64.õppeaastal oli puutöö ringis I7 poissi, "Roheliste Maskide" ringis üle IO poisi ja füüsika-ja keemiaringis üle I5 poisi. Teistes ringides oli nende arv väike.Aktiivsemad poisid võtsid osa ka mitme ringi tööst. Samal ajal oli koolis 340 poissi.[1] Osa nendest käivad spordikoolis, muusikakoolis või pioneeride maja ringides. Liiga suur protsent poistest võtab klassivälisest tööst minimaalselt osa.

Koolis puuduvad normaalsed tingimused klassivälise eks tööks,sest kool töötab kahes vahetuses ja puuduvad vabad ruumid.Selline olukord kestab alates I947.aastast. Ringid saavad töötada õhtuti, pärast teise vahetuse tundide lõppu. Nõrk on olnud ka materiaalne baas,et rakendada kõik ringid tööle kaasaja nõuete tasemel,eriti tehnikaalased ringid.

Klassivälistest ringidest on kõige arvukam olnud spordiringid oma mitmete sektsioonidega.

I945.aastal loodud spordiringis oli 23 õpilast[2],kuid ringi liikmete arv kasvas pidevalt.

Spordivarusrust esimestel aastatel oli väga napilt,kuid mõnede õpilaste suur entusiasm ja huvi tõmbasid kaasa teisigi. Kooli esimesest suusapäevast Tähtvere pargis võttis osa 33 võistlejat.Suuski kõigil ei olnud ja neid tuli omavahel vahetada.[3]

Suurt huvi tundsid poisid pallimängu vastu,kuna sel ajal Eesti NSV korvpallimeeskond saavutas rea suuri võite üleliidulisel areenil. Kuna omas koolis ei saanud võimlat kasutada,siis käisid poisid mängimas endise I5. algkooli lagunenud saalis. Ülo Rannaste kirjutas seinalehes,kuidas nad seal aknaid parandasid ja koguni oma

[1] Kooli arhiiv.Statistiline aruanne I63/64.õppeaasta kohta.
[2] Seinaleht "Meie" nr.2,2I.I I945.
[3] Sealsamas,nr.4, I9.IV I945.

kooli võimlale võrgud tõid. Kütmata ja poollagunenud saalis harjutati pallimängu seni,kui oma kooli saal remonditi.[1]

Esimene sõpruskohtumine peeti I5.märtsil I945.aastal II Mitmetäieliku Keskkooliga korv- ja võrkpallis. Võrkpallis võideti tulemusega 2:0 (geimid I5:I ja I5:2) ja korvpallis harvaesineva resultaadiga 70:2. Meeskonnas mängisid Avo Alla,Ulo Rannaste,Otto Paatsi,Arvo Kärner,Eerik Sumberg ja Raimu Vals.[2] Sama kooliga peeti ka sõpruskohtumine males. võitsid külalised 7 I/2: 1I/2.[3]

Nendest esimestest sõpruskohtumistest sai alguse hoogne sporditegevus,mille organisaatoriteks olid õpilased ise.

Esimestel sõjajärgsetel aastatel tegutsesid agaralt maletajad.Tihti toimusid omavahelised maleturniirid. I945. aasta lõpul toimunud turniirist võttis osa 23 õpilast. Võitis Rein Malviste I6I/2 punktiga.[4]

Järgnevatelgi aastatel korraldati sõpruskohtumisi linna teiste koolidega. Kaks korda nädalas toimusid kooli sõõklas treeningud. I948.aastal korraldatud kooli esivõistlustel võitsid Aare Koppel,Tõnis Truupõld ja R.Allikas. Kooli oli parem I keskkooli I-VIIklasside võistkonnast tagajärjega 4:2 ja II keskkoolist --3I/2: 2I/2.[5]

Arvatavasti andis malesektsiooni tegevusele indu Paul Kerese tookordsed edukad esinemised Üleliidulistel ja välismaistel turniiridel.

Koolis ei ole olnud üksikuid eriti silmapaistvaid sportlikke saavutustega õpilasi,vaid tase on olnud ühtlaselt kõrge.See näitab,et spordit88 koolis on olnud õigetel alustel,kusjuures rõhk on asetatud õpilaste üldfüüsilisele arengule.

I947.aastal olid ülelinnalistel võistlustel edukamad kergejõustiklased,kes saavutasid C klassis esikoha.[6]

I948.aastal võitsid jalgpallurid Tartu linna koolidevahelise turniiri. Kui varasematel aastatel jäid mõned õpilased vastutustunde puudumise tõttu võistlustele tule-

---

I
2 Seinaleht "Meie" nr.4,I9.IV I945.
3 Sealsamas.
4 Sealsamas.
5 Sealsamas , nr.7,6.XI I945.
6 Sealsamas, nr,I8.
Diplom I947.aastast.

mata,siis seekord ei puudunud võistkonnast keegi.[1]

Rea aastate jooksul oli edukad uisutajad. I2. ja I3. veebruaril I949.aastal saavutas kooli võistkond linna koolinoorte kiiruisutamisvõistlustel 25 punktiga esikoha. Teise koha võitnud I keskkooli võistkond sai ainult II punkti.[2]

Järgnevatel aastatel seoses linna spordiasutuste võrgu laienemisega võttis rohkem õpilasi osa spordikoolide tööst,kus olid paremad tingimused andekamate sportlaste arenguks.

Tartu X 8-klassilises koolis alustasid oma sportlasteed August Sokk,Varike ja Valve Lüütsepp,Maire Raadik, Ene Märtin,Taivo Meumers,Viive Pärli,Eugen Ora jt. Võib järeldada,et õpilastes osati äratada huvi spordi vastu ja õpetamine toimus õigetel alustel.

Kahjuks praegused õpilased ei tea,et kooli lõpetajatest on sirgunud meistrid.Spordipropagandas ja kasvatustöös pole neid fakte kasutatud.

Kuuekümnendatel aastatel paistsid koolis silma oma sportlike saavutustega korvpallurid Arvo Lill ja Villi Jukk,kes mängisid Eesti NSV noortekoondises. Võrkpallur Lea Lihtsa saavutas Eesti NSV koolinoorte tsempionitiitli.

I4 aastat (I948-I962) töötas kooli kehalise kasvatuse õpetajana Artur Kink. Nende aastate sportlikud edusammud tuleb siduda tema nimega.

Enamus V-VIII klassi õpilastest kuulusid spordiühingusse "Noorus",kuid mitte kõik "Nooruse" liikmed ei ole aktiivsed sportijad. Kooli baasil töötasid mitmed võrk-, korvpalli ja tenniserühmad,kuid piiratud treenimistingimuste tõttu ei saanende tegevusest kõik soovijad osa võtta.

Viimastel aastatel olid ülelinnalistel võistlustel edukamad korvpallurid,orienteerujad ,uisutajad ja jalgpallurid(I963. a. C klassis III koht).

I964.aastal tunnistati kool sporditöös Tarty linna 8-klassiliste koolide hulgas parimaks ja autasustati rändpunalipuga.[3]

---

[1] Seinaleht "Meie" nr.24, november I948.
[2] Sealsamas, nr.26,2I.II I949.
[3] Aukiri I8.veebruarist I965.

Koolidevahelises sotsialistlikus võistluses arvestati osavõttu ülelinnalistest võistlustest,koolisisest sporditöö (massilisus ja jargunormide täitmiste arv) ning "Nooruse" liikmete arvu.Viimasele osutatakse kokkuvõtete tegemisel liialt suurt tähelepanu,sest paljud "Nooruse "liikmed ei tegele üldse spordiga.

I965.aasta koolide kehakultuurikollektiivde vahelises sotsialistlikus võistluses saavutati 8-klassiliste koolide hulgas II koht.[I]

Kehakultuuritööle on pidurdavalt mõjunud küllaltki nõrk materiaalne baas. Koolil puudub oma staadion. Kevadel ja sügisel on võimalik tunde läbi viia kas "Sõpruse" mänguväljakul(Tartu Aparaaditehase oma),või kooli õues.Koolimaja õue on rajatud korv- ja võrkpalli väljakud,kuid need on ilma spetsiaalse katteta ja tolmused.

Koolil on väike võimlemissaal(I34 m^2).Kehalise kasvatuse tundide ajal peab pool klassist harjutama jalutussaalis(76 m^2). Samuti on napilt spordiinvertari:puuduvad korras rööbaspuud,kang,võimlemismatid. Kuna saali kasutatakse ka koorilauluklassina,siis on spordiürituste läbiviimine veelgi piiratum.Positiivne on ,et enamus algklassidest töötavad kehalise kasvatuse tundides võimlemisõpetaja käe all.

Mitmesuguste teiste aineringide arv ulatus üle IO-ne. Sõjajärgsetel aastatel tegutses peaaegu igas aines ring. Siis oli vajadus aineringide järele suurem,sest linnas oli koolivälistе asutuste arv väike.

Arvukamalt võtsid õpilased osa kunstilise isetegevuse ringidest. I944.aasta lõpul käisid õpilased "Vanemuises"laulmas:I9 õpilast võtsid osa A.Kitzbergi "Enne kukke ja koitu" lavastusest.[2] Sikt sai alguse õpilaste huvi teatri vastu. I944.aasta lõpul moodustasid poisid ka tantsuringi,mida juhendas "Vanemuise" tantsuõpetaja E. Põltsamaa. Ringile loodi ka avaramad võimalused tegutsemiseks: proovid toimusid kaks korda nädalas. I945.saavutas tantsuring vabariigi koolinoorte isetegevuse ülevaatusel

[I] "Edasi" nr.36(4890),I2.II I966.

[2] Seinaleht "Meie" nr.2, 2I. I I945.

I koha "Karjuse tantsu" ja "Mõõgatantsuga".[1]

Sellessamas ringis tegutses ka praegune "Vanemuise" teatri balletiartist,EestiNSV teeneline kunstitegelane Ülo Rannaste.

Järgmisel aastal oli ringis juba 30 poissi.[2] Seoses E.Põltsamaa lahkumisega "Vanemuisest" lagunes 1946.aastal ka ring. Mõnelé poisilé aitas ringi tegevus elukutset valida. Uuritava kooli lõpetasid praegune "Vanemuise" teatri balletiartist Villu Vähk ja "Estonia" balletiartist Väino Aren.

Kogu kooli eksisteerimise vältel õpiti pidudeks ja isetegevuse olümpiaadideks näidendeid.Näitering moodustati sõjajärgsetel aastatel. Aastate jooksul juhendasid näidendite õppimist A.Marran,I.Vari ,R.Sermat,H.Beiman,J.Voites jt. Oma abi osutasid vanemuislased V.Paavel,E.Tamul.

1961.aastal alustas tööd nukunäitering õpetaja H.Beimani juhatusel. Õpetaja ja ringi liikmed valmistasid dekoratsioonid,kostüümid,nukunäitelava jne. Esinemas käidi XIII lasteaias,teistes koolides ja muidugi omas koolis. Õpiti selgeks nukunäidendid "Aladdini imelamp", "Värvilised sabakesed ","Võluri õpilane" jt.

Foto 22 .Näidendi"Värvilised sabakesed" tegelased:
(vasakult)R.Lai,A.Peep,V.Ilvik,A.Paavel,
K;Koha,E.Kursk,H.Laur. Keskel H.Beiman. 1964.

---

[1] Kooli arhiiv.Direktori aruanne 1944/45.õppeaasta kohta.
[2] Seinaleht "Meie" nr,9,23.II 1946.

Edukamaks kujunes I965.aasta,millal näidendiga"Värvilised sabakesed" saavutati vabariiklikul ülevaatusel III koht.[I]

Kooli kunstilise isetegevuse areng on seotud traditsioonidega: igakevadised algklasside peod,muusikapidu, sügispidu jne. Kevadisel algklasside peol pannakse igale I klassi lõpetajale rinda järgmise klassi märk.

Uusi I klassi õpilasi võetakse vastu samuti pidulikult. Mõnel aastal käisid nad ka varem koolliga tutvumas.[2] Igale I klassi õpilasele antakse mälestuseks raamat ja rinda kinnitatakse vastav märgike.

Edukas oli muusikaringi,kooride ja ansamblite tegevus. Sõjajärgsel aastal juhtis muusikaringi õpetaja V.Marvet. I946.aastal saavutas I-IV klasside koor ülelinnalisel olümpiaadil III koha.[3] V.Marvet juhatas veel paarikümneliikmelist mandoliiniorkestrit,kes esines tihti koolipidudel ja aktustel.

I956-I964.aastatel töötas kooli laulmisõpetajana L. Ustav.Tema ja teise laulmisõpetaja A;Kääriku juhendamisel tegutsesid mitmesugused koorid:mudilaskoor,lastekoor ja poistekoor;ansamblid-vokaal-ja instrumentaalansambel jne.

Foto 23 . Instrumentaalansambel I964.aastal.

Poiste- ja lastekoor võtsid osa I960.aasta üldlaulupeost

[I] Diplom I965.aastast.

[2] "Nõukogude Õpetaja" nr,24(58),II.VI I955.

[3] Diplom 28.oktoobrist I946.

ja eduka esinemise eest said aukirja.

Foto 24 . Tartu X 8-kl.Kooli ja Tartu V Keskkooli ühendatud kooride kontsert TRÜ aulas 1962.aastal.

1964.aastal sai kool esimesena linna 8-klassiliste koolide hulgast komplekti puhkpille. Õpetaja R.Tõnspoja juhatusel õpiti lühikese ajaga selgeks esimesed marsid., 1964.aasta maiparaadil sammus kool oma orkestri järel.

Viiekümnendatel aastatel töötasid veel ajalooring, fotoring,vene keele ring,mitsuurinlaste ring jt.ringid. Nende ringide töötulemused olid tagasihoidlikumad,sest oma töövormidelt nad palju ei erinenud klassitunnist,kuna kehtis nõue,et"...ringi töö oleks üheks teguriks õppeedukuse tõstmisel,et ta oleks täiendavaks ja süvendavaks osaks õppetööle." I

Pärast 1960.aastat töötasid mitmed uued ringid:puutööring,kinoring,"Roheliste Maskide" ja sõnakunstiring.

Käsitööring ja poiste puutööring pöörasid tähelepanu õpilaste omaloomingu ja tehnilise mõtlemise arendamisele. Koolis korraldati omaloomingu näitusi ja paremad esindasid kooli ülelinnalistel näitustel.

1964.aastal omistati VII klassi õpilasele Toomas Antsovile Eesti NSV koolinoorte laureaadi nimetusega liikuva lintauto mudeli eest.

1965.aastal saavutas Juta Teder vabariigi koolinoorte omaloomingu näitusel III koha ja VIII kl. õpilase R.Raudjala töö(treitud liud) esitati töös-

tusnäitusele " 25 aastat Nõukogude Eestit".

Laiemalt väljaspool kooli sai tuntuks "Roheliste Maskide " ring. Ringi loomise idee tekkis peale Holger Puki raamatu "Rohelised Maskid" ilmumist. Koolis olevat ringi loomise mõte alguse saanud Jaan Eilartilt.[1]

Ringi päevikusse on kirjutatud:"Loodus,selle ilu,selle rikkused on meie rahva ühisvara,mida tuleb igaühel hoida ja kaitsta." Ringi liikmed pidasid seda juhtmõtet silmas,kui nad patrullisid "Vanemuise" pargis,võtsid osa pargi korrastamisest,õppisid tundma taimi ja puid.1961.aastal toimus X 8-klassilise kooli saalis esimene linna "Roheliste Maskide" kokkutulek.

Ringi liikmed korrastasid Miina Härma /sic/ kalmu,lindistasid linnulaulu,käisid metsa istutamas ja tutvusid kõikide linnas olevate looduskaitseobjektidega.

Huvitavaid üritusi oli teisigi.Õpilased korjasid 180 kg tammetõrusid. Selle eest autasustas VSÜ "Kalev" ringi aukirjaga. Ühel koondusel rääkis kalakaitseinspektor Emajõe kaladest ja hiljem maitsti k a kalasuppi.[2]

Kooli kinoring sai alguse 1962.aasta 29.novembrist[3]. Kinoaparaat"Ukraina" oli olemas juba Varem.

Koolikino organiseerimine jäi III pioneerirühma(7.kl.)hooleks. Koolikino juhatajaks ja peamehhaanikuks määrati VII klassi õpilane Valeri Punt. Ülejäänud ametid olid jaotatud järgmiselt: demonstraatorid-Peeter Keres,Mart Pirnipuu,Mart Ustav,Leevi Selliov ja Feliks Grigorjev; administraatorid-Karl Lust ja Harles Pilter; kontrolörid- Sirje Mõhelson,Ene Hein,Evi Telling ja Tiina Mugra.[4] Ühe aasta jooksul juhendas kinoringi õpetaja Tiina Vint ja hiljem füüsikaõpetaja Voldemar Loit.

Koolikino "Rakett" korraldas koolis igal nädalal ühe tasulise seansi õpilastele,näidates kas multifilme või täismetraažilisi kunstilisi filme. Peale selle aitasid kinoringi liikmed õppetundides filme demonstreerida. Koolikino oli kino "Ekraan" filiaaliks. Vajaduse korral abistasid "Ekraani" mehhanikud aparatuuri korrastamisel ja

---

1 Jaan Eilart- ZBI noorem teaduslik töötaja.
2 "Edasi" nr.7(4347),20.I 1964.
3 Kooli direktori käskkiri,29.XI 1962.
4 Koolikino protokollide raamat.

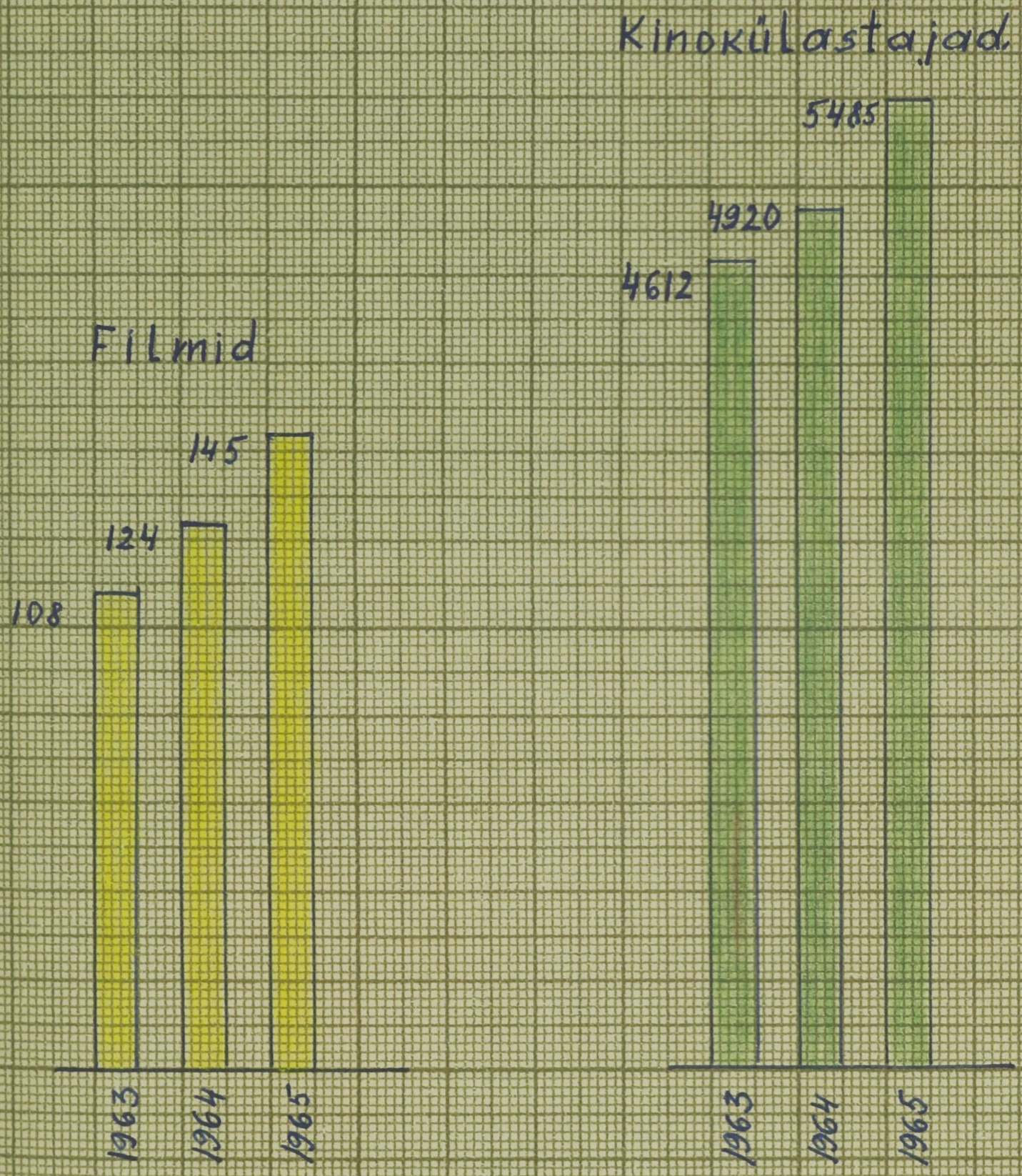

Joonis 6. Demonstreeritud filmide ja kinokülastajate arvu dünaamika.

ja varustasid kooli filmidega.

Demonstreeritud filmide ja kinokülastajate arv on aasta-aastalt kasvanud(vaata "Joonis 6 .).Peale õppefilmide vaatasid külastajad 1964.aastal 63 multifilmi ja 18 täismetraažilist kunstilist filmi,nende hulgas "Tšapajev", "Baltikumi saadik", "Mandaat" jt. 1965.aastal vaatasid õpilased 16 kunstilist filmi.

Töös ei ole puudutatud kõikide ringide tegevust, vaid vaadeldi ainult neid ringe,milliste tulemused olid silmapaistvamad.

Klassivälise tööga on hõlmatud suur osa õpilasi. Kooli õpetajaskonna püüdeks on olnud saavutada selline olukord,kus kõik õpilased võtaksid osa vähemalt ühest aineringist. Selleni ei ole siiski veel jõutud.

Osa õpilasi võtavad osa laste muusikakooli tööst, käivad linna pioneeride majas ja spordikoolides.

Alates 1962.aastast töötavad koolis muusikaklassid, kus lapsed vanemate kulul võivad saada algteadmisi ühel või teisel muusikariistal(peamiselt klaver) mängimiseks. Õpetajatena töötavad neis klassides Tartu Muusikakooli õpilased.

Klassiväline töö vajaks enam suunamist ja tähelepanu.

Foto 25. Pioneerimalev suundub paraadile. 1954. a.

Foto 26. Tantsuringi liikmed ewinemas koolipeol. 1960. a.

Foto 27.Kooli direktor Juta Kotsar õnnitleb uusi pioneere. 1951.a.

Foto 28.Malevanõukogu 1956.a.Paremalt:Tiiu Voitk, Ingrid Kõiv,Tiit Kõiv,Mati Raiemaa,Viiu Reisner-malevanõukogu esimees,Luule Kaasik.

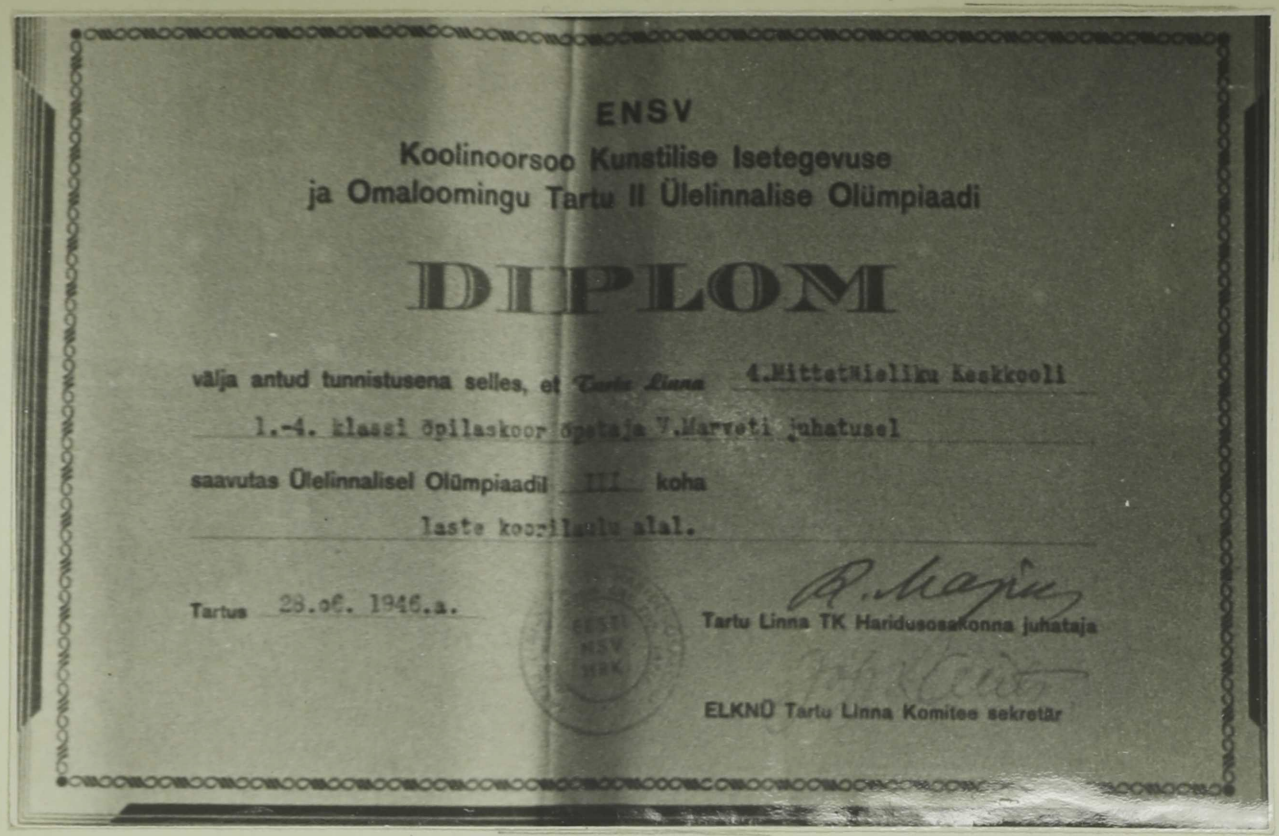

ENSV
Koolinoorsoo Kunstilise Isetegevuse
ja Omaloomingu Tartu II Ülelinnalise Olümpiaadi

DIPLOM

välja antud tunnistusena selles, et Tartu Linna 4.Mittetäieliku Keskkooli
1.-4. klassi õpilaskoor õpetaja V.Marveti juhatusel
saavutas Ülelinnalisel Olümpiaadil III koha
laste koorilaulu alal.

Tartus 28.06. 1946.a.

Tartu Linna TK Haridusosakonna juhataja

ELKNÜ Tartu Linna Komitee sekretär

Foto 29 .Koopia esimesest diplomist,antud eduka esinemise eest isetegevuse alal. 1946.a.

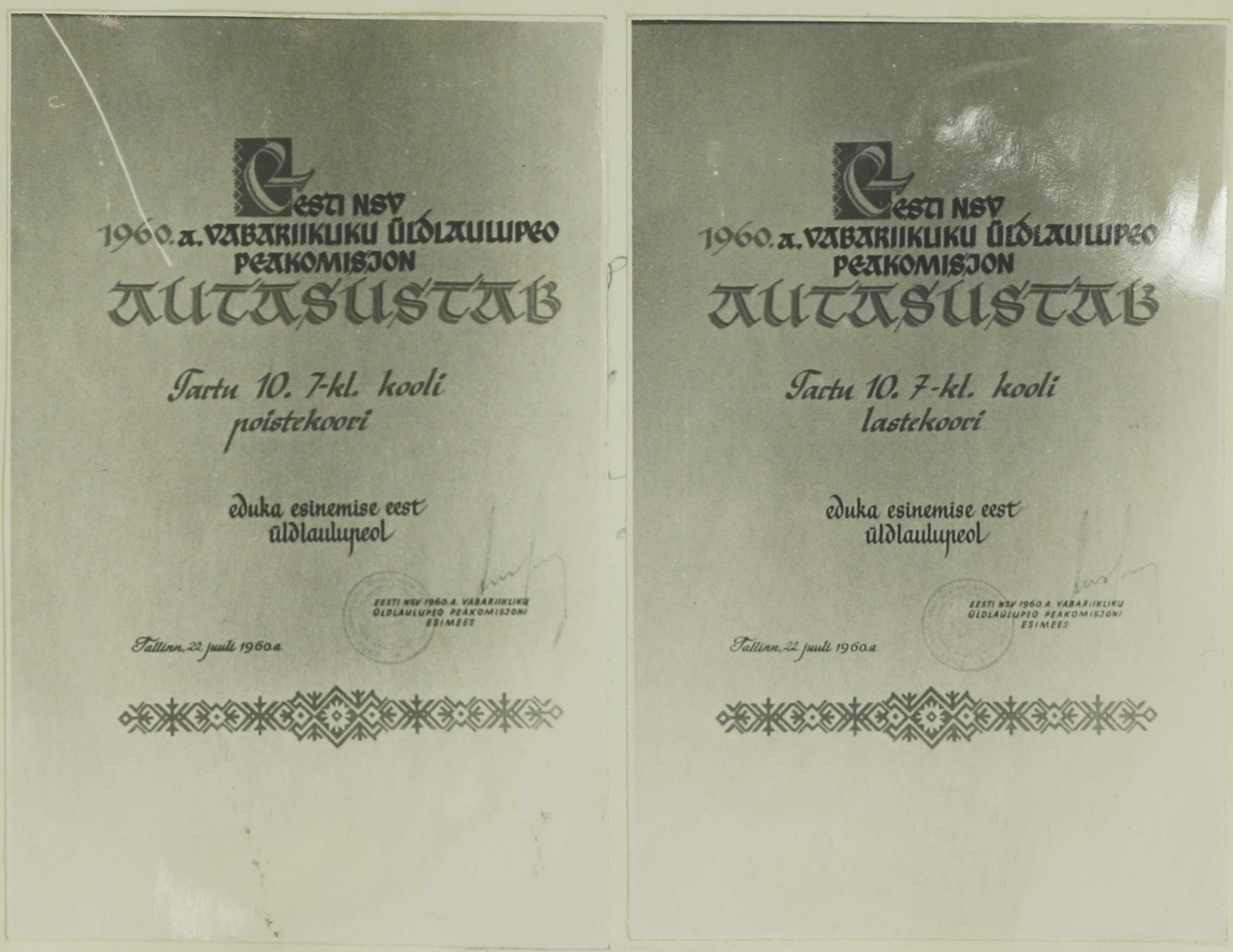

Foto 30 .Koopiad aukirjadest,antud eduka esinemise eest üldlaulupeol 1960.a.

Foto 31. Poistekoor. I96I.a.

Foto 32. Poisteansambel . I962.a.

Foto 33.Vastlakarneval 1962.a....

Foto 34. ...ja auhinnad.

Foto 35 .Kooli aktiivsemaid pioneerirühmi-
6.kl. rühm. I964.a.

Foto 36 .Rühm pioneeriaktiviste(vasakult)R.Noor-
mägi,T.Seesma,M.Lemming,K.Kull,V.Sillasoo,
M.Võsu,H.Laur,R.Valgmaa.

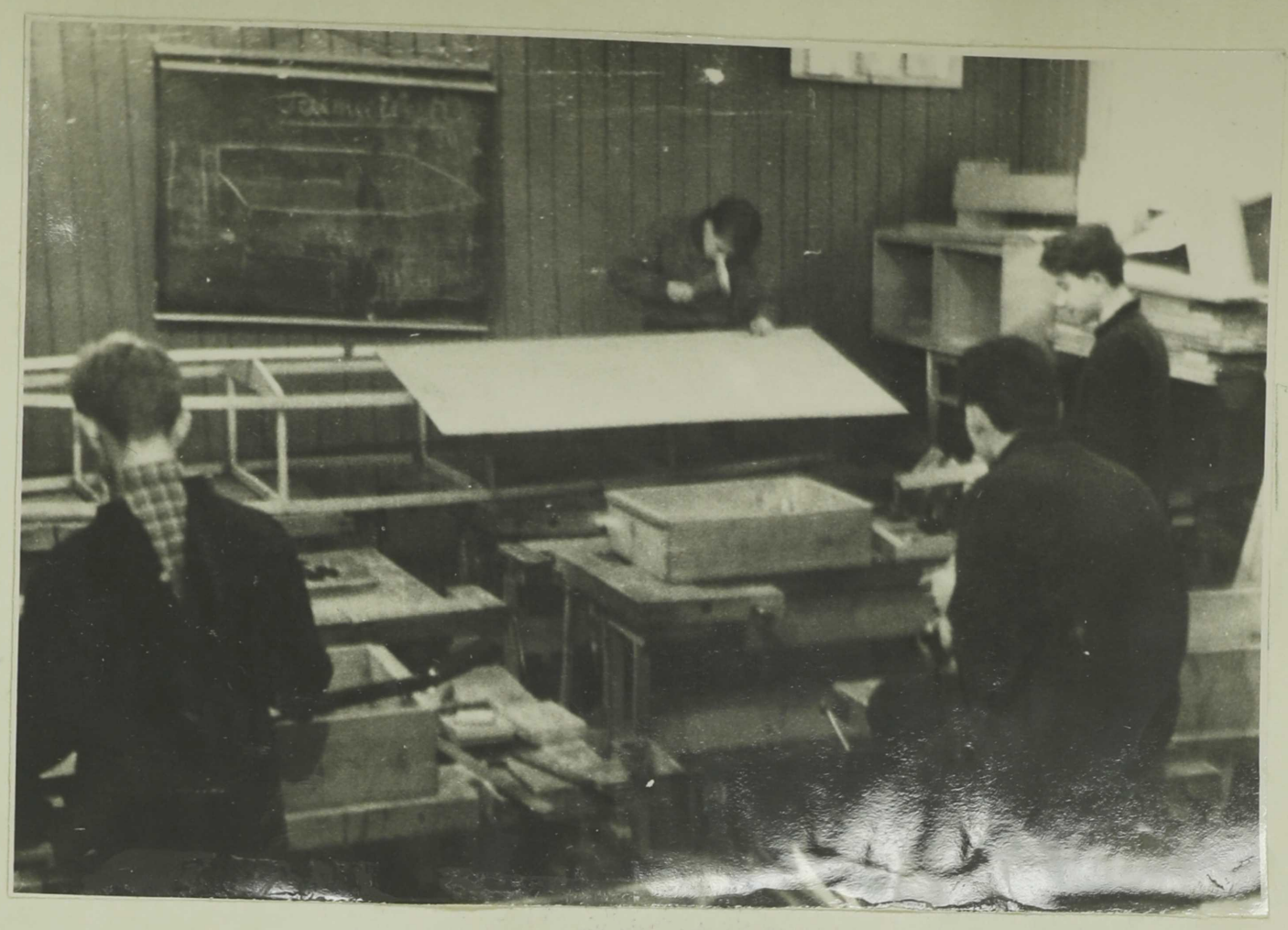

Foto 37. Õpilased T. Teder, T. Tüüts, M. Kütt ja R. Raudjalg käsitöötöötringis. 1964. a.

Foto 38. Kooli õpilaste kolonn siirdub Tamme staadionile spordipäevale. Kõrval kehalise kasvatuse õpetaja A. Kink. 1961. a.

Kokkuvõte.

Tartu X 8-klassiline Kool peab oma eelkäijaks Tartu Linnakooli,mis asutati I889.aastal ja paiknes Riia tänaval. Kooli esimeseks juhatajaks oli Mart Reinik.

I90I-I903.aastal ehitati Vanamuise(Aia) tänavale uus koolihoone ,mis oma praeguse kuju sai I93I.aastal.

Fašistliku okupatsiooni aastail oli koolihoones saksa okupatsioonivägede laatsaretiks. Kool töötas Kesk tänaval,hoones,kus asub praegu Tartu XII 8-klassiline Kool.

Vanamuise tänaval alustas kool uuesti tööd I.novembril I944.aastal Tartu IV Mittetäieliku Keskkooli nime all. Sellel aastal oli koolis 7 klassikomplekti.

I947.aasta sügisel toodi kooli juurde tüdrukute klassid ja õppetöö viidi kahte vahetusse. I953.aastal nimetati kool X 7-klassiliseks kooliks ja I96I.aastal X 8-klassiliseks kooliks.

Õppeedukus,mis esimesel sõjajärgsel aastal oli 78,8 %,tõusis aasta-aastalt ja ulatus I954.aastal 95,I %-ni. I950.aastal omistati koolile heade tulemuste eest õppe-kasvatustöös vbariiklik rändpunalipp ja I rahaline preemia.

Oma 20 aastase tegevusaja jooksul võitles kogu koolikollektiiv õpilaste kindlate teadmiste eest. Enamus kooli lõpetanuist jatkasid edukalt oma haridustööd . Mitmed selle kooli endised lõpetajad on kaitsnud teaduslikku kraadi ja mõned õpivad aspirantuuris.

Õppetöö taseme tõus on seotud metoodilise töö paranemisega,õpetajate pedagoogilise meisterlikkuse ja haridusliku taseme tõusuga.Kõik õpetajad võtsid osa ülelinnaliste ainesektsioonide ja kooli metoodilise ringi tööst. Kui I955.aastal oli ainult üks õpetaja kõrgema haridusega, siis I965.aastal oli 26-st õpetajast 8 kõrgema ja 8 lõpetamata kõrgema haridusega.Osa õpetajatest taotlevad kõrgemat haridust kaugõppe teel.

Klassikursuse kordajate arv on olnud siiski ûsna suur. Aastate ÄÄÄÄ/ lõikes on igal õppeaastal jâânud klassikursust kordama keskmiselt 50 õpilast.

Distsipliin ei ole uuritavas koolis olnud teravaks probleemiks. Tartu linna ulatuses iseloomustati kooli selles suhtes alati positiivselt. Alates I960.aastast hakkab mõningate õpilaste kâitumine halvenema ja kâitumiskûsimused kerkivad pâevakorrale.Enamus sellistest õpilastest olid teistest koolidest halva kâitumise pârast suunatud Tartu X 8-kl. Kooli. Kool ei suutnud neid ûksinda ûmber kasvatada,sest enamuses puudus vanematepoolne toetus.

I944,aasta sûgisel õppetôô alustamisel puudus peaaegu tâielikult vajalik õppevahendite baas. Aastate jooksul on kool suutnud hankida vajalikud õppevahendid. Viimastel aastatel sai kool juurde palju hinnalisi õppevahendeid,nende hulgas magnetofoni,kitsasfilmiaparaadi,mikroskoobid(I966.a. uue raadiosõlme sisustuse),mis võimaldavad tunde lâbi viia kaasaja nõuete tasemel.

Viimase kuue aasta jooksul on palju tehtud tôôõpetuse olukorra parandamiseks. Koolil on rahuldaval hulgal tôôriistu ja I959.aastal valmis kâsitôôklass,kus olemasolevad ruumid on kitsad ja ei võimalda tôôõpetustundide head organiseerimist.

Alates I947.aastast mõjub õppetôôle negatiivselt suur ruumikitsikus.Viimastel aastatel tôôtavad nooremad klassid koguni kolmes vahetuses.Ruumikitsikusest tingituna ei ole normaalseid tingimusi ka klassivâliseks tôôks.

Kohe esimesel õppeaastal alustasid tôôd aineringid ja õpilasorganisatsioonid.I944/45.õppeaastal oli koolis 25 pioneeri ja I3 kommunistlikku noort.Jârgnevatel aastatel pioneeriorganisatsioon suurenes,hõlmates I953.aastal 287 õpilast(suurim ârv pioneeride kooli ajaloos). Pikemat aega tôôtas koolis vanempioneerijuhina Eha Paju,kelle juhtimisel organisatsioon muutus tugevaks.

Pioneeritôô kannatas kuni I956.aastani tugevalt isikukultuse mõju all,mille tõttu ei arvestatud piisavalt laste isetegevust ja initsiatiivi.Aktiivseks muutus pioneeritôô

pârast ÛLKNÛ XIII kongressi I958.aastal. Alates I959.aastast kulgeb pioneerimaleva tôô tõusu suunas.Jakob Kunderi nimeline pioneerimalev oli jârgnevate aastate jooksul linna paremate pionnerimalevate hulgas ja I965.aastal koguni ûrituse"Ekspeditsioon Lenini Nõuandel" alusel vabariigi parim pioneerimalev.

Õpilaste komsomoliorganisatsioon oli arvuliselt vâike ja rea aastate(I953-I962) puudus ûldse,kuna 7-klassilises koolis peaaegu ei olnud komsomoliealisi õpilasi. Alles kooli muutumisega 8-klassiliseks kooliks avanesid /õ/i/m/a/l/i/s/e/d/ komsomolitôôks soodsamad tingimused.

Aktiivselt tegutsesid õpilasringid,milledest esimesed loodi juba esimesel sõjajârgsel aastal.Sellel ajal loodi peaaegu igas õppeaines ring. Edukamalt tôôtasid spordiring,nâitering,muusikaring,kinoring jt.

Kool kuulus oma kehakultuurialaste saavutuste poolest pidevalt linna paremate koolide hulka. Et kehakultuuritôô oli õigesuunaline,seda tõendab asjaolu,et paljudest selle kooli lõpetajatest said hiljem kogu vabariigis ja isegi Ûleliiduliselt tunnustatud meistrid. See on seda hinnatavam, kuna koolil puuduvad normaalsed tingimused sporditôôks,sest pole korralikku võimlemissaali,spordivâljakut ja ka spordiinventari on napilt.

Agaralt tegutsesid kooli isetegevuslased. Kooli laulukoorid ja tantsurûhmad võtsid korduvalt osa linna ning vabariiklikest laulupâevadest. Paljud õpilased võtavad osa /m/u/u/s/i/k/a/r/i/n/g/i/d/e/ muusikaklasside tôôst,mis loodi I962.aastal.

Ûldiselt on olnud vâhene poiste osavõtt klassivâlistest ringidest. Koolis tôôtanud ringid hõlmasid liiga vâhe poisse. Vâike on õpetajate arv,kes oleksid suutelised tehnilisi ringe juhendama.Puuduvad nõutaval hulgal ringide tôôks vajalikud materjalid.

Suur tâhtsus on olnud koolikino"Rakett"tegevusel. Tânu koolikinole on õppefilm muutunud õppeprotsessi lahutamatuks osaks.

Koolielus on alates I958.aastast olnud juhtivaks jõuks kooli parteiorganisatsioon,mis hõlmas I965.aastal ligi 25% õpetajatest. Kooli parteiorganisatsiooni initsiatii-

vil alustas koolikollektiiv võitlust kommunistliku tôô kollektiivi nimetuse saamise eest.Viimasel aastal on aga sellesuunaline tôô raugenud.

I963/64.õppeaasta lõpul lahkus osa õpilasi Tartu V Keskkooli.See lahendas ruumikitsikust ainult aastaks,sest kool kasvab iga aasta tunduvalt I klassi õpilaste arvel.

Ruumikitsikuse lahendamiseks on kavandatud lâhematel aastatel ehitada juurde uusi klassiruume,saal,tôôkojad ja kool hakkab siis tôôle ûhes vahetuses. Kooli edasiseks arenguks on sellised tingimused vajalikud.

Nõukogude perioodil on endisest 7-klassikomplektilisest koolist saanud paralleelklassidega 8-klassiline kool, kusjuures õpilaste arv on kasvanud 2,5 korda.

Tartu X 8-klassiline Kool on Nõukogude Eestis uuritaval perioodil andnud osakese meie maa kultuuritaseme tõusuks.

13. mai 1966

Резюме.

Тартуская X 8-летняя школа считает своей предшественницей Тартускую городскую школу, которая была основана в 1889 году и находилась на улице Рийа. Первым руководителем школы был Карл Рейнин.

В 1901-1903 годах было построено новое школьное здание на улице Ванемуйзе (раньше улица Садовая), которое в 1931 году получило современный вид.

В годы фашистской оккупации школьное здание служило лазаретом оккупантам. Школа работала тогда на улице Кесы, в здании, где сейчас находится XII 8-летняя школа.

1 ноября 1944 года школа вновь начала работать на улице Ванемуйзе под названием IV Неполной Средней Школы. В этом году в школе было 7 классных комплектов.

В 1947 году в школу первым классом

девочек и учебная работа стала проводиться в две смены. В 1953 году школу переименовали в X семилетнюю школу, а в 1961 году – в X 8-летнюю школу.

Успеваемость, которая в первые послевоенные годы была 78,8 %, поднималась из года в год и достигла к 1954 году 95,1 %. В 1950 году за хорошие результаты в учебно-воспитательной работе школе было присвоено республиканское переходящее красное знамя и I денежная премия.

В течение своей двадцатилетней деятельности весь школьный коллектив боролся за прочные знания учащихся. Большинство окончивших школу успешно продолжали свое образование. Многие из окончивших эту школу получили учёную степень, а некоторые учатся в аспирантуре.

Подъём уровня учебной работы связан с улучшением методической работы, с общим подъёмом педагогического мастерства и образовательного уровня учителей. Все учителя принимали участие в работе городских предметных секций и школьного методического кружка.

если в 1955 году был всего один учитель с высшим образованием, то в 1965 году из 24 учителей было 8 учителей с высшим образованием и 8 учителей с незаконченным высшим образованием. Часть учителей пополняет свой образование путём заочной учёбы.

Число второгодников было в школе довольно большим. В течение ряда лет было в среднем 50 второгодников каждый год.

Дисциплина в данной школе никогда не была острой проблемой. В этом отношении школу всегда оценивали положительно. Начиная с 1960 года поведение некоторых учеников начинает ухудшаться и вопросы поведения отставятся в повестку дня. Большинство таких учеников были направлены в X 8-летнюю школу за плохое поведение из других школ. Но школа не смогла их перевоспитать т.к. не нашла поддержки у большинства родителей этих учеников

Осенью 1964 года, в начале учебной работы почти полностью отсутствовала

база учебных наглядных пособий. В течение ряда лет школа сумела приобрести необходимые учебные пособия. В последние годы школа получила много ценных учебных пособий, среди них - магнитофон, аппарат узкоплёночных фильмов, микроскопы (в 1966 году оборудование радиоцуха). Названные учебные пособия позволяют проводить уроки на уровне современных требований.

В течение последних шести лет было много сделано в направлении улучшения производственного обучения в школе. Вполне имеются в достаточном количестве инструменты, а в 1951 г. был открыт класс ручного труда, но в настоящее время помещения стали слишком тесными, не позволяющие хорошо организовать уроки ручного труда.

Начиная с 1947 г. недостаток помещений отрицательно влияет на учебную работу. В последние годы младшие классы работают в три смены. По этой причине нет нормальных условий для проведения внеклассной работы.

Сразу же в первые годы учебной работы

в школе начали работать предметные кружки и пионерские организации. В 1944-45 учебном году в школе было 25 пионеров и 13 комсомольцев. В следующие годы пионерская организация увеличилась, охватывая в 1953 году 287 учащихся (наибольшее число пионеров в истории школы).

В школе длительное время работала пионервожатой Эда Кало. Под ее руководством пионерская организация стала значительно сильнее.

До 1956 года пионерская работа сильно страдала под влиянием культа личности, по этой причине часто не принимались в расчёт детская самодеятельность и инициатива.

Пионерская работа стала активней после XIII съезда ВЛКСМ в 1958 году. Начиная с 1958 года улучшается работа пионерской дружины. Пионерская дружина имени Янова Кундера в последующие годы была в числе лучших пионерских дружин города, а 1965 году за мероприятие, по ленинским заветам получила звание лучшей дружины республики.

Комсомольская организация учащихся

была численно небольшой, а в течение ряда лет (1953-1962) отсутствовала вообще, т.к. в семилетней школе почти не было учащихся комсомольского возраста. Только с превращением школы в восьмилетнюю открылись лучшие возможности для комсомольской работы.

Активно действовали ученические кружки, из которых некоторые были созданы уже в первый послевоенный год. В то время были созданы кружки почти по каждому предмету.

Успешно работали спортивный, драматический, музыкальный и кинокружок.

Школа была в числе лучших школ города по физкультурным достижениям. Это, что физкультурная работа в школе была правильно направлена, показывает то обстоятельство, что многие окончившие школу поздние стали признанными мастерами спорта всей республики и даже в всём Советском Союзе. Это еще более интересно отметить, потому, что в школе отсутствуют нормальные условия для спортивной работы, нет нормального гимнастического зала, спортивной площади

и в достаточном количестве спортивного инвентаря.

В школе активно действовали кружки самодеятельности. Школьные хоры и танцевальные группы постоянно принимали участие в городских и республиканских праздничных песен. Многие ученики принимают участие в работе музыкальных классов, которые были созданы в 1962 г. Мальчики принимают сравнительно небольшое участие в работе внеклассных кружков. Работавшие в школе кружки охватывали слишком небольшое количество мальчиков. Число учителей, которые способны руководить техническими кружками недостаточно большое. Отсутствуют необходимые материалы для работы кружков.

Большое значение имела деятельность школьного кино „Ракета". Благодаря школьному кино учебный фильм стал неотъемлемой частью учебного процесса.

Начиная с 1958 года партийная организация стала руководящей силой в школьной жизни, она охватывала 1965 году свыше 25% учителей. По инициативе школьной партийной организации

школьный коллектив начал борьбу за звание коллектива коммунистического труда.

В конце 1963/64 года часть учащихся была направлена в V Тартускую Среднюю школу. Эта мера решила проблему помещения только на один год, т.к. количество учащихся растёт из года в год за счёт учеников первых классов.

В ближайшие годы запланирована постройка новых классов, зала, мастерских. Тогда школа будет работать в одну смену. Это очень важно для дальнейшего развития школы.

В советский период школа из 7-классной стала 8-летней школой с параллельными классами, при этом число учеников возросло в 2,5 раза.

Тартуская V 8-летняя школа в изучаемый период внесла свой вклад в общее дело подъёма культурного уровня в Советской Эстонии.

Allikmaterjalide ja kasutatud kirjanduse nimestik.

I Trükitud allikad.

NLKP programm,Tallinn 1961.
NLKP XX kongressi resolutsioonid,Tallinn 1956.
NLKP XXI kongressi resolutsioonid,Tallinn 1959.
NLKP XXII kongressi resolutsioonid,Tallinn 1961.
ENSV HM käskkirjad ja juhendid,Tallinn 1960.
Seadus kooli ja elu sidemete tugevdamise ja haridussüsteemi edasiarendamise kohta NSV Liidus,Tallinn 1959.
ÜLKNÜ XI kongressi materjalid,Tallinn 1949.
ÜLKNÜ XII kongressi materjalid,Tallinn 1955.
ÜLKNÜ XIII kongressi materjalid,Tallinn 1958.
ÜLKNÜ XIV kongressi materjalid,Tallinn 1962.

II Kirjandus.

Hallop,L.,Rahvahariduse edusammudest Eestis nõukogude võimu ajal,"Nõukogude Kool" 1957,nr.9,10,12,1958,nr.7.
"Edasi" 1948-1965.
"Nõukogude Õpetaja" 1945-1965.
Pioneeriaabits,Tallinn 1961.
Pioneeriliikumise probleeme,Tallinn 1961.
"Postimees" 1944-1948.
Sinu parim abiline,Tallinn 1961.
"Sõde" 1944-1965.

III Arhiivifondid.

Eesti NSV Riiklik Ajaloo Keskarhiiv(ENSV RAKA),f.3505,
Tartu I Riigialgkool,Tartu VIII algkool,Tartu IX algkool.
Tartu Linna Arhiiv,f.20,Tartu linna haridusosakond.

Tartu X 8-klassilise Kooli fondeerimata arhiiv(asub Tartu X 8-kl.Koolis,Vanemuise tn.48).
Tartu linna TSN TK Haridusosakonna osaliselt korrastatud arhiiv(asub linnanõukogu hoones).

IV Käsikirjalised materjalid.

Tartu IV Mittetäieliku Keskkooli kroonika a.1949-1956.
Jakob Kunderi nimelise Tartu X 8-klassilise Kooli pioneerimaleva kroonika.
Seinalehe"Meie" numbrid a.1944-1953.

V Suulised andmed.

Diplomitöös on kasutatud õpetajate A.Siibaku,H.Beimani, V.Marveti,R.Pirgi,I.Vari,R.Sermati,T.Kutti,A.Marrani, L.Reidla,E.Paju,J.Kotsari jt.mälestusi ja informatsiooni.

Lisa 1.

Tartu X 8-klassilise Kooli direktorid ja õppealajuhatajad aastail 1944--1965.

Direktorid.

Kaarel Kotsar---- 1944--1948
Juta Kotsar---- 1948--1957
Arne Siibak---- alates 1957

Õppealajuhatajad.

Valentin Marvet---- 1944--1945
Juta Kotsar---- 1945--1948
Juhan Voites---- 1948--1950
Rein Pirk ---- 1950--1954
Valentin Marvet---- 1954--1963
Richard Tõnspoeg---- alates 1963

Lisa 2.

Tartu X 8-klassilise Kooli õpetajad aastail 1944-1965.

Jrk. nr.	Perekonna-ja eesnimi	Millise aine õpetaja	Töötamise aastad
1,	Aidu,Glafira	saksa keel	1944-1947
2,	Aidu-Luik,Lilian	saksa keel	1953-1956
3.	Alaots,Marta	matemaatika	1947-1957
4,	Altosaar,Helvi	võõrkeeled	1959-1961
5.	Anton,Enadla	algklassid	1949-1950
6.	Anton-Kotsar,Juta	algklassid	1944-1957
7.	Anton,Helju	algklassid	1954-1958
8.	Beek,Gerhard	sõjal. juh.	1944-1945
9.	Beiman,Helene	eesti keel	alates 1949.a.
10.	Bezanitskaja,Kira	kehal.kasv.	1960-1962
11.	Eensalu,Kaljula	algklassid	1950-1951
12.	Einer,Heino	keemia	1950-1953
13.	Elemaa,Lehte	algklassid	1947-1957
14.	Elemaa,Leonhard	algklassid	1949-1950
15.	Eller,Ülo	matemaatika	1946-1947
16.	Elmet,Elsa	algklassid	alates 1958.a.
17.	Glazova,Helmi	vene keel	1952-1958
18.	Gross,Helsa	eesti keel	1956-1957
19.	Ivkina-Einer,Zinaida	vene keel	1950-1955
20.	Jaansoo,Ilmar	muusika,algkl.	1945-1949
21.	Jaanvärk,Erich	saksa keel	1951-1952
22.	Jõgi,Erich	füüsika	1950-1953
23.	Kaasikmäe,Heino	sõjal.juh.	1945-1946
24.	Kald,Sulev	laulmine	1948-1950
25.	Kaldmets-Laur,Elfriede	vene keel	1956-1964
26.	Karin,Artur	vene keel	1947-1949
27.	Karolin,Andres	matemaatika	1960-1961
28.	Karolin,Helle	matemaatika	1963-1964
29.	Kask,Linda	algklassid	1951-1954
30.	Kerstna,Tarmo	ajalugu,tööõp.	alates 1962.a.
31.	Kibberman,Elischab.	saksa keel	1952-1953
32.	Kiivit,Anette	vene keel	1951-1965
33.	Kikka,Endel	tööõpetus	1947-1948

34.	Kink,Artur	kehal. kasv.	1947-1962
35.	Kippasto,Leida	pikapäeva rühma k.	alates 1960.a.
36.	Kotsar,Kaarel	ajalugu	1944-1953
37.	Kozlova,Maria	ajalugu	1950-1951
38.	Kostabi,Heino	geofraafia	1946-1947
39.	Kukk,Helju	algklassid	alates 1962.a.
40.	Kurik,Arnold	tööõpetus	1956-1957
41.	Kutti,Tiiu	keemia,biol.	alates 1954.a.
42.	Käärik-Redel,Alide	laulmine	1949-1957
43.	Laidve,Aadu	algklassid	1950-1951
44.	Laul,Endel	ajalugu	1950-1951
45.	Langer,Uno	füüsika,matem.	1953-1955
46.	Lehis,Liina	algklassid	1944-1951
47.	Lengi,Helvi	algklassid	1957-1963
48.	Lepasepp,Hilja	eesti keel	alates 1962.a.
49.	Lepik,August	tööõpetus	1956-1957
50.	Liiv,Heino	võõrkeeled	1958-1960
51.	Loit,Voldemar	füüsika,matem.	alates 1960.a.
52.	Lokk,Salme	algklassid	1947-1948
53.	Loog,Tiiu	inglise keel	alates 1962.a.
54.	Luuk-Truuväli,Žanna	kehal. kasv.	1962-1964
55.	Lõuk,Luule	algklassid	alates 1964.a.
56.	Mahlberg,Asta	algklassid	1948-1950
57.	Malm,Armilda	inglise keel	1960-1962
58.	Mandre,Ülo	kehal. kasv.	1962-1963
59.	Marran.Amanda	algklassid	alates 1947.a.
60.	Marvet,Valentin	matemaatika	1944-1962
61.	Matvei,Boris	kehal.kasv.	1956-1957
62.	Moosberg,Nelly	vene keel	1956-1958
63.	Muld,Valter	tööõpetus	1946-1947
64.	Mõrd-Karkis,Laine	kehal.kasv.	1958-1961
65.	Okas,Ruth	geogr.,biol.	1950-1952
66.	Paap,Luule	algklassid	1958-1964
67.	Paju,Eha	algklassid	alates 1947.a.
68.	Pakosta,Aili	inglise keel	alates 1964.a.
69.	Paljak,Anton	algklassid	1950-1954
70.	Parmsoo,Õie	geograagia	1952-1954

71.	Peerna,Agu	joonistamine	1944-1945
72.	Peikre,Alma	matemaatika	alates 1959.a.
73.	Pirk,Rein	eesti keel,joonist.	alates 1944.a.
74.	Pärle,Eha	ajalugu	1960-1961
75.	Rae,Luise	algklassid	1947-1948
76.	Rander,Laine	algklassid	1947-1948
77.	Reidla,Leida	ajalugu	alates 1961.a.
78.	Reik,Ellen	tööõpetus	1956-1957
79.	Rohtmets,Õie	algklassid	1947-1948
80.	Saul,Aime	vene keel	1963-1964
81.	Sermat,Rita	algklassid	alates 1949.a.
82.	Sepman,Mareida	vene keel	alates 1964.a.
83.	Siibak,Arne	eesti keel	alates 1957.a.
84.	Siitsa,Endla	algklassid	1946-1947
85.	Suutre,Peeter	kehal.kasvatus	alates 1963.a.
86.	Tammpere,Mall	kehal.kasvatus	1954-1958
87.	Tarna,Mall	vene keel	1947-1950
88.	Tensbek,Aime	ajalugu	1951-1964
89.	Tenno,Endla	algklassid	1949-1950
90.	Tepper,Hugo	tööõpetus,matem.	1955-1961
91.	Tigane,Ferdinand	eest keel,vene keel	1944-1950
92.	Tinn,Aino	algklassid	1963-1964
93.	Tohvert,Ester	algklassid	1955-1957
94.	Tsink,Julius	tööõpetus	1948-1950
95.	Tõnspoeg,Richard	geograafia	alates 1963.a.
96.	Uri,Ellen	geograafia	1954-1964
97.	Ustav,Laine	laulmine	1956-1964
98.	Vahtra,Mihkel	inglise keel	1960-1962
99.	Vaisman,Evi	pikapäeva rühma kasvat.	alates 1961.a.
100.	Vari,Ilmi	algklassid	alates 1948.a.
101.	Viljap,Tiit	inglise keel	1961-1964
102.	Vint,Tiina	vene keel	1951-1963
103.	Voites,Juhan	füüsika	1944-1950 ja 1956-1961
104.	Vooglaid,Urve	kehal.kasvatus	alates 1964.a.
105.	Soonvald,Leili	matemaatika,füüsika	1954

Lisa 3.

Autasustatud ôpetajad.

Valentin Marvet

Eesti NSV teeneline ôpetaja(1960.a.).
Autasustatud ordeniga "Austuse märk "(1960.a.).
Rinnamärk "Haridustöö eesrindlane"(1950.a.).

Juta Kotsar

Medal "Vapra töö eest Suures Isamaasôjas" (1945.a.).
Medal "Eeskujuliku töö eest" (1954.a.).
ENSV Ülemnôukogu Presiidiumi aukiri (1950.a.)

Kaarel Kotsar

Medal"Vapra töö eest Suures Isamaasôjas" (1945.a.)

Arne Siibak

Rinnamärk "Haridustöö eesrindlane"(1964.a.)

Eha Paju

ENSV Ülemnôukogu Presiidiumi aukiri (1965.a.)
Rinnamärk "Haridustöö eesridlane" (1950.a.)

Tiiu Kutti

ENSV Ülemnôukogu Presiidiumi aukiri (1960.a.).

Rein Pirk

Rinnamärk "Haridustöö eesrindlane" (1950.a.).

Ellen Uri

Rinnamärk "Haridustöö eesrindlane" (1964.a.).

Voldemar Loit

Rinnamärk "Haridustöö eesrindlane" (1965.a.).

Richard Tônspoeg

Rinnamärk "Haridustöö eesrindlane"

Lisa 4.

Tartu X 8-klassilise Kooli silmapaistvamaid kasvandikke.

Alla,Aavo-- üleliidulise kategooria kohtunik korvpallis.

Aren,Väino-- RAT "Estonia" balletiartist.

Eller,Mart--kunstiteaduste kandidaat.

Koppel,Aare--füüsikateaduste kandidaat.

Lüütsepp,Vaike--NSV Liidu meistersportlane korvpallis.

Lüütsepp-Kaasik,Valve--NSV Liidu meistersportlane korvpallis.

Meumers,Taido--NSV Liidu meistersportlane vibuspordis.

Märtin, Ene--NSV Liidu meistersportlane suusatamises.

Ora,Eugen--NSV Liidu meistersportlane laskmises.

Ora,Leo--arst,Lenini mäetipu vallutamisest osavôtja.

Pärli-Naarits,Viive--NSV Liidu meistersportlane korvpallis.

Raadik,Maire--NSV Liidu meisterspotlane korvpallis.

Rannaste,Ülo--Eesti NSV teeneline kunstitegelane.

Ritsing,Ülo--helilooja,dirigent.

Sokk,August--NSV Liidu meistersportlane.

Talvik,Agu--füüsikateaduste kandidaat.

Vähk,Villu--RAT "Vanemuine" balletiartist.

Lisa 5.

Õppevahendite nimekiri 1945.aasta jaanuaris.

Füüsika õppevahendid.

Vesiratta mudel.Tsentrifugaalmasin. Alus ratastel. Värviketas tsentrifuugi juurde.Loodlaud. Vedrukaal. Ühendarud anumad.

Matemaatika õppevahendid.

Puust püramiid(3tk.). Püstprisma(3tk.).Koonus. Silinder. Metallist ôôneskehad(6tk.).Puust kerad(2tk.). Klassisirkel(2tk.).Metallist nurklauad(21tk.).

Tabelid.

Schr.-Kull:tabelid(68tk.).
Inimese anatoomia.
Taime anatoomia ja füsioloogia(16tk.).

Kuivpreparaadid.

Siidiuss.Suur kapsaliblikas. Väike kapsaliblikas. Kooreürask. Õunapuu võrgukoi.Seemnete kogu. Mänd. Õunapuu kahjurid.Rootsi kärbes.Vähk.Samblike kogu. Kassi luustik. Kana Luustik.

Lisa 6.

Anadmeid kooli koosseisu, lôpetajate ja ôppeedukuse kohta.

Ôppeaasta	Ôpil. arv	Kl. arv	Lôpet. arv	Klassi kordaj.	Suve-töö d	Käit. aland.	Ôppeed. %
1944/45	237	7	24	36	24(10)*	6	78,8
1945/46	237	7	28	28	25(10)	11	81,4
1946/47	237	7	26	--	--	9	--
1947/48	438	14	27	30	40	16	84**
1948/49	460	14	21	45	31	15	83,4
1949/50	606	16	22	12	38(11)	10	93,5
1950/51	612	17	48	17	32(9)	6	93,4
1951/52	601	15	58	19	25(15)	5	95,1
1952/53	589	15	55	23	42(10)	7	90,6
1953/54	593	15	61	33	46(22)	--	90,4
1954/55	571	15	50	30	84(40)	13	81,7
1955/56	597	15	59	56	78(51)	19	86,08
1956/57	574	15	65	42	82(44)	8	86,06
1957/58	452	12	62	52	24(15)	3	86,5
1958/59	449	13	59	44	21(9)	12	87,5
1959/60	479	14	51	26	19(12)	14	93,1
1960/61	496	14	48	39	27(11)	23	88,8
1961/62	518	15	31	46	22(11)	33	88,7
1962/63	565	16	34	45	33(22)	16	90,9
1963/64	621	17	34	29	28(16)	11	93,4
1964/65	467	15	17	26	47(32)	15	92
Kokku	10399		880	708	768(350)	252	

* ---sulgudes suvetöö sooritanute ôpilaste arv

** ---ôppeedukuse protsent kevadel

Lisa 7.

Andmeid pioneeri-ja komsomoliorganisatsiooni kohta.

Õppeaasta	Õpil. arv	Pioneeride arv	ÜLKNÜ liikm. arv	Malevavanõukogu esimehed	Pioneerijuhid
I944/45	237	25	I3		K.Polli
I945/46	237	4I	9		J.Mark, A.Alt A.Vedder
I946/47	237	5I	5		R.Parts
I947/48	438	89	2		A.Astel, E.Aster E.Paju
I948/49	460	I70	3	Enn Anupõld	E.Paju
I949/50	606	I92	I6	Uuli Lukk	E.Paju
I950/5I	6I2	240	28	Viive Pärli	E.Paju
I95I/52	50I	278	23	Luule Visnapuu	E.Paju
I952/53	589	287	7	Luule Visnapuu	E.Paju
I953/54	593	273	I		E.Paju
I954/55	57I	242	2	Reet Liivak	E.Paju
I955/56	597	232	I	Toomas Murasev	I.Reest-Roostar
I956/57	474	I80	I	Viiu Reisner	I.Roostar
I957/58	452	II6	-	Tiiu Voitk	I.Roostar
I958/59	449	94	-	Maire Millert	I.Roostar, E.Umarik
I959/60	479	I24	-	Mare Kiisküla	E.Umarik, M.Muda
I960/6I	492	I83	-	Vaima Kiisküla	E.Pärle
I96I/62	5I8	I87	I	Vaima Kiisküla	S.Oks
I962/63	565	2I9	I4	Reet Kuut	S.Oks
I963/64	62I	2o6	37	Reet Kuut	M.Sarv, E.Sada
I964/65	467	I57	25	Tiiu Seesma	A.Saul

Lisa 8.

Tartu X 8-klassilise Kooli kohustused kommunistliku tôô kollektiivi nimetuse taotlemisel.

Kommunistliku tôô kollektiivi nimetuse taotlemisel kohustume rakendama ellu NLKP KK juunipleenumi otsuseid, sedes deviisiks:elada ja tôôtada kommunistlikult.Ühtse õppe-ja kasvatustôô protsessi põhiliseks ülesandeks peame kasvandike ideelist ettevalmistust eluks seoses kindlate teadmiste andmisega, et sirguks tahtekindel,aktiivne ja tôôdarmastav põlvkond.

I.Püstitatavad eesmärgid on saavutatavad vaid siis,kui kommunistlikku tôôsse lülitub üksmeelselt ja tõelise seltsimehelikkusega kogu meie kollektiiv ja kui me kommunistlikku kasvatustôôd teostame kõikjal ja alati.

2. Iga meie kollektiivi liige peab selleks,et kasvatada õpilasi algatusvõimelisteks,enesekriitilisteks,tôôkateks kommunistliku ühiskonna ülesehitajateks,oleme ise kõiges selles neile innustavaks eeskujuks.

3. Kogu meie kollektiivil tuleb võidelda kooli üldtôöplaanis ettenähtud ürituste ja kõigi vastuvõetud otsuste täitmise eest.

I.Õppe-kasvatustôô.

I. Kogu meie kollektiiv korraldab oma tôô nii,et saavutada õppe-ja kasvatusprotsessi täielik ühtsus.

2. Kollektiiv peab käesoleval õppeaastal ideoloogilise kasvatustôô esmasks ülesandeks nõukogude patriotismi ja rahvaste sõpruse kasvatamist.

Selleks niiainetundides,klassivälises tôôs ja õpilasorganisatsioonide tegevuses lähtuda kahest juhtteemast:

-- rahu ja sõprus on võimukas ajakäsk,on see mida inimkond eriti vajab,

nõukogude rahva kangelaslikkus tagas sotsialismi võidu meie maal ja on kommunismi ülesehitamise alus.

3. Hea õppeedukuse saavutamiseks ja kommunistliku kasvatustôô tulemusrikkamaks teostamiseks peame praktilises õppe-kasvatustôôs eriti oluliseks:

a) õppetundides läbivõetav materjal olgu elulähedane,seotud tänapäevaga,kasvatagu õpilastes kommunistlikku veendu-

musi.
b)õppetunnid arendagu õpilaste iseseisvat mõtlemist,teadliku,sihipärase ja iseseisva töö harjumusi,oskust tõotada õpikuga;
c)elulähheduse saavutamiseks kasutada õppetundides ja klassivälises töö võimalikult rohkem kaasaegseid tehnilisi õppevahendeid(kitsasfilmiaparaat,diaprojektor,magnetofon);
d)anda õpilastele kindlaid ja pusivaid teadmisi,teostada süsteemikindlat kordamist;
e)kasvatada õpilastes vastutus-ja kohusetunnet,kultuurse käitumise harjumusi;
f)õpetajatel valmistada tunnid põhjalikult ette ja hästi mõlda läbi kasvatuslikud eesmärgid ja nende saavutamise teed;
g)läheneda õpilastele individuaalselt,eriti neile,kelle juures esineb kasvatusraskusi;jälgida ja arvestada õpilaste tervislikku seisukorda;töötada eraldi nendega;
h)klassijuhatajatel,aga samuti aineõpetajatel luua tihe kontakt lastevanematega,tõmmata kaasa õppe-kasvatustöösse lastevanemate aktiivi;

4.Planeerida juba kevadel õppe-kasvtustöö järgmise aasta eesmärgid selliselt,et kogu uue õppeaasta töö kulgeks nende alusel,et iga kasvatustöö lõik oleks teisega tihedalt seotud pioneerimaleva tegevusega.

II.Metoodiline töö.

1.Jatkata metoodilise enesetäiendamise korraldamist metoodilise ringi kaudu.
2.Igal õpetajal koguda pidevalt materjali valitud metoodilise teema kohta ja koostada kirjalik ettekanne.
3.Külastada kolleegide lahtiseid tunde vastavalt metoodilise ringi plaanile.
4.Paremate töökogemuste tundmaõppimise eesmärgil luua metoodilise töö alaltihedad sidemed Tartu VI 8-klassilise Kooli kollektiiviga,kes samuti on asunud taotlema kommunistliku töö kollektiivi nimetust.
5.Eesrindlike metoodiliste võtete tundmaõppimiseks külastada kõrge õppeedukuse saavutanud Tallinna 21.Keskkooli.

6.Tutvustada paremaid töökogemusi ja metoodilist materjali kooli metoodilise nurga kaudu kõigile õpetajatele.

III.Koolikohustuse täitmine.

1.Selgitada pidevalt lastevanematele ja õpilastele 8-kl. Kooli lõpetamise vajadust.

2.Jälgida rangelt igapäevase koolikohustuse täitmist.Rakendada põhjuseta puudujate ja õppetundidesse hilinejate suhtes kõiki mõjutusvahendeid,eriti kolliektiivi hukkamõistu.

3.Omistada vajalikku tähelepanu kutsevaliku suunamisele, lähtudes Eesti NSV üldhariduslikke koolide V-VIII klassi õpilaste kutsevaliku juhendit.

4.VII klassi juhatajatel planeerida vastavasisulisi klassijuhatajatunde,VIII klassis korraldada kutsevaliku suunamist vastavalt väljatöötatud eriplaanile.

IV.Pioneeri-ja komsomolitöö suunamine.

1.Pioneeri-ja komsomolitöö suunamisel pöörata erilist tähelepanu noorte initsiatiivi,aktiivsuse ja vastutustunde arenadamisele.

2.Aidata kaasa,et kriitika ja enesekriitika kujuneksid meie pioneerimalevas ja komsomoliorganisatsioonis tõhusaks relvaks kollektiivsustunde kasvatamisel.

V.Klassiväline töö.

1.Saavutada,et iga õpilane võtaks osa klassi-või koolivälisest tööst. Jälgida,et ei esineks õpilaste ülekoormamist klassi-või koolivälise tööga.

2.Korraldada kõigi õpilaste,plaanipärane osavõtt ühiskondlikult kasulikust tööst.Iga kollektiivi liige töötagu õppeaasta jooksul vähemalt kuus tundi šeflusaluses kolhoosis,"Vanemuise" pargis või mujal.

3.Hoogu kõõõ koolipere ühise töö ja hoolena saavutada kooliruumides eeskujulikk puhtus ja kord.

VI.Pedagoogiline propaganda.

1.Pedadgoogilise propaganda teostamisel lähtuda põhimõttest:pedagoogilised kasvatusalased teadmised iga koduni, iga lapsevanemani.

2.Saavutada,et klassi lastevanemate koosolekust võtaksid osa võimalikult kõigi õpilaste vanemad.
3.Iga klassi lastevanemate koosoleku päevakorda võtta üks pedagoogilise sisuga ettekanne kas oma õpetajatelt,lastevanematelt või ühingu "Teadus"lektorilt.
4.Igal õpetajal töötada ja Läbitöötada ja valmistada ettekandeks üks pedagoogikaalane teema vastavalt koostatud temaatikale.
5.Arvestades vajadusi,õpetajatel esineda klassi lastevanemate koosolekutel,lektooriumidel,samuti lastevanemate töökohtades.
6.Kodude külastamisel vajaduse korral alati vestelda,lastevanematega kasvatuslikel ja poliitilistel teemadel.

VIII.Õpetajate ja koolitöötajate kollektiiv.

1.Iga kollektiivi liige täiendagu end ideelis-poliitiliselt ja erialaselt vastavate plaanide alusel:
   a) kindlustame ja loome edasiõppijatele soodsad tingimused õpingute edukaks kulgemiseks;
   b) kõik ülejäänud õpetajad võtku aktiivselt osa ühest ideelis-poliitilise enesetäiendamise vormist(marksismi-leninismi õhtuülikool,teoreetiline seminar);
   c) iga õpetaja asugu individuaalplaani alusel õppima vene keelt;
   d) suurendagem ühingu "Teadus" kooli liikmefruppi kuuluvate õpetajate arvu.
2.Loome ühtse ja sõbraliku kollektiivi põhimõttel: minu kõrval ärgu olgu mahajääjaid;
   a) hindame asjalikku ja abistavat kriitikat,
   b) täidame kommunismiehitaja moraalikoodeksi printsiipe,
   c) igale õpetajale ühiskondlik ülesanne,
   d) korraldame õpetajate ja teiste koolitöötajate ühiseid üritusi(ekskursioon,puhkepäeva matku,teatri-kino külastusi),
   e) hoolitseme õpetajate ja koolitöötajate tööst vabade hetkede sisustamise eest ja mugavamaks muutmise eest,
   f) tähistame kõigi kollektiivi liikmete tähtpäevi,
   g) luua võimalusi tegelemiseks kehakultuuriga.

VIII.Kohustuste kontroll ja aruandlus.

1.Kokkuvõtteid kommunistliku töö liikumisest teha käesoleval aastal IIIveerandi lõpul ja õppeaasta lõpul a/ü tootmisnõupidamistel.

2.Kohustusi kontrollida järgmiselt:

a) a/ü õppe-kasvatustöö komisjon:
   1) klassiväline töö ,
   2) õpetajate ja kooli töötajate kollektiiv,
   3) pedagoogiline propaganda;

b) direktsioonil:
   1) õppe-kasvatustöö,
   2) metoodiline töö;

c) parteiorganisatsioonil:
   1) pioneeri-ja komsomoliorganisatsiooni töö.

Kohustustele kirjutasid kollektiivi nimel alla:

A/ü komitee esimees : /E.Uri/
Parteiorganisatsiooni
sekretar : /L.Reidla/
Kooli komsomoliorgani-
satsiooni sekretar: /M.Saarma/
Kooli direktor: /A.Siibak/

I963/64.õppeaasta kevad-talvel.

Lisa 10.

Õpetajate koosseis staaži järgi aastail 1956–1965.

Lisa 9 .

Tartu X 8-klassilise Kooli piirkond.

——— Kooli piirkonda kuuluvad tänavad.